

**Ekonomická univerzita v Bratislave
Fakulta medzinárodných vzťahov**

*Medzinárodné právo, medzinárodná politika
a medzinárodné vzťahy*

11. novembra 2016

Zborník vychádza pri príležitosti životného jubilea
prof. JUDr. Stanislava Mráza, CSc.

Bratislava

**Ekonomická univerzita v Bratislave
Fakulta medzinárodných vzťahov**

***Medzinárodné právo, medzinárodná politika
a medzinárodné vzťahy***

11. novembra 2016

Zborník vychádza pri príležitosti životného jubilea
prof. JUDr. Stanislava Mráza, CSc.

Bratislava

Recenzenti: prof. JUDr. Robert Schronk, CSc., doc. JUDr. Ján Reken, CSc.

Zostavovateľka zborníka: Mgr. Eva Vlková

Vedecký výbor konferencie:

Dr. h. c. prof. Ing. Ľudmila Lipková, CSc.
doc. PhDr. Ľubomír Čech, CSc., mim. prof.
doc. Ing. Martin Grešš, PhD., mim. prof.
Ing. Ľubica Harakaľová, PhD.
PhDr. Rudolf Kucharčík, PhD.
Mgr. Tetyana Zubro, PhD.

Organizačný výbor konferencie:

JUDr. Lucia Bocková, PhD.
JUDr. Ing. Katarína Brocková, PhD., LL.M.
JUDr. Klaudia Pytel'ová, PhD.
Ing. Mgr. Dorota Harakaľová, PhD.
Mgr. Michal Klenka
Mgr. Ľudmila Surma

Za obsahovú a jazykovú stránku príspevkov zodpovedajú autori.

© Ekonomická univerzita v Bratislave, 2016

ISBN 978-80-225-4313-2

Obsah

Curriculum vitae prof. JUDr. Stanislava Mráza, CSc.	7
Laudatio na prof. JUDr. Stanislava Mráza, CSc. <i>Laudatio for prof. JUDr. Stanislav Mráz, CSc.</i>	
Jozef Krajčí	9
Prístup vybraných štátov Latinskej Ameriky k medzinárodnoprávnej ochrane investícií <i>The Approach of the selected States of Latin America to the International Legal Protection of Investments</i>	
Branislav Brocko – Katarína Brocková	12
Bezpečnostné aspekty nelegálnej migrácie <i>Safety Aspects of Illegal Migration</i>	
Ladislav Čeri	19
Nároky arktických štátov na predĺženie kontinentálneho šelfu <i>The Arctic States' Claims to the Extended Continental Shelf</i>	
Dorota Harakal'ová	27
Medzinárodne právo a bezpilotné lietadlá <i>International Law and Unmanned Aircrafts</i>	
Michal Klenka	34
Korupcia vo vzťahu k zahraničným verejným činiteľom <i>Corruption in Relation to Foreign Public Officials</i>	
Dušan Korgo	42
Slovensko vo (finančných) vzťahoch Európskej únie <i>Slovakia in the (Financial) Relations of the European Union</i>	
Jozef Králik	50
Polícia v európe a niektoré možné tendencie vývoja jej personálnej základne <i>Police in Europe and some of the Possible Developments of its Personal Base</i>	
Kristína Králiková	58
António Guterres – nový generálny tajomník Organizácie Spojených národov <i>António Guterres – New Secretary-General of the United Nations</i>	
Ludmila Lipková	67
Humanitárna intervencia a zmluvné právo <i>Humanitarian intervention and the Law of the Treaties</i>	
Stanislav Mráz	71
Detskí vojaci ako (stále) aktuálny problém medzinárodného práva <i>Child Soldiers as a (permanent) Contemporary Problem of the International Law</i>	
Kludia Pytel'ová	75

Možnosti a výhody mediácie <i>The Options and Benefits of Mediation</i> Ludmila Surma	81
Problematika identifikácie obyčajového medzinárodného práva v Komisii OSN pre medzinárodné právo. <i>The topic Identification of Customary International law in the International Law Commission</i> Peter Vršanský	86
Príloha Zoznam publikačnej činnosti prof. JUDr. Stanislava Mráza, CSc.	95

prof. JUDr. Stanislav Mráz, CSc.

Curriculum vitae
prof. JUDr. Stanislava Mráza, CSc.

Vzdelanie

2008	inauguračné konanie – vedecko-pedagogická hodnosť profesor udelená na základe inauguračného konania, téma prednášky „Vplyv medzinárodného práva na ozbrojenú konfrontáciu v medzinárodných vzťahoch“, uskutočneného na Fakulte politických vied a medzinárodných vzťahov Univerzity Mateja Bela, Banská Bystrica dňa 30. 10. 2007, vymenovaný dňa 15. 1. 2008
2005	habilitačné konanie – vedecko-pedagogická hodnosť docent udelená na základe obhajoby habilitačnej práce na tému „Medzinárodné právo – regulujúci faktor medzinárodných vzťahov“ v odbore Medzinárodné vzťahy dňa 1. 10. 2005 na Fakulte medzinárodných vzťahov Ekonomickej univerzity v Bratislave
1981 – 1984	vedecká ašpirantúra – Akadémia MVD Moskva, vedecká hodnosť kandidát vied, CSc., udelená 29. 5. 1985 vo vednom odbore Medzinárodné právo na základe obhajoby dizertačnej práce na tému „Princíp neporušiteľnosti štátnych hraníc“
1968 – 1973	Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave
1960 – 1964	JIMK v Martine
1952 – 1960	Základná škola v Chtelnici

Zamestnanie/odborná prax

2016 – doteraz	rektor <i>ad interim</i> Vysoká škola Danubius
2015 – doteraz	dekan Fakulty práva Janka Jesenského, Vysoká škola Danubius
2006 – 2014	dekan Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici
2003 – doteraz	vedúci Katedry medzinárodného práva Fakulty medzinárodných vzťahov Ekonomickej univerzity v Bratislave
1998 – 2014	odborný asistent (profesor) vedúci Katedry medzinárodného práva Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici
1993 – 2007	odborný asistent (docent) vedúci Katedry medzinárodného práva, Právnická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave
1991 – 1993	komerčný právnik
1990 – 1991	vedecko-pedagogický pracovník, Inštitút pre výchovu a vzdelávanie SPPV FMV
1977 – 1990	vedecko-pedagogický pracovník, náčelník Katedry medzinárodného práva na VŠ ZNB, Bratislava
1976 – 1977	pedagóg, Dôstojnícka škola ZNB, Bratislava
1973 – 1976	odborný asistent, Právnická fakulta Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Zahraniczne študijné a prednáškové pobyty

1994	Právnická fakulta, Brémy, Nemecko – 2 mesiace
1992	Právnická fakulta, Brémy, Nemecko – 3 mesiace
1981 – 1984	Akadémia MVD Moskva

Členstvo vo vedecko-pedagogických orgánoch, redakčných radách a iných orgánoch:

predseda vedeckej rady Vysoká škola Danubius

predseda vedeckej rady Fakulty práva Janka Jesenského, Vysoká škola Danubius

člen redakčnej rady časopisu Medzinárodné vzťahy

rozhodca Rozhodcovského súdu pri SOPK

člen poradnej komisie Vlády Slovenskej republiky pre kozmické právo

člen Vedeckej rady Wyższa Szkoła Finansów i Prawa w Bielsku-Białej

Zameranie pedagogickej činnosti: medzinárodné právo, medzinárodné právo verejné, medzinárodné vzťahy, humanitárne a ľudské práva, medzinárodnoprávna ochrana ľudských práv.

Zameranie vedeckej a publikačnej činnosti: medzinárodné právo, medzinárodné právo verejné, medzinárodné vzťahy, humanitárne a ľudské práva, medzinárodnoprávna ochrana ľudských práv.

Vaša Magnificencia,
vážený pán rektor,
milý priateľ Stanko,
vážení hostia – priatelia,

dostalo sa mi tej cti, že sa v tejto mimoriadne vzácnej právnicko-ekonomickej spoločnosti môžem prihovoriť po najprv k Tebe, vzácny jubilant, ale aj k tomuto Tebe veľmi blízkemu spoločenstvu z príležitosti oslavy Tvojich vzácnych okrúhlych narodenín.

Treba po pravde povedať, že presne v deň Tvojich narodenín akoby si nás všetkých ignoroval – nikomu si totiž nebral telefón a nereagoval si ani na poslané „esemesky“.

Boli sme o tom presvedčení, že nás určite neignoruješ, nie je to totiž Tvoj štýl, ale snáď ignoruješ svoje jubileum, pretože sa Ti nepáčia roky, ktoré Ti práve toto jubileum pripomína. Nič z toho nebola pravda.

Pravda bola taká, že chlapec, ktorý sa narodil 13. júla v roku 1946 v Chtelnici, bude presne po sedemdesiatich rokoch sedieť v záhrade prezidentského paláca v Prétorii, ktorá je vzdialená len asi 40 km od najväčšieho mesta Juhoafrickej republiky, Johannesburgu, a tam bude oslavovať svoje narodeniny. Je to takmer neuveriteľné.

Všetci vieme, že si vášnivým cestovateľom, ale to sme nevedeli, že si si dal tajný záväzok, že v cestovaní chceš prekonať aj svojho krajana, kráľa Madagaskaru, Mórica Beňovského, ktorý má práve v tento rok 270 rokov od svojho narodenia a 230 rokov od smrti (1746 – 1786).

Viem, že vo vesmíre si ešte nebol, ale na Zemi si už bol všade.

Priatelia,

toto je krátka informácia pre Vás.

Náš priateľ, pán profesor Mráz, má z tejto jeho poslednej cesty (možno bude lepšie, keď poviem nie poslednej ale ostatnej cesty – pretože on s touto cestovateľskou vášňou určite neprestane) – teda z jeho ostatnej cesty aj veľmi nepríjemnú spomienku, ktorá v ňom evokuje doslova boj o život.

Fotografoval na Myse Dobrej nádeje. Stál na vysokom brale a pod ním hlboká roklina a nádherné more a úchvatný výhľad na široké okolie. Fúkal veľmi silný vietor. On sa celou silou opieral (lepšie povedané vzpíeral) proti vetru a fotografoval túto nádheru. V jednom okamžiku vietor prestal a to úplne. Tá sila, ktorou on odolával vetru, ho zrazila na bralo. Mal čo robiť, aby sa nezrútil do tej morskej rokliny – bol to podľa jeho slov, boj o život.

Chvála Bohu všetko dobre skončilo, a je tu medzi nami živý, zdravý a plný spomienok. No na tento zážitok bude určite s hrôzou spomínať ešte veľmi dlho.

Akási náhrada za tento takmer tragický zážitok bolo veľmi milé stretnutie s malým zvieratkom, ktoré je predchodcom dnešného slona. Je to akýsi pra-pra-pra sloník. Nikde inde takéto zvieratko nežije. Z takéhoto malého zvieratka sa po mnoho miliónov rokov vyvinul dnešný veľký slon.

Tieto zážitky sú ešte stále veľmi čerstvé a ja som si ich dovolil uviesť preto, aby sme si uvedomili, že sme tu dnes nemuseli byť. Počuli sme, že všetko sa dobre skončilo a my sa tešíme, že pán profesor je tu medzi nami a my spolu s ním si môžeme pripomenúť, ako sa to v matrikách píše jeho *dies nativitatis* – teda deň jeho narodenia.

Priatelia, ak dovoľíte, vrátim sa do obdobia jeho detstva a mladosti.

Skúsme si predstaviť život v malej dedinke na úpätí Malých Karpát. Dnes Chtelnica, rodná obec nášho jubilanta, má asi 2 500 obyvateľov – ale pred 70 rokmi ich bolo ani nie 700. Je síce pravda, že jeho otec Ján bol v štátnej službe – bol šoférom, päťčlenná rodina však žila len z otcovho platu a malého hospodárstva. Mama Jozefína bola domáca a starala sa o troch

synov – Stanka, Gabka a Maroša. Rodina neoplývala bohatstvom, skôr bola chudobná. Mali malé hospodárstvo a prenajatú pôdu, ktorá sa nepočítala na hektáre – bolo to niekoľko árov.

Náš jubilant si spomína zo svojho detstva na tri veci, a to – ako robil na poli, ako chodil v Chtelnici do základnej školy, ale najväčšie spomienky a zážitky má z vozenia sa na motorke. Keď mal 15 rokov už jazdil motokros – boli to terénne preteky. Nikdy nehavaroval. No nemyslite si, že to bola nejaká japonská motorka Honda, Suzuki alebo Yamaha. Jeho motorka mala značku Pionier 50 – bola to tá najmenšia kubatúra. Bol na ňu veľmi pyšný a majstrovsky ju ovládal. Všetci vieme, že dodnes obľubuje rôzne stroje, najmä drahé autá.

Do strednej školy chodil v Martine – bolo tam Vojenské gymnázium, a tam aj maturoval. Na vojenskej škole sa pripravoval na špeciálne povolanie – pilot.

Je to asi taký životný paradox, že v lietadle nikdy nesedel. Prevelili ho totiž do raketového učilišťa a do protivzdušnej obrany štátu. A v tom je ten paradox – chcel byť pilotom a nakoniec skončil ako odborník na likvidáciu lietadiel. No nezostrelil ani jedno lietadlo. Hoci toto učilište bolo vysoko kvalifikované a považovalo sa aj za vysokú školu, ale žiadne tituly sa tam neudelovali. Keďže bol sklamaný a videl, že pilotom už asi nebude, rozhodol sa od vojska odísť.

Možno aj z týchto dôvodov išiel študovať na Právnickú fakultu Univerzity Komenského do Bratislavy, ktorú skončil v roku 1973. Po promócií nastúpil ako asistent na Právnickú fakultu Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. Tam bol do roku 1976. Z Košíc odišiel 1. mája 1976 a začal pôsobiť v Bratislave na Vysokej škole Zboru národnej bezpečnosti a začal vyučovať medzinárodné právo. Neskôr sa stal náčelníkom oddelenia a vedúcim Katedry medzinárodného a občianskeho práva. Tu pôsobil až do roku 1991.

V roku 1991 odišiel do civilného povolania a začal pôsobiť ako advokát a súčasne prednášal na Právnickej fakulte UK v Bratislave na Katedre medzinárodného práva. V roku 2003 sa stal vedúcim katedry. V tomto období už pôsobil aj na Fakulte medzinárodných vzťahov Ekonomickej univerzity.

V roku 2006 bol zvolený za dekana Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici a tam v tejto funkcii pôsobil dve funkčné obdobia.

Keď na Právnickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici ukončil pracovný pomer, od októbra 2015 sa stal dekanom Právnickej fakulty Janka Jesenského Vysokej školy Danubius v Sládkovičove. Tu pôsobí dodnes a od marca t. r. už aj vo funkcii rektora Vysokej školy Danubius.

Od roku 2003 stále pôsobí (teda aj v súčasnosti) na Fakulte medzinárodných vzťahov Ekonomickej univerzity v Bratislave a je vedúcim Katedry medzinárodného práva.

V roku 2007 ho prezident republiky vymenoval za vysokoškolského profesora. V roku 1977 sa oženil so svojou spolužiačkou (neskoršou sudkyňou) Gabikou Megelovou. Vychovali spolu dve deti, Stanislava a Ivanku – dnes sú už obidvaja úspešní právnici.

So svojou manželkou prežíval ťažké a smutné chvíle pri prekonávaní jej ťažkej a nevyliciteľnej choroby, na následky ktorej 1. februára 2007 zomrela.

Ak dovoľíte ešte raz sa nakrátko vrátim do minulosti nášho jubilanta – do obdobia, v ktorom si asi pravdepodobne získal náklonnosť k vojenskej profesii a aj k vojnovému právu, ktorému sa dodnes intenzívne venuje.

Jeho otec bol ako vojak druhej svetovej vojny v Slovenskej armáde, v tzv. rýchlej divízii. Nemci ich odhalili, odzbrojili a odviezli do zajateckého tábora v Kasli v Nemecku. Túto históriu mu otec rozprával a on to ako dieťa veľmi intenzívne vnímal.

To z vojny ešte nebolo všetko.

Jeho dedko z matkinej strany, ku ktorému často ako chlapec chodieval, mu zas podrobne rozprával zaujímavé príbehy z prvej svetovej vojny, z Talianska a Srbska. Na vojne bol spojár a tak bol o všetkom veľmi dobre informovaný.

Tieto informácie či už z prvej alebo z druhej svetovej vojny Stanka ovplyvnili na celý život a spomína na to dodnes. A možno aj preto bol vyše 18 rokov vojakom a dôstojníkom armády a dôstojníkom ministerstva vnútra.

A dostal som sa k záveru tejto mojej laudácie.

Milý jubilant – Stanko,

okrem srdečného žičenia pevného zdravia, mnohých osobných, pedagogických a vedeckých úspechov Ti želám, aby si ešte dlhé roky bol takým, akého Ťa poznáme dnes. Dostal si pri narodení bohatú výbavu – mnohé vzácne talenty a Ty si ich nezakopával, práve naopak svojou usilovnosťou, svedomitosťou a zodpovednosťou si ich rozvíjal a zveľadľoval a preto si aj mohol dosiahnuť také životné úspechy, ktoré som nakrátko spomenul.

Priatelia, chcem Vás veľmi pekne poprosiť, aby ste toto moje vystúpenie nebrali ako hodnotenie jeho pedagogického profilu a jeho vedeckého diela.

Moje vystúpenie skôr berte ako prejav úcty a úprimného obdivu k profesorovi Mrázovi ako k čestnému človekovi a dovoľím si povedať aj ako k priateľovi.

Pre mňa je úžasné to, že z chlapca zo skromných dedinských rodinných pomerov sa vyprofiloval zrelý človek na vysokej intelektuálnej, pedagogickej a vedeckej úrovni a aj pri jeho skromnosti s prirodzenou ľudskou autoritou.

Môj obľúbený rímsky cisár Marcus Aurelius, ktorý v rokoch 166 – 180 viedol rímske légie na Pohroní a tu napísal aj prvú kapitolu svojho známeho diela „Hovory so samým sebou“ povedal: „Náš život je takým, akým ho robia naše myšlienky. Šťastie tvojho života teda záleží na druhu tvojich myšlienok.“

Stanko som presvedčený, že Tvoje myšlienky vždy boli a sú šľachetné. Nech teda aj naďalej robia Tvoj život šťastným.

Želám Ti, aby si cez tieto myšlienky mal aj naďalej pozitívne myslenie, ktoré Ti bolo vždy vlastné a je aj doteraz, želám Ti spokojnosť a oázu istoty v spoločenstve Tvojich blízkych a nakoniec hojnosť ľudskej priazne a hojnosť Božieho požehnania.

Sme radi, že žijeme v Tvojej dobe, lebo táto doba práve takých, ako si Ty veľmi, veľmi potrebuje.

Stanko, Tebe zvolávam: *Ad multos felicissimosque annos!*

A Vám všetkým ďakujem za pozornosť

prof. ThDr. Jozef Krajčí, PhD.

**PRÍSTUP VYBRANÝCH ŠTÁTOV LATINSKEJ AMERIKY
K MEDZINÁRODNOPRÁVNEJ OCHRANE INVESTÍCIÍ**

**THE APPROACH OF THE SELECTED STATES OF LATIN AMERICA
TO THE INTERNATIONAL LEGAL PROTECTION OF INVESTMENTS**

Branislav Brocko^a –Katarína Brocková^b

^aBeatow Partners, s. r. o., advokátska kancelária, Bratislava, Slovenská republika,
e-mail: branislav.brocko@beatow.com

^bFakulta medzinárodných vzťahov, Ekonomická univerzita v Bratislave, Dolnozemska cesta 1/b,
852 35 Bratislava, Slovenská republika, e-mail: katarina.brockova@euba.sk

Abstrakt:

Otázka rozsahu medzinárodnoprávnej ochrany investícií je výsostne aktuálnou témou najmä v súčasnosti, kedy prebieha snaha o reformu tohto systému. V rámci vyjednávania nových komplexných regionálnych obchodných dohôd sa kryštalizuje aj nová právna úprava otázky ochrany zahraničných investícií. Cieľom tohto príspevku je analýza prístupu vybraných štátov Latinskej Ameriky k otázke rozsahu medzinárodnoprávnej ochrany investícií a jeho potenciálny vplyv na ďalší vývoj medzinárodnoprávnej úpravy v tejto oblasti.

Kľúčové slová: medzinárodnoprávna ochrana investícií – Latinská Amerika – Calvova doktrína – investičný spor – riešenie investičných sporov

Abstract:

The issue of international legal investment protection has been a highly debated topic especially in the recent past due to the current attempts at reform of the system. In the course of negotiations on the new complex regional trade agreements, a new legal framework of investment protection is being crystallized. The aim of this article is to analyze the position of selected Latin American states with respect to the scope of international investment protection and its potential impact upon the further development of the relevant international legal framework.

Key words: international legal investment protection – Latin America – Calvo doctrine – investment dispute – investment dispute settlement

Úvod

Rozšírenie medzinárodných investičných dohôd v celosvetovom meradle dokladuje ich význam z hľadiska zabezpečenia práv zahraničných investorov v hostiteľských štátoch. Hoci v ostatných rokoch možno sledovať trend znižovania medziročného nárastu počtu podpísaných bilaterálnych investičných dohôd, doposiaľ sa to neodzrkadlilo na poklese každoročne iniciovaných investičných sporov medzi zahraničnými investormi a hostiteľskými štátmi. Uvedený pokles počtu ročne uzatváraných bilaterálnych investičných dohôd možno čiastočne vysvetliť aj narastajúcim trendom uzatvárania regionálnych dohôd upravujúcich širší okruh oblastí ekonomickej spolupráce. V rámci procesu vyjednávania nových investičných dohôd, resp. investičných kapitol v širších obchodných dohodách, dochádza k otváraniu otázky primeraného rozsahu medzinárodnoprávnej ochrany zahraničných investícií. Latinská Amerika je v tomto ohľade regiónom, ktorý patrí k zástancom radikálneho

limitovania nadmernej ochrany práv zahraničných investorov oproti právam investorov domácich.

Špecifiká prístupu niektorých štátov Latinskej Ameriky k ochrane medzinárodných investícií

Latinská Amerika je špecifickým regiónom, ktorý sa v oblasti medzinárodnoprávnej ochrany investícií vyznačuje dlhodobým presadzovaním tzv. *Calvovej doktríny*.¹ *Calvova doktrína* vznikla v Argentíne v 19. storočí ako výraz odporu štátov Latinskej Ameriky voči zneužívaniu inštitútu diplomatickej ochrany a iných foriem intervencie európskych mocností a Spojených štátov amerických. Odvolávajú sa na princíp zvrchovanej rovnosti štátov a princíp rovnosti občanov štátu a cudzincov, *Calvova doktrína* vyžadovala, aby cudzincom neboli priznané väčšie práva ako občanom štátu a vnútroštátne právo má byť aplikované rovnako na domácich občanov ako aj cudzincov, pričom spory vyplývajúce z porušenia práv cudzincov – predchodcovia súčasných investičných sporov – majú byť riešené na vnútroštátnych súdoch. V zmysle *Calvovej doktríny* by taktiež zahraniční investori nemali mať možnosť využívať na uplatňovanie svojich nárokov diplomatickú ochranu svojich domovských štátov, nakoľko sa tým dostávajú do zvýhodnenej pozície voči domácim spoločnostiam.

Sám Carlos Calvo, argentínsky právnik, vyhlásil v roku 1896:

„Zodpovednosť vlád voči cudzincom nemôže byť väčšia než tá, ktorú tieto vlády majú voči svojim vlastným občanom.“²

V roku 1926 Komisia pre preskúmanie nárokov medzi USA a Mexikom, ktorá riešila nároky amerických občanov voči Mexiku po tom, ako v Mexiku začiatkom 20. storočia prebehla vlna vyvlastnení, pričom postihnutý bol aj majetok amerických občanov, podala autoritatívny výklad obsahu tejto doktríny³, pričom z jej rozhodnutia vyplynulo, že cudzinci nemajú v zahraničí právo na medzinárodnoprávnu ochranu len v prípade, ak sa jej explicitne vzdajú.

Jednotlivé prvky *Calvovej doktríny* boli inkorporované aj do ústav viacerých štátov Latinskej Ameriky. Praktická aplikácia tejto doktríny z titulu jej právnej záväznosti viacerými štátmi slúži ako dôkaz kreovania regionálneho pravidla medzinárodnej obyčaje týkajúcej sa zaobchádzania so zahraničnými investíciami v Latinskej Amerike, ako aj dôkaz nesúhlasu s vytváraním medzinárodnej obyčaje spočívajúcej v zakladaní zodpovednosti hostiteľského štátu za škody vzniknuté cudzincom a nesúhlasu s uplatňovaním takejto obyčaje voči štátom daného regiónu.

Táto historická pozícia štátov v danom regióne sa však v priebehu 20. storočia menila, najmä v období zásadnej liberalizácie medzinárodného toku investícií. Mexiko, dlhodobý obhajca *Calvovej doktríny*, v roku 1992 podpísalo Dohodu o severoamerickej zóne voľného obchodu (NAFTA), ktorej investičná kapitola XI obsahuje úpravu jednoznačne vylučujúcu aplikáciu *Calvovej doktríny*. Mnohé ďalšie štáty Latinskej Ameriky podpísali bilaterálne

---

¹ CENTER FOR INTERNATIONAL ENVIRONMENTAL LAW. 2013. *International Law on Investment: The Minimum Standard of Treatment (MST)*. A Center For International Environmental Law Issue Brief August 2013. Washington, D. C. and Geneva : Center for International Environmental Law, 2013. Dostupné na internete: http://www.ciel.org/Publications/investment_10Nov03.pdf

² Tamtiež.

³ Pozri bližšie prípad *North American Dredging Company of Texas (U.S.A.) v United Mexican States*. Dostupné na adrese: http://legal.un.org/riaa/cases/vol_IV/26-35.pdf.

investičné dohody s inými krajinami, ktoré obsahujú štandardné ustanovenia o ochrane zahraničných investícií, čo predstavuje značný odklon od *Calvovej doktríny*.⁴

Vlna liberalizácie toku a ochrany zahraničných investícií sprevádzaná podpisom početných štandardizovaných medzinárodných investičných dohôd mala za následok prudký nárast investičných sporov iniciovaných zahraničnými investormi voči štátom Latinskej Ameriky za ostatných pätnásť rokov. Len proti Argentíne bolo iniciovaných až takmer 50 medzinárodných arbitráží, ktoré boli podnietené najmä regulačnými opatreniami argentínskej vlády namierenými na zmiernenie dopadov hospodárskej krízy, ktorá postihla Argentínu koncom deväťdesiatych rokov minulého storočia. Venezuela, Ekvádor, Nikaragua a Bolívia sú niektorými z ďalších štátov regiónu, ktoré sa ocitli v pozícii odporcov v medzinárodných investičných sporoch. Ako príklad dramatického dopadu výsledkov medzinárodnej investičnej arbitráže na stav rozpočtu daného hostiteľského štátu možno uviesť vehementne kritizovaný arbitrážny rozsudok z roku 2012⁵, ktorý zaviazal Ekvádor uhradiť zahraničnému investorovi odškodnenie vo výške 1,8 miliardy USD, pričom táto suma sa spolu s úrokmi vyšplhala až na 2,4 miliardy USD.⁶ Podľa prepočtu niektorých analytikov je to suma, ktorú ekvádorská vláda ročne vynaloží na zdravotnú starostlivosť pre približne sedem miliónov Ekvádorčanov, čo je polovica populácie Ekvádoru.

Z obavy z pretrvávania daného nepriaznivého vývoja v medzinárodnej arbitráži voči hostiteľským štátom a vzhľadom na znovu oživenie *Calvovej doktríny* vo viacerých štátoch Latinskej Ameriky, niektoré štáty, okrem iného Nikaragua, Bolívia, ale aj Ekvádor oznámili svoj zámer vypovedať existujúce bilaterálne investičné dohody vrátane ich ustanovení o medzinárodnej investičnej arbitráži, ako aj odstúpiť od Washingtonskej konvencie.

Vo všeobecnosti, pokiaľ ide o postoj krajín Severnej aj Latinskej Ameriky k stredisku ICSID vo Washingtone, možno konštatovať, že postoj väčšiny krajín bol od začiatku jeho fungovania zdržanlivý. Z krajín NAFTA boli do novembra 2013, kedy sa členom strediska ICSID stala aj Kanada, členom ICSID len Spojené štáty americké. Pokiaľ ide o štáty Latinskej Ameriky, Mexiko, Kuba a Dominikánska republika nikdy Washingtonskú konvenciu neratifikovali. V prípade Mexika bol tento postoj ohodnotený popredným mexickým právnikom a arbitrom Franciscom González de Cossíom za „rozumný a rebelantský“.⁷ Spomedzi karibských štátov nie sú členom ICSID Antigua a Barbuda, Dominika ani Surinam. V Južnej Amerike Washingtonskú konvenciu nepodpísala Brazília napriek tomu, že v súčasnosti sa táto krajina nachádza v prvej desiatke najväčších ekonomík sveta a je príjemcom najväčšieho objemu zahraničných investícií v regióne. Brazília je špecifická i tým, že napriek tomu, že ich podpísala niekoľko, neratifikovala žiadnu bilaterálnu investičnú dohodu.

Príklad Kostariky je veľmi ilustratívny, pokiaľ ide o vývoj postoja latinskoamerických štátov k Washingtonskej konvencii. Kostarika podpísala Washingtonskú konvenciu v roku

---

⁴ Paradoxom v tejto súvislosti je, že v roku 2002 Kongres USA prijal zákon *Trade Promotion Authority Act*, ktorým zaviazal svojich obchodných vyjednávačov, aby zabezpečili, že zahraniční investori nebudú mať viac hmotných práv než americkí občania, resp. spoločnosti.

⁵ *Prípad Occidental Petroleum Corporation and Occidental Exploration and Production Company v. The Republic of Ecuador* (ICSID Case No.ARB/06/11). Pozri bližšie PUBLIC CITIZEN – GLOBAL TRADE WATCH. 2012. Tribunal Slams Ecuador with Largest Ever Investor-State Penalty. In *Eyes on Trade – Public Citizen’s Blog on Globalization and Trade. 2012*. Dostupné na internete: <http://citizen.typepad.com/eyesontrade/2012/10/tribunal-slams-ecuador-with-largest-investor-state-penalty-ever.html>.

⁶ Tamtiež.

⁷ BOEGLIN, N. 2013. ICSID and Latinamerica: Criticisms, Withdrawals and Regional Alternatives. In *bilaterals.org*. 2013. Dostupné na internete: <http://www.bilaterals.org/?icsid-and-latin-america-criticisms&lang=en>

1981, ratifikovala ju však až v roku 1993, teda o dvanásť rokov neskôr. Toto dlhé obdobie bolo potrebné na to, aby sa v Kostarike uzatvoril pred vnútroštátnymi súdmi prípad *Compañia del Desarrollo de Santa Elena, S.A. v The Republic of Costa Rica*. Pred ukončením sporu Kostarika nechcela túto konvenciu ratifikovať. Išlo o vyvlastnenie majetku investorov zo Spojených štátov amerických, ktorí v roku 1970 kúpili od Kostariky pozemky za USD 395 000. V roku 1978 príslušné úrady v Kostarike vyhlásili danú oblasť za národný park Santa Rosa, čo americkí investori považovali za faktické vyvlastnenie svojej investície, nakoľko na danom území už nemohli zrealizovať svoj investičný zámer spočívajúci vo výstavbe hotelového komplexu. Kostarika im ponúkla odškodnenie za vyvlastnenie investície vo výške USD 1 900 000. Americký investor, developerská spoločnosť Santa Elena, si však uplatnil voči Kostarike nárok vo výške USD 6 400 000.⁸ Vzhľadom na to, že nedošlo k dohode ohľadne výšky odškodnenia medzi investorom a hostiteľským štátom, po ratifikácii Washingtonskej konvencie Kostarikou (v roku 1993) podal americký investor v roku 1995 na Kostariku žalobu na stredisku ICSID o náhradu škody vo výške 41 miliónov USD. V zmysle arbitrážneho rozsudku vydaného na stredisku ICSID bola Kostarika zaviazaná zaplatiť náhradu škody vo výške 16 miliónov USD.⁹ Podľa vyjadrenia organizácie Global Committee of Argentina Bondholders z roku 2005 bolo rozhodnutie Kostariky ratifikovať Washingtonskú konvenciu v roku 1993 priamym dôsledkom nátlaku vyvinutého zo strany USA po tom, ako americký investor údajne nedostal adekvátnu náhradu škody za vyvlastnenú investíciu v prípade *Compañia del Desarrollo de Santa Elena, S.A. v The Republic of Costa Rica*:

„V deväťdesiatych rokoch po vyvlastnení majetku údajne vlastnenom americkým investorom odmietla Kostarika podrobiť sa arbitrážnemu konaniu na stredisku ICSID. Americký investor sa dovoľával uplatnenia Helmsovho dodatku a pozdržal pôžičku vo výške USD 175 miliónov určenú Kostarike z Interamerickej rozvojovej banky. Kostarika súhlasila s arbitrážnym konaním na stredisku ICSID a americký investor nakoniec získal USD 16 miliónov.“¹⁰

V tejto súvislosti je zaujímavosťou aj to, že prípad *Compañia del Desarrollo de Santa Elena, S.A. v The Republic of Costa Rica* z roku 2000 bol prvým prípadom proti krajine Latinskej Ameriky rozhodnutý na stredisku ICSID.

Z prvých sto investičných sporov, ktoré boli riešené formou investičnej arbitráže na stredisku ICSID alebo na Dodatočnom stredisku ICSID, bolo dvadsaťpäť proti krajinám Latinskej Ameriky (8 proti Argentíne, 7 proti Mexiku, 3 proti Venezuele a proti ostatným krajinám po jednom spore). V ostatných rokoch však nastal veľký nárast sporov, ktoré sú na pôde ICSID vedené proti latinskoamerickým štátom.¹¹ V prípadoch uzatvorených na stredisku ICSID do konca roku 2013 predstavujú spory proti štátom Latinskej Ameriky vyše tridsať percent,¹² pričom z krajín Latinskej Ameriky má prvenstvo v počte sporov, kde vystupovala

⁸ Pozri bližšie prípad *Compañia del Desarrollo de Santa Elena, S.A. v The Republic of Costa Rica* (ICSID Case No. ARB/96/1). Dostupné na adrese: http://italaw.com/documents/santaelena_award.pdf.

⁹ Tamtiež

¹⁰ BOEGLIN, N. 2013. ICSID and Latin America: Criticisms, Withdrawals and Regional Alternatives. In *bilaterals.org*. 2013. Dostupné na internete:

<http://www.bilaterals.org/?icsid-and-latin-america-criticisms&lang=en#sthash.NUow2qGf.dpuf>

¹¹ FACH GOMÉZ, K. 2010. *Latin America and ICSID: David versus Goliath?* Working Paper. Zaragoza : University of Zaragoza, 2010. Dostupné na internete:

http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1708325.

¹² BOEGLIN, N. 2013. ICSID and Latinamerica: Criticisms, Withdrawals and Regional Alternatives. In *bilaterals.org*. 2013. Dostupné na internete:

v pozícii žalovaného, Argentína.¹³ Toto predovšetkým vyplýva z veľkého množstva žalôb, ktoré zahraniční investori iniciovali proti Argentíne po zavedení núdzových opatrení prijatých v súvislosti s hospodárskou krízou, ktorá Argentínu zasiahla koncom deväťdesiatych rokov 20. storočia.

Pokiaľ ide o zastúpenie krajín Latinskej Ameriky na strane žalovaných na sporoch, ktoré v súčasnosti ešte nie sú dokončené, tento presahuje štyridsať percent všetkých prípadov.¹⁴

Narastajúci podiel sporov proti krajinám Latinskej Ameriky, ktoré sa v ostatných rokoch riešili v arbitrážnom konaní na ICSID a významný podiel arbitrážnych rozsudkov v neprospech týchto štátov majú nepochybne za následok vlnu nespokojnosti s týmto systémom. Rokovania medzi latinskoamerickými štátmi ohľadne reformy existujúceho systému riešenia medzinárodných investičných sporov prebehli na viacerých fórach, okrem iného v rámci ALBA (*Allianza Bolivariana para los pueblos de nuestra América*), UNASUR (*Unión de Naciones Suramericanas*) a CELAC (*Comunidad de Estados Latinoamericanos y Caribeños*). Ich spoločným záujmom je nájsť alternatívny mechanizmus riešenia investičných sporov medzi zahraničnými investormi a hostiteľskými štátmi k systému ICSID. Napriek tomu, že rokovania o novom mechanizme riešenia investičných sporov pokračujú v rámci regionálnych organizácií štátov Latinskej Ameriky, niektoré štáty uprednostnili radikálnejší prístup, a to odstúpenie od Washingtonskej konvencie. V zmysle článku 71 Washingtonskej konvencie odstúpenie od tohto dohovoru nadobudne účinnosť šesť mesiacov po doručení notifikácie o tomto odstúpení.

Prvým štátom Latinskej Ameriky, ktorý odstúpil od Washingtonskej konvencie, bola Bolívia (odstúpenie nadobudlo účinnosť v novembri 2007), nasledoval ju Ekvádor (účinnosť odstúpenia nastala v januári 2010), Venezuela oficiálne vyhlásila svoje odstúpenie v roku 2012 (odstúpenie účinné od júla 2012). Argentína je v súčasnosti taktiež vo fáze schvaľovania rozhodnutia o odstúpení od Washingtonskej konvencie.¹⁵ Argentína však súčasne zvažuje aj iný mechanizmus zníženia právomocí strediska ICSID, ktorý navrhli Venezuela, Ekvádor a Bolívia, a to formálne odstúpenie od bilaterálnych investičných dohôd. Tieto totiž vo väčšine prípadov obsahujú arbitrážnu dohodu, ktorá je súhlasom hostiteľského štátu s možnosťou zahraničného investora žalovať tento hostiteľský štát pre porušenie štandardov ochrany zahraničnej investície na stredisku ICSID alebo na inom fóre, prípadne formou *ad hoc* arbitráže.

Venezuela v roku 2008 vypovedala bilaterálnu investičnú dohodu s Holandskom, ktorá bola základom pre právomoc strediska ICSID v desiatich sporoch proti Venezuele. V tom istom roku Ekvádor vypovedal deväť bilaterálnych investičných dohôd, San Salvador vypovedal investičnú dohodu s Nikaraguou.¹⁶ Argentína, inšpirovaná úspechom Brazílie v oblasti politiky prístupu k zahraničným investorom bez toho, aby podpísala Washingtonskú konvenciu alebo akúkoľvek investičnú dohodu, v súčasnosti zvažuje obdobný postup. Brzdiacim prvkom v tomto rozhodovaní pre Argentínu môže byť skutočnosť, že vzhľadom na

---

<http://www.bilaterals.org/?icsid-and-latin-america-criticisms&lang=en#sthash.NUow2qGf.dpuf>

¹³ Argentína 25 prípadov, Mexiko 13, Ekvádor 10, Venezuela 11, Peru 6, Kostarika 5, Bolívia, Chile a Honduras po 2 prípadoch, a San Salvador, Guatemala, Panama a Paraguay po jednom prípade.

¹⁴ BOEGLIN, N. 2013. ICSID and Latin America: Criticisms, Withdrawals and Regional Alternatives. In *bilaterals.org*. 2013. Dostupné na internete:

<http://www.bilaterals.org/?icsid-and-latin-america-criticisms&lang=en#sthash.NUow2qGf.dpuf>

¹⁵ Pozri bližšie text návrhu zákona predloženého na schválenie Argentínskemu národnému kongresu. Dostupné na internete: <http://www1.hcdn.gov.ar/proyxml/expediente.asp?fundamentos=si&numexp=1311-D-2012>.

¹⁶ Pozri bližšie na oficiálnej stránke UNCTAD na internete: http://unctad.org/en/Docs/webdiaeia20106_en.pdf.

prepojenosť strediska ICSID so Svetovou bankou, resp. MMF môže negatívny postoj k stredisku ICSID negatívne ovplyvniť prístup danej krajiny k úverovým linkám týchto svetových finančných inštitúcií.

V súvislosti s aktuálnym postojom štátov Latinskej Ameriky k problematike ochrany zahraničných investícií, spočívajúcom konkrétne v ich rozhodnutí odstúpiť od Washingtonskej konvencie a hľadať alternatívne riešenia medzinárodných investičných sporov, treba na záver zdôrazniť, že tieto krajiny mali od samého počiatku negatívny postoj ku kreovaniu orgánu na riešenie medzinárodných investičných sporov v rámci skupiny Svetovej banky (ICSID). Rada guvernérov Svetovej banky schválila návrh budúcej Washingtonskej konvencie v septembri 1964 na výročnej schôdzi Svetovej banky v Tokiu. Nasledujúce štáty Latinskej Ameriky, tzv. „Tokijské nie“, hlasovali proti prijatiu tejto Konvencie: Argentína, Bolívia, Brazília, Chile, Kolumbia, Kostarika, Dominikánska republika, Ekvádor, El Salvador, Guatemala, Haiti, Honduras, Mexiko, Nikaragua, Panama, Paraguaj, Peru, Uruguaj a Venezuela.¹⁷

Záver

Napriek skutočnosti, že vyššie uvedený radikálny postoj vybraných štátov Latinskej Ameriky k otázke limitovania rozsahu ochrany zahraničných investícií je zatiaľ vo svete ojedinelý, v súčasnosti sa tento trend obmedzovania doteraz priznávaných práv zahraničných investorov rozširuje aj na iné kontinenty. Čína a najnovšie Austrália a ich oklieštený prístup k otázke rozsahu ochrany medzinárodných investícií je náčrtom určitého alternatívneho trendu v ponímaní medzinárodnoprávnej ochrany zahraničných investícií a systému riešenia medzinárodných investičných sporov. Tento nový kritický pohľad môže v čoraz väčšej miere zohrávať úlohu v rámci presadzovania záujmov hostiteľských štátov a ochrany ich suverenity – pri rozhodovaní o otázkach verejného záujmu s potenciálne negatívnym dopadom na zahraničných investorov – v rámci vyjednávania novodobých investičných dohôd.

Použitá literatúra:

1. BOEGLIN, N. 2013. ICSID and Latin America: Criticisms, Withdrawals and Regional Alternatives. In *bilaterals.org*. 2013. Dostupné na internete: <http://www.bilaterals.org/?icsid-and-latin-america-criticisms&lang=en>.
2. CENTER FOR INTERNATIONAL ENVIRONMENTAL LAW. 2013. *International Law on Investment: The Minimum Standard of Treatment (MST)*. A Center For International Environmental Law Issue Brief August 2013. Washington, D. C. and Geneva : Center for International Environmental Law, 2013. Dostupné na internete: http://www.ciel.org/Publications/investment_10Nov03.pdf
3. Dohovor o riešení sporov z investícií medzi štátmi a občanmi druhých štátov podpísaný vo Washingtone, D.C. dňa 18. marca 1965.
4. DOLZER, R. – SCHREUER, Ch. 2008. *Principles of International Investment Law*. Oxford : Oxford University Press, 2008. ISBN 978-0-19-921176-0.
5. FACH GOMÉZ, K. 2010. *Latin America and ICSID: David versus Goliath?* Working Paper. Zaragoza : University of Zaragoza, 2010. Dostupné na internete:
6. PUBLIC CITIZEN – GLOBAL TRADE WATCH. 2012. Tribunal Slams Ecuador with Largest Ever Investor-State Penalty. In *Eyes on Trade – Public Citizen's Blog on Globalization and Trade. 2012*. Dostupné na internete:

---

¹⁷ FACH GOMÉZ, K. 2010. *Latin America and ICSID: David versus Goliath?* Working Paper. Zaragoza : University of Zaragoza, 2010. Dostupné na internete: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1708325.

<http://citizen.typepad.com/eyesontrade/2012/10/tribunal-slams-ecuador-with-largest-investor-state-penalty-ever.html>.

7. SHAW, M. N. 2008. *International Law*. Sixth Edition. Cambridge : Cambridge University Press, 2008. ISBN 978-0-521-89929-1.

Investičné spory:

8. Prípád *Compañiá de Aguas del Aconquija S.A. & Vivendi Universal S.A. v Argentine Republic* (pôvodne *Compañía de Aguas del Aconquija, S.A. & Compagnie Générale des Eaux v Argentine Republic*) (ICSID Case No. ARB/97/3). Dostupné na internete: <http://www.italaw.com/sites/default/files/case-documents/ita0206.pdf>.
9. Prípád *Compañia del Desarrollo de Santa Elena, S.A. v The Republic of Costa Rica* (ICSID Case No. ARB/96/1). Dostupné na adrese: http://italaw.com/documents/santaelena_award.pdf.
10. Prípád *Eudoro Armando Olguín v Republic of Paraguay* (ICSID Case No. ARB/98/5). Dostupné na internete: <http://www.italaw.com/sites/default/files/case-documents/ita0585.pdf>.
11. Prípád *North American Dredging Company of Texas (U.S.A.) v United Mexican States*. Dostupné na adrese: http://legal.un.org/riaa/cases/vol_IV/26-35.pdf.
12. Prípád *Occidental Petroleum Corporation and Occidental Exploration and Production Company v. The Republic of Ecuador* (ICSID Case No. ARB/06/11). Pozri bližšie PUBLIC CITIZEN – GLOBAL TRADE WATCH. 2012. Tribunal Slams Ecuador with Largest Ever Investor-State Penalty. In *Eyes on Trade – Public Citizen’s Prípád Waste Management, Inc. v. United Mexican States* (ICSID Case No. ARB(AF)/00/3). Dostupné na internete: <http://www.italaw.com/cases/documents/1160>.

Kontakt:

JUDr. Branislav Brocko

Beatow Partners, s. r. o.
advokátska kancelária
Bratislava
Slovenská republika
e-mail: branislav.brocko@beatow.com

JUDr. Ing. Katarína Brocková, PhD. LL.M

Fakulta medzinárodných vzťahov
Ekonomická univerzita v Bratislave
Dolnozemska cesta 1/b
852 35 Bratislava
Slovenská republika
e-mail: katarina.brockova@euba.sk

Vážený pán profesor Mráz,

ďakujeme za pozvanie na konferenciu organizovanú Fakultou medzinárodných vzťahov Ekonomickej univerzity Bratislava pri príležitosti Vášho životného jubilea.

Je nám ct'ou zúčastniť sa podujatia a pri tejto príležitosti Vám poďakovať menom svojím *a posteriori* aj menom svojich bývalých kolegov z Kancelárie prezidenta SR.

Vaše vedecké práce boli a sú pre nás vodidlom v oblastiach medzinárodného práva. Pomáhajú nám, aby podklady vypracované pre najvyššieho ústavného činiteľa – prezidenta Slovenskej republiky boli vždy *de lege lata*.

Vážený pán profesor,

prajeme Vám do ďalšieho osobného aj vedeckého života hlavne veľa zdravia, intelektuálnej intuície – lumen naturale intellectus, inšpirácie a tvorivej energie.

S úctou

Ing. Ladislav Čeri, PhD.

BEZPEČNOSTNÉ ASPEKTY NELEGÁLNEJ MIGRÁCIE SAFETY ASPECTS OF ILLEGAL MIGRATION

Ladislav Čeri

Fakulta medzinárodných vzťahov, Ekonomická univerzita v Bratislave, Dolnozemska cesta 1/b,
852 35 Bratislava, Slovenská republika, e-mail: ladislav.ceri@euba.sk

Abstrakt:

Analýza, pomenovanie a poučenie sa z diania na Európskom kontinente nás ako intelektuálnu nie však politickú elitu môže posunúť na vyšší stupeň poznania procesov, ktoré boli nastavené hegemonmi bez Európy a jej obyvateľov a však pre Európu a jej budúcnosť. Osud Európy ohrozuje nie len nedostatok potencie k riešeniu globálnych problémov pol miliardového kontinentu, ale hlavne prítomnosť vytrhnutá z pántov jej vlastnej histórie. Hnacím motorom zmien pri tom nie je ontologický vývoj Európy od povojnových základov ZEU cez súčasnú Európsku globálnu stratégiu EU_GS naznačujúcu jej smerovanie. Sú to sily, ktoré sa často bojíme pomenovať a byť konkrétny, ale väčšina z nás je logicky nútená hľadať a prehodnocovať svoj prístup k medzinárodným vzťahom. Jednotlivé základy teórie globalizácie často vychádzajúce jedna z druhej si v prípadoch Európskej politiky často odporujú.

Kľúčové slová: Globalizácia, Integrácia, Migrácia, EÚ, Európska globálna stratégia

Abstract:

Analysis, naming and learning from events on the European continent us as an intellectual but not the political elite can shift to a higher level of knowledge of processes that have been set up by hegemonic without Europe and its citizens but for Europe and its future. The destiny of Europe threatens not only lack the potency to solving global problems half billion Europe, but also the presence wrenched off its hinges its own history. Driver changes in this development is not ontological foundations of postwar Europe from WEU through the current European global strategy EUGS indicating its direction. These are the forces that are often afraid to name and to be specific, but most of us are logically forced to seek a review of its approach to international relations.

Individual foundations of the theory of globalization is often based on one of the other cases in the European policy often contradictory.

Key words: Globalization, Integration, Immigration, EU, Europe's global strategy

Úvod

Nie je našou úlohou byť pri hodnotení procesov v Európe príliš proruský alebo proamerický, ale hlavne dôveryhodní. Mali by sme vychádzať z vedeckých a nie len politických faktov, z overených teórií medzinárodných vzťahov a dlhodobých prognóz vývoja. Ale čo ak tieto teórie v zrkadle globálnych problémov zlyhávajú? V neprehľadnej zmäti bezobsažných prezentácií produkovaných inštitúciami EÚ niet mnoho znakov axióm, ktoré by nám mohli priblížiť a objasniť reálny stav a smerovanie vecí aspoň na našom kontinente. Ale problémy, ktoré prežíva náš región sú až príliš skutočné. V4 ako najsilnejšia proti migračná koalícia bola atakovaná prezidentom Kiskom ako partner pre Európu so „zlou povestou“. Vnímame tiež snahu Európy znížiť, rozložiť – skôr však odložiť migračný tlak realizáciou dohôd podobnej tej turecko-európskej. Pre EÚ je ale tento problém len vyvrcholením neriešených globálnych problémov – ako obrovská chudoba a beznádej v dvoch tretinách sveta. Terorizmus, ktorý v poslednom roku chirurgicky presne zasahuje tepny Európy neživia len peniaze z neodvedených DPH na Slovensku, alebo organizovaný zločin v Paríži. Svet sa nedá rozdeliť na dve hermeticky ohradené časti – bohatú, ochraňovanú Európskou pohraničnou, pobrežnou strážou a Aliančným antiraketovým štítom a časť chudobnú – ponorenú do svojej biedy, vojen, extrémizmu a terorizmu. Je našou povinnosťou pokúsiť sa ľudom v „tretích“ krajinách zlepšiť alebo aspoň uľahčiť život v ich domovoch. Oni by výmenou za našu pomoc mohli súhlasiť so sprísnením hraničných kontrol a navracaním migrantov, ktorí budú označení za ilegálnych do ich domovov.

1. Quo vadis EÚ

V prvej časti príspevku nadviažeme na ostatný summit krajín V4 v poľskom Lancute. Vyhneme sa komentáru spomenutého protokolárneho Faux pas nášho najvyššieho ústavného činiteľa, ale skúsime sa vedecky zamyslieť nad východiskami svetového neporiadku (v zmysle „*störung*“ resp. „*disorder*“ – porucha prvkov v systéme) a alternatívami azylovej politiky EÚ. Krajiny V4 podľa Záverov Rady EÚ v oblasti migrácie z 20. októbra 2016¹ „spolupracujú s Európskou komisiou na návrhu novej azylovej politiky EÚ“, a rokovať o nej bude summit EÚ v decembri 2016. Exekutívy krajín V4 ponúkajú alternatívu súčasnej migračnej politiky EÚ.

EÚ je súčasťou globalizovaného sveta, v ktorom sa na jednej strane odstraňujú colné bariéry, uľahčuje presun kapitálu, tovaru, informácií a na druhej strane je tento globálny priestor terénom, v ktorom zúria boje o prežitie a boje o moc. Tak ako múdrosť začína definovaním pojmov (PYTAGORAS) vymedzme priestor pre našu analýzu stavu (aj keď to nie je stav – ale skôr dynamický proces s vysokým tempom akcií a účinkov) v akom sa EÚ nachádza:

---

¹ Európska rada: Závěry v oblasti migrácie (20/10/2016) Dostupné na:

<http://api.traq.li/story/viewall2/12780822:23316992,23290930,23327412,23327409,23336875,22481309,23097683,22508581,23094105,23081969,22521732,22706409,23116599,23244751,23452984,23210860,23207375,23199764,23191887,23185712?sig=274a0c4a0ef34026145911c7b6eddf02ac2b460a0e953a6a9173215a147dccb>

- OSN paralyzovaná svojou nereformovanou Bezpečnostnou radou neponúka riešenia, „riešenia“ realizuje Aliancia ako najsilnejšia svetová vojenská sila
- Asymetrický konflikt, terorizmus a organizovaný zločin nie je poraziteľný tradičnými vojenskými prostriedkami, ktoré ponúka NATO. Kyberpriestor a prvky hybridnej vojny vyžadujú komplexné riešenia medzivládnych aj mimovládnych medzinárodných organizácií, synergiu štátnych aj neštátnych aktérov a sofistikované prostriedky
- Amerika ako hegemon a najväčší svetový spotrebiteľ súperí o zdroje nie len s Ruskom a Čínou, ale aj so svojimi spojencami v reálnom priestore (bezpečnostné komplexy), ale aj v priestoroch predpokladanej záujmovej činnosti (Arktída)
- Afrika ako najväčší zdroj utečencov je po sérii Arabských jarí a silou implantovanej demokracie „západného vzoru“ vnútorne dezorganizovaná a bez pomoci neschopná riešiť svoje vnútorné a vonkajšie problémy atď.

1.1 Afrika ako zdroj bohatstva pre supervelmoci - a migrantov pre EÚ

Vo vzostupnom poradí problémov pre EÚ je Afrika na prvom mieste naliehavosti ich riešenia. Súčasná nemecká kancelárka Angela MERKEL, ktorá svojim výrokom „*Wir schaffen das*“ – „*My to zvládneme*“ – spustila migračný armagedon dovnútra EÚ na summite EÚ 2016-10-20 už tvrdí, že tento problém je komplexný – „Nie je to len o peniazoch, je to o výraznom zlepšení kapacít a šancí ľudí v týchto afrických krajinách, a o poskytnutí nádeje“. Znamená to, že EÚ sa snaží oslabiť migračný tlak podobným spôsobom, ako na turecko-európskej hranici. Africkým krajinám ponúka dohody o obchode a investíciách, výmenou za spoluprácu pri navracaní migrantov. Výmenou za hospodársku pomoc majú africkí partneri súhlasiť so sprísnením hraničných kontrol a navracaním migrantov, ktorí budú označení za ilegálnych (nebude im poskytnutý azyl, alebo iná forma ochrany).

Vysoká komisárka EÚ pre zahraničnú politiku Frederica MOGHERINI navrhla, aby tento „nový prístup“ bol odskúšaný s piatimi krajinami: Niger, Nigéria, Mali, Senegal a Etiópia.² Prvé výsledky budú predstavené na summite EÚ v decembri 2016, s výhľadom na rozšírenie zoznamu. Zoznam by sa mal logicky rozšíriť na krajiny, ktoré sú najväčším emitentom nelegálnych migrantov. Ide nie len o utečencov z krajín, kde bola vyvolaná séria Arabských jarí a revolúcií rôznych farieb. Ale aj o krajiny, kde bola implantovaná demokracia západného vzoru, bez ohľadu na náboženské a spoločenské prostredie. Krajiny v ktorých došlo k vnútornému rozvratu, drancovaniu kultúrneho ale najmä nerastného bohatstva. Podľa nášho názoru by sa v prvej línii tzv. „*first area of interests*“ mali angažovať krajiny EÚ, ktoré v Afrike mali kolónie – a to nie len Nemecko (Kamerun, nemecká juhovýchodná a juhozápadná Afrika), Francúzsko (francúzska severná Afrika - Alžírsko, Tunisko, Maroko, francúzska rovníková Afrika – Gabon, Kongo, SAF, Čad...), Veľká Británia (Egypt, Sudán, Južná Afrika...), Taliansko (Lýbia). Z hľadiska národných záujmov by sem mala patriť aj Eritrea – Severná Kórea Afriky. Práve ľudia z africkej Eritrey tvoria druhú najväčšiu skupinu utečencov, ktorí prichádzajú do Európy cez Stredozemné more (22 % v roku 2015).³ Práve obyvateľov z Eritrey a zo Sýrie by malo prijať Slovensko podľa návrhu Európskej komisie v rámci pomoci Taliansku a Grécku, ktoré nezvládajú nával migrantov.

1.2 Amerika a jej súboj o zdroje – nové kolónie

Nie len ekonomické ale aj ekologické hrozby (odlesňovanie, globálne otepľovanie...) majú implikácie na zdroje a následne aj záujmy supervelmocí o nové „kolónie“. Paradoxne otepľovanie planéty Zem a ústup Arktického ľadovca znamená odkrývanie nových svetových zdrojov nerastných surovín a sprístupnenie ich ťažby. Amerika ako hegemon a najväčší

² Zdroj EURACTIV. Dostupné na: <http://euractiv.sk/>

³ Zdroj EUROSTAT. Dostupné na: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

svetový spotrebiteľ zdrojov⁴ a Kanada s priamym prístupom do tejto lukratívnej oblasti súperí o tieto zdroje nie len s Ruskom ale aj so svojimi spojencami – Európskou úniou. Podľa odhadov Geologickej služby USA sa v Arktíde môže nachádzať až 13 % doteraz neobjavených svetových zásob ropy (90 miliárd barelov) a 30 % doteraz neobjavených zásob zemného plynu (47 biliónov m³) In J. JÁNSKA, 2011.⁵ V čase, keď ruská protiraketová obrana už anektovala takmer celé územie Arktídy zareagovala aj Európska únia. Nová integrovaná politika EÚ pre arktickú oblasť vychádza z Európskej globálnej stratégie (EU_GS) a má ďalej posilniť postavenie EÚ v arktickej oblasti. Súčasťou Arktídy sú územia troch členských štátov EÚ - Dánskeho kráľovstva, Fínska, Švédska a Island s Nórskom sú členskými štátmi Európskeho hospodárskeho priestoru.

1.3 Asymetrický konflikt v Európe – hybridný charakter

Nie, neobjavili sme Ameriku – Informačnú vojnu a rôzne spôsoby Hybridnej vojny popisoval už čínsky majster Sun Tzu vo svojom diele „Umenie vojny“ pred približne 2 500 rokmi. Čo je ale pre EÚ nebezpečné – je nie len nedostatok politik a stratégií (EU_GS bola prijatá až v druhej polovici roku 2016 po referende o vystúpení Veľkej Británie z EÚ/BREXITE) ale hlavne kapacít a spôsobilostí pre tento druh boja. “Slová politikov, ako sú 'je nám to ľúto, súcitíme s pozostalými, neprestaneme bojovať s teroristami...' sú už nezaujímavé, pokiaľ robia sústavne chyby a nič nevymysleli.”⁶ Podľa J. ZÁBOJNÍKA treba dať tieto riešenia do rúk odborníkom, od ktorých si musia dať politici poradiť a musia ich počúvať – 'Inak táto rovnica nemá riešenie'. Pozrime sa na tento problém nedostatku spôsobilostí bližšie – EÚ má možnosť v rámci formátu Berlín+Plus využívať spôsobilosti NATO pre vedenie operácií. Môže dokonca využívať nie len plánovacie a veliteľské kapacity Aliancie ale aj jej bojové kapacity. Iba 6 krajín EÚ nie je členom NATO (už spomínané „arktické krajiny“ – Fínsko, Švédsko, ďalej Írsko, Malta, Cyprus a Rakúsko). EÚ sa napriek tomu usiluje o svoju vlastnú armádu. Pozrime sa na tento problém systémovo – Ozbromené sily NATO a EÚ sú ozbrojenými silami tých istých členských krajín oboch medzinárodných spoločenstiev. Čo sa stane s prvkami týchto systémov v prípade konfliktu? Medzinárodné zmluvy – tak ako nám to ukazuje história, prestávajú platiť v prvých sekundách konfliktu (Poznámka: špecifiká čl. 5 Washingtonskej zmluvy a Hlavy VII Zmluvy o EÚ môžeme riešiť z rôznych aspektov medzinárodného práva – 1 prípadne v rámci konferencie, je to námet pre monografiu). Okrem toho sa stretávame so stále častejšou interpretáciou napr. že americká pomoc v prípade napadnutie člena Aliancie nemusí byť automatická... Štátni aktéri sa v asymetrickom konflikte nestretávajú s regulárnymi armádami, ale s neštátnymi subjektmi, ktoré na dosiahnutie víťazstva resp. presadenie vlastných požiadaviek používajú nesymetrické a neregulárne spôsoby boja. Kyberterorizmus ako konvergencia terorizmu a kyberpriestoru bol uznaný ako piaty priestor vedenia vojny a v tomto prípade je tu možnosť, že počítačový útok (ako bol napr. v Estónsku – 2007) bude považovaný za útok na celú Alianciu a budú aktivované všetky systémy NATO na ochranu napadnutého člena vrátane lethálnych spôsobilostí Aliancie. Krajiny EÚ sú teda povinné budovať si vlastné spôsobilosti. Prvými krokmi sú nedávno prezentované spôsobilosti Európskeho navigačného systému GALILEO (náhrada za americký GPS), úspech Európskej vesmírnej agentúry pri set-upe vlastných družicových projektov raketami ARIANE.

⁴ Zdroj MZV: Ekonomická informácia o teritóriu USA.

⁵ JANSKÝ, B. – JANSKÁ, E. (2011): Vplyv klimatických zmien na Arktickú oblasť. *Geografické rozhledy*, 2010-2011, 5, 22-25.

⁶ ZÁBOJNÍK, J. 2016: Európa je vo vojne. Dostupné na:

https://article.wn.com/view/2016/07/15/Europa_je_vo_vojne_tvrdi_expert_Ak_sa_nic_nezmeni_zosta_neme_/

1.4 OSN – riešenia pre svetový globálny poriadok

Bezpečnostná rada OSN nebola vo svojich rozhodnutiach v histórii mnoho krát spravodlivá a nekonala dôsledne a efektívne predovšetkým vo vzťahu k hrozbe vojen, genocídy ale ani migrácie. Jej dôveru oslabuje hneď niekoľko faktov. Okrem využívania formálneho práva veta jej stáli členovia často znemožnili zaradenie dôležitých otázok medzinárodnej bezpečnosti do programu rokovania tohto orgánu.⁷ Dôležitým signálom a znakom smerovania OSN v najbližších rokoch je aj výber Antónia GUTERRESA (Generálny riaditeľ UNHCR – agentúry OSN pre utečencov), ktorého Bezpečnostná rada OSN zvolila za nového generálneho tajomníka OSN. Rada schválila priority EÚ v rámci Organizácie Spojených národov a na 71. zasadnutí Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov (september 2016 – september 2017). Nadchádzajúci rok bude teda zameraný na konsolidáciu a vykonávanie dohôd, ktoré sa uzavreli v uplynulom roku. Patria medzi ne program udržateľného rozvoja do roku 2030, akčný program tretej Medzinárodnej konferencie o financovaní rozvoja z Addis Abeby a parížska dohoda o zmene klímy (podpísaná za Slovenského predsedníctva Rade EÚ). V prioritách⁸ sa uvádza, že EÚ je naďalej odhodlaná posilňovať Organizáciu Spojených národov a bude pokračovať v zohrávaní aktívnej úlohy v rámci OSN vo všetkých relevantných činnostiach. V prioritách sa ako niektoré z kľúčových výziev zdôrazňujú: potreba skutočného globálneho rozdelenia zodpovednosti, pokiaľ ide o migráciu a utečencov; riešenie kríz a zachovávanie mieru; boj proti terorizmu a násilnému extrémizmu. Strategická spolupráca EÚ – OSN v tejto oblasti je riadená dokumentom:

Strategic Partnership on Peacekeeping and Crisis Management – Priorities 2015-2018⁹ v ktorej sú riešené oblasti - príspevkov EÚ do misií krízového manažmentu OSN a zdieľania informácií. V oblasti využitia síl rýchlej reakcie EÚ (EU_BG) podľa plánu priorít na posilnenie spolupráce na roky 2015 – 2018. Členské štáty v tejto oblasti kritizujú politickú nerozhodnosť nasadiť spôsobilosti EU_BG v prospech OSN.

V tejto súvislosti a na záver kapitoly je potrebné zdôrazniť, že nelegálna migrácia a jej smerovanie do Európy je Danajským darom, zámernou deštruktívnou silou a prvkom oslabenia EÚ ako silného globálneho hráča – tak ako sama seba kreuje v novej Globálnej stratégii EÚ.

2. Globálny prediktor a dynamika vývoja kríz

Podľa OSN dynamika vývoja bezpečnostnej situácie aj v roku 2016 pokračuje s negatívnym výhľadom hlavne v súvislosti s migračnou krízou a vývojom súvisiacim s militantným hnutím Islamský štát. Utrpenie miliónov – hlavne detí je pre našu kultúru a civilizáciu nepochopiteľné. Lídri EÚ ale uvádzajú ako svoje tri hlavné priority na rok 2016 –

- 1. Prijatie EU_GS – Európskej globálnej stratégie ako nasledovníka Spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky EÚ (SZBP);
- 2. Zlepšenie obrannej spolupráce EÚ, so zámerom znížiť dobrovoľnosť a
- 3. Posilnenie záväzku parlamentov viac sa venovať problematike SZBP.

⁷ Poznámka: Pomerne komplexný návrh reformy predložil v roku 1997 vtedajší generálny tajomník OSN Kofi Annan pod názvom „Obnova OSN: Program reformy.“ K. Annan okrem toho, že vo svojej Miléniovej správe opäť zdôraznil neodkladnú potrebu „reformovať BR spôsobom, ktorý by jej umožnil plniť svoje povinnosti efektívnejšie a dal by jej väčšiu legitimitu v očiach ľudí celého sveta“, v roku 2002 predložil novú správu „Posilnenie OSN: návrh ďalšej zmeny“.

⁸ EU priorities at the United Nations and the 71st UNGA – PRESS EN PRESS RELEASE 459/16_18/07/2016.

⁹ Materiál ST 7632/15 EU-UN *Strategic Partnership on Peacekeeping and Crisis Management – Priorities 2015 2018* z 27. 3. 2015 v ktorom riaditeľstvo CMPD definuje kľúčové aspekty priorít spolupráce oboch organizácií.

• Spojené štáty na summite NATO 2016 vo Varšave predstavili dlhšie avizovanú „Iniciatívu na posilnenie odolnosti „*resilience*“ členských krajín NATO. Ide v podstate o uistenie spojencov na severnom krídle Aliancie (Poľsko, Litva, Lotyšsko, Estónsko...) prostredníctvom vytvárania síl rýchlej reakcie (IRF a NRF), vojenských cvičení a (NFIU) *NATO Force Integration Units* (na Slovensku bola aktivovaná v septembri 2016). Úlohou NFIU je zabezpečovať a koordinovať rýchle nasadenie spojeneckých síl v danom regióne...

Ak ste sa dočítali v analytickom procese až k tomuto bodu – jednoduchou syntézou troch vyššie uvedených odsekov ste mali možnosť definovať spoločného menovateľa: všetky tri vrcholové medzinárodné organizácie sa podľa nášho názoru zacyklovali v politických deklaráciách a ľudia vo svete sú vraždení tým najkrutejším spôsobom aký si mi na Slovensku ani nevieme predstaviť. Podľa FRONTEXU sa do EÚ v prvej a druhej migračnej vlne spolu asi s miliónom nelegálnych migrantov dostalo okolo stotisíc extrémnych Islamistov. Radikálov – pripravených podobne ako Achájsi resp. Danájci (Danajský dar), ktorí vymysleli falošný dar – dreveného koňa pre Trójanov, aby vyhrali vojnu. Vojaci v noci vystúpili z koňa a otvorili Grékom brány Tróje a tak vyhrali tento historicky doložený konflikt. Osobne si myslím, že globálny svetový hegemon potrebuje ako zdroj pre svoju činnosť prehlbovanie kríz vo svete. Tak ako migračná kríza (2015), ktorá nasledovala hneď po kríze ekonomickej (2008) nedávajú šancu svetu ani EÚ na mierový rozvoj. Nútia investovať štáty sveta nie do humanitných, sociálnych, zdravotných programov, ale do vojenských projektov EÚ, Aliancie ale v konečnom dôsledku aj do posilňovania obrany supervelmocí ako RUSKO a ČÍNA. Bývalý námestník ministra financií v administrácii R. REAGANA - Paul Creig ROBERTS ide ešte ďalej a hovorí o poškodzovaní ekonomiky EÚ - „USA potrebujú rotáciu kríz v rôznych regiónoch, aby nezmizol dôvod na investície do kolosálneho komplexu vojenskej sily NATO a Pentagonu“ (In: PAVOL.PODOLAY.BLOG.SME - Prezident Nemecko-slovenskej hospodárskej únie).

Som presvedčený, že základom budúceho mieru na hraniciach Európy a možno aj vo svete je obchod a nie snaha akejkoľvek veľmoci o globálnu hegemoniu. Obchod áno – obchod za obojstranne výhodných podmienok, ktorý sa podarilo presadiť Európskej komisii v dohode s Kanadou (CETA), nie v dohode s USA, ktorá je v tejto fáze *De facto* zastavená (TTIP). Keď nefunguje obchod podľa predstáv globálneho prediktora – prijímajú sa často „bezpečnostné“ opatrenia, ktoré majú za úlohu ako zotrvačník – udržať vysoké tempo zbrojenia. Autor je presvedčený, že aj BREXIT bol jedným z ďalších krokov hegemóna na odpúťanie Veľkej Británie od Európskych hodnôt a spoločenstva. Stačí sledovať a logicky analyzovať systém stimulácie britského priemyslu po úspešnom referende o vystúpení Veľkej Británie z EÚ. Jedným z prvých krkov novej premiérky Veľkej Británie Teresy MAY bol podpis kontraktu na obnovu jadrového arzenálu Británie - flotily štyroch ponoriek - nosičov jadrových striel TRIDENT programu SUCCESOR v hodnote 31 miliárd libier...

Čo sa týka uvedených bezpečnostných aktivít prijímaných Alianciou boli zhrnuté do Akčného plánu pripravenosti „RAP“ – „*Readines Action Plan*“ jedného z hlavných dokumentov prijatých na summite NATO 2014 vo WALESE. Ide hlavne o opatrenia zamerané na zrýchlenie reakcieschopnosti Aliancie, vrátane zvýšenia jej vojenskej prítomnosti na východe. Táto schopnosť bude dosiahnutá silami ČK NATO v krajinách okolo Baltického mora, ale pravdepodobne aj prepodriadením amerických jednotiek v Európe pod velenie NATO (In.: SD-NATO). Krajiny Vyšehradskej štvorky vyšlú v roku 2017 do Pobaltia spoločné výcvikové jednotky. Tie sa budú striedať na rotačnom princípe po troch mesiacoch, pričom každá krajina prispeje jednotkou vo veľkosti do 150 vojakov. Ide o spoločný príspevok V4 do posilnenia prítomnosti Aliancie na východnej hranici NATO. Slovenskí vojaci budú v Litve, Lotyšsku a Estónsku pôsobiť od apríla do júna 2017. Na posilnenie bezpečnosti Aliancie je potrebné zamerať sa aj na schopnosť NATO čeliť novému spôsobu boja, ktorý Rusko uplatnilo na Ukrajine, tzv. HYBRIDNEJ VOJNE (anexia KRYMU).

Okrem posilnených vojenských spôsobilostí Aliancie a EÚ - kybernetickej obrany, spravodajstva si hybridný spôsob boja vyžaduje aj väčšiu flexibilitu rozhodovania, nevojenské nástroje a komplexný prístup ktorý dokáže čeliť novým hrozbám.

- Odpoveďou z Eurázie (december 2014) bol schválený aktualizovaný variant „vojenskej ústavy“ RUSKA, ktorú predstavil Sergej ŠOJGU – minister obrany Ruskej Federácie.
- Dňa 6. februára 2015 zverejnil prezident USA Barack OBAMA „novú“ Bezpečnostnú stratégiu USA. Stratégia sa hlási k presadzovaniu amerických národných záujmov a taktiež k presadzovaniu univerzálnych hodnôt a noriem medzinárodného poriadku prostredníctvom silného a udržateľného amerického vedenia... Situácia vo svete naďalej prudko eskaluje.

„Slovenská republika je vo vojne...“ hovoria o tom stratégie a uvedené doktríny veľmocí, nadnárodných aliancií ale aj vyhlásenia politikov. Geopolitické ambície veľmocí a rozširovanie ich sfér vplyvu dovedli postmoderný svet k novej forme „hybridného mieru“ a podľa nášho názoru aj na pokraj ďalšej svetovej vojny. Vojny nie o humanitárne hodnoty, ale krutej vojny o ďalšie zdroje nerastných surovín, zdroje energií ale hlavne o ľudské zdroje.

Záver

Tento príspevok na konferenciu s pomerne širokým záberom aktuálnych tém – „Medzinárodné právo, medzinárodná politika a medzinárodné vzťahy“ mal za cieľ poukázať najmä na „push“ faktory, ktoré ovplyvňujú dianie na Európskom kontinente. Najvýstižnejšími atribútmi, ktorými môžeme charakterizovať súčasný vývoj medzinárodných vzťahov sú hegemonia, globalizácia, migrácia a stále viac sa prehlbujúca vzájomná interdependencia krajín vo vnútri ale hlavne z vonka EÚ.

V zrkadle novej Globálnej stratégie Európskej únie sa zintenzívňuje aj náš výskum v tejto oblasti. Cieľom bolo poukázať na vnútorných a hlavne vonkajších hýbateľov procesov vysokej intenzity a spojitých účinkov vo vnútri ale hlavne z vonka EÚ. Prvým z faktorov, je nízka účinnosť rozhodnutí a operácií OSN a jej Bezpečnostnej rady ako globálneho hráča. „Hard power“ je realizovaná partikulárnymi organizáciami – NATO a má charakter popísanej Hybridnej vojny. Ďalším z analyzovaných faktorov je načasovanie a spustenie tretej migračnej vlny globálnym hegénomom ako faktorom vyvolávajúcim lavínu nepredvídateľných udalostí ale stimulujúcich jeho vojensko-priemyselný komplex.

Miesto skutočného riešenia problémov v ohniskách kríz, ktorými sú ľudská bieda, zúfalstvo a z nich vyrastajúci medzinárodný terorizmus a organizovaný zločin ničiaci Európske základy je tu „rinčanie zbraňami – oboch superveľmocí a bohužiaľ návrat do čias studenej vojny resp. horúceho mieru“.

Použitá literatúra:

1. Európska rada (2016): Závěry v oblasti migrácie (20/10/2016) [online]. In: <http://api.traq.li/story/viewall2/12780822:23316992,23290930,23327412,23327409,23336875,22481309,23097683,22508581,23094105,23081969,22521732,22706409,23116599,23244751,23452984,23210860,23207375,23199764,23191887,23185712?sig=274a0c4a0ef34026145911c7b6eddf02ac2b460a0e953a6a9173215a147dccb>
2. MOGHERINY, F. (2016): EÚ chce zastaviť migráciu z Afriky [online]. In: Zdroj EURACTIV. Dostupné na: <http://euractiv.sk/clanky/zahranicie-a-bezpecnost/eu-chce-zastavit-migraciu-z-afriky/>
3. Ekonomická informácia o teritóriu USA [online]. In: Zdroj MZV. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/10182/620840/Spojen%C3%A9+C5%A1t%C3%A1t+y+americk%C3%A9+ekonomick%C3%A9+inform%C3%A1cie+o+terit%C3%B3riu>
4. JANSKÝ, B. – JANSKÁ, E. (2011): Vplyv klimatických zmien na Arktickú oblasť. *Geografické rozhledy*, 2010 – 2011, 5, 22-25

5. ZÁBOJNÍK, J. (2016): Európa je vo vojne. [online]. Dostupné na:
[https://article.wn.com/view/2016/07/15/Europa_je_vo_vojne_tvrdi_expert_Ak_sa_nic_nezmeni_zostaneme_/](https://article.wn.com/view/2016/07/15/Europa_je_vo_vojne_tvrdi_expert_Ak_sa_nic_nezmeni_zostaneme/)
6. EU priorities at the United Nations and the 71st UNGA – PRESS EN PRESS RELEASE 459/16_18/07/2016
7. Material ST 7632/15 EU-UN *Strategic Partnership on Peacekeeping and Crisis Management – Priorities 2015 2018* z 27. 3. 2015
8. PODOLAY, P. (2014): Blog.SME.sk > Pavol Podolay > Nezaradené [online]. Dostupné na: <http://podolay.blog.sme.sk/c/362745/vojna-proti-putinovi.html>

Kontakt:

Ing. Ladislav Čeri, PhD.

Fakulta medzinárodných vzťahov
Ekonomická univerzita v Bratislave
Dolnozemska cesta 1/b
852 35 Bratislava
Slovenská republika
e-mail: ladislav.ceri@euba.sk

NÁROKY ARKTICKÝCH ŠTÁTOV NA PREDĹŽENIE KONTINENTÁLNEHO ŠELFU

THE ARCTIC STATES' CLAIMS TO THE EXTENDED CONTINENTAL SHELF

Dorota Harakalová

Fakulta medzinárodných vzťahov, Ekonomická univerzita v Bratislave, Dolnozemska cesta 1/b,
852 35 Bratislava, Slovenská republika, e-mail: dorota.harakalova@euba.sk

Abstrakt

Článok pojednáva o územných nárokoch arktických štátov na kontinentálny šelf predložených Komisii pre hranice kontinentálneho šelfu. Ku každému pobrežnému štátu prilieha kontinentálny šelf, nie je potrebné, aby toto tvrdenie deklaroval nejakých vyhlásením alebo okupáciou. Vyhlásenie štátu o hraniciach kontinentálneho šelfu sa vzťahuje len na prípady predĺženia vonkajších hraníc kontinentálneho šelfu alebo hraníc, ktoré sú diskutabilné. Vo vzťahu ku kontinentálnemu šelfu štát vykonáva svoje suverénne práva, šelf nie je súčasťou jeho štátneho územia. Nedostatkom Komisie pre hranice kontinentálneho šelfu je to, že nerieši prípadné územné nároky medzi štátmi o určenie hraníc medzi ich kontinentálnymi šelfami, preto štáty budú musieť sporné hranice šelfov v budúcnosti určiť na základe bilaterálnych rokovaní.

Kľúčové slová: kontinentálny šelf, Arktída, Komisia pre hranice kontinentálneho šelfu, nároky na kontinentálny šelf.

Abstract

The article deals with the Arctic states' territorial claims on the continental shelf submitted to the Commission for the Limits of the Continental Shelf. Continental shelf is adjacent to every coastal State, it is not necessary to declare this claim by any declaration or occupation. A the declaration of the state on the continental shelf' border applies only to cases of extension of the outer limit of the continental shelf or the borders which are questionable. The State exercises its sovereign rights to the continental shelf; the self is not a part of its national territory. The lack of the Commission on Limits of the Continental Shelf is that it does not solve any territorial claims between States about the borders between the neighboring continental shelves and therefore the States in the future will have to determine the questionable borders of the shelves on the basis of bilateral negotiations.

Keywords: continental Shelf, Arctic, Commission on the Limits of the Continental Shelf, claims on the continental shelf.

Úvod

Dohovor o morskom práve (1982) je základným dokumentom, ktorý kodifikuje súčasné morské právo a obsahuje základné inštitúty dôležité pre delimitáciu morských zón a následné determinovanie suverenity alebo suverénnych práv pobrežného štátu k príslušnej morskej zóne. Suverenita sa viaže len na pobrežné more do vzdialenosti 12 námorných míľ. Vo výlučnej ekonomickej zóne má štát suverénne práva na prieskum a využívanie živých a neživých zdrojov nachádzajúcich sa vo vodnom stĺpci, na morskom dne a v jeho podloží.

Kontinentálny šelf je definovaný ako morské dno a podložie, ktoré leží za hranicami pobrežného mora po celej prirodzenej dĺžke pevninského územia. Štát tu môže uplatňovať zvrchované práva prieskumu a využívania jeho prírodných zdrojov (živých aj neživých). V prípade, že tieto zdroje nevyužívajú, iný štát ich nemôže využívať bez ich výslovného súhlasu. Hranica kontinentálneho šelfu je v Dohovore stanovená ako vonkajšia hranica kontinentálneho okraja alebo hranica 200 námorných míľ pokiaľ kontinentálny okraj nedosahuje túto hranicu. Pobrežné štáty majú právo predĺžiť svoj kontinentálny šelf za túto hranicu pri splnenia nasledujúcich podmienok a pomocou týchto línií:

- línie definujúce vonkajšiu hranicu kontinentálneho šelfu
  - 60 námorných míľ od úpätia kontinentálneho svahu alebo
  - miesto, kde hrúbka sedimentov dosahuje aspoň 1 % od najkratšej vzdialenosti k úpätiu kontinentálneho svahu;
- línie definujúce vonkajšie hranice nesmú presiahnuť
  - 350 námorných míľ od základnej čiary alebo
  - 100 námorných míľ od izobaty 2 500 metrov;
- bez ohľadu na tieto línie nesmie vonkajšia hranica kontinentálneho šelfu na podmorských hrebeňoch presiahnuť 350 námorných míľ.

Práve morské právo je dôležité pre právny režim Arktídy. Arktické štáty (tzv. Arktická päťka – USA, Rusko, Kanada, Dánsko/Grónsko, Nórsko) v Ilulissatskej deklarácii (2008) vyjadrili svoju spokojnosť s doterajším usporiadaním v Arktíde a považujú medzinárodnoprávny režim stanovený Dohovorom o morskom práve z roku 1982 za postačujúci a jasne definujúci práva a povinnosti, ktoré z neho vyplývajú. Deklarácia vyvolala kontroverzie neprizvaním zvyšných arktických štátov (Island, Švédsko, Fínsko) a organizácii pôvodného obyvateľstva. Pobrežné arktické štáty (A5) takto demonštrovali svoju silu, úmysel vylúčiť zo správy Arktídy mimoarktické štáty a vládne organizácie a zoskupenia (EÚ) a ponechať aktuálny *status quo*.

Dohovor o morskom práve poskytuje pobrežným štátom exkluzivitu čerpania nerastných zdrojov a štáty ako Rusko a Nórsko by v prípade oslabenia pozície Dohovoru stratili veľa potenciálnych zdrojov.

Kontinentálny šelf v Arktíde

Kontinentálny šelf nachádzajúci sa v Severnom ľadovom oceáne je rozsiahly. Všetky eurázijské okrajové mora sa nachádzajú na tomto šelfe, ktorý sa rozprestiera až do vzdialenosti 900 km od pobrežia Sibíri. Na porovnanie, na pobreží Severnej Ameriky šelf siaha len do vzdialenosti 50 – 100 km od pobrežia.¹

Všetky pobrežné arktické štáty si nárokuje predĺženie kontinentálneho šelfu za hranice 200 námorných míľ. Postupne predkladali svoje nároky podporené relevantnými vedeckými údajmi získanými prieskumom dna Komisii pre hranice kontinentálneho šelfu. Pozícia USA je komplikovanejšia, pretože Dohovor ešte neratifikovali (uznávajú ho však ako obyčajové morské právo, s výnimkou časti XI) a preloženie nárokov Komisii je podmienené ratifikáciou a podaním návrhu v lehote 10 rokov od nadobudnutia platnosti Dohovoru pre príslušný štát. Nesúhlas amerického Senátu s podpisom a ratifikáciou Dohovoru má za následok, že si USA nemôžu nárokovať predĺženie svojho kontinentálneho šelfu na

---

¹ *The Arctic* [online]. [cit. 4. 1. 2016]. Dostupné na internete: <http://iwlearn.net/iw-projects/807/reports/arctic-pollution-issues-a-state-of-the-arctic-environment-report-1997/the-arctic/at_download/file> .

podklade Dohovoru o morskem práve.² Ratifikácia Dohovoru sa predpokladá v najbližších rokoch, avšak americkí senátori sa obávajú obmedzenia moci USA (ekonomických a bezpečnostných záujmov) v prospech medzinárodnoprávneho zákonného rámca.³ USA v súčasnosti skúma arktický šelf spolu s Kanadou a štáty sa pokúsia podať Komisii spoločný návrh.

Zber dát v Arktíde, ktorým treba nároky na predĺženie šelfu podložiť, je finančne aj technicky náročný. Nórsko je zatiaľ jediným arktickým štátom, ktorý má kontinentálny šelf delimitovaný za 200-míľovou hranicou na základe odporúčaní Komisie.

Niektoré právne problémy vznikajúce v polárnych oblastiach demonštrujú zložitosť aplikácie základných princípov medzinárodného práva. Uznanie územnej suverenity je zložité tam, kde štáty nemôžu vykonávať efektívnu administratívnu kontrolu vzhľadom na rozľahlosť a drsné podmienky v oblasti.⁴ Rozvoj nových princípov morského práva tiež prinútil arktické štáty, aby znovu prehodnotili svoje územné nároky, pretože bolo potrebné deklarovať nové morské nároky a delimitovať morské hranice.⁵

Nároky predložené Komisii pre hranice kontinentálneho šelfu

Na kontrolu tvrdení podporujúcich predĺženie šelfu a skúmanie údajov predložených pobrežnými štátmi bola zriadená Komisia pre hranice kontinentálneho šelfu (*Commission on the Limits of the Continental Shelf*).⁶ Komisia sa skladá z 21 členov, ktorí sú odborníkmi v oblasti geológie, geofyziky a hydrografie a sú zvolení zmluvnými štátmi z radov ich štátnych príslušníkov s náležitým zreteľom na potrebu zabezpečiť spravodlivé zemepisné zastúpenie.⁷ „Predložené požiadavky musia byť podopreté vedeckými argumentmi v podobe geologických, geomorfologických a barometrických analýz. Teda proces predkladania nárokov je pre jednotlivé štáty ašpirujúce na vymedzenie kontinentálneho šelfu odborne, časovo a finančne veľmi náročný.“⁸ Informáciu o hraniciach určených za líniou 200 míľ pobrežný štát odovzdá Komisii, ktorá odovzdá pobrežným štátom odporúčania týkajúce sa stanovenia vonkajších hraníc ich kontinentálnych šelfov. Hranice šelfu stanovené pobrežným štátom na základe týchto odporúčaní budú konečné a záväzné.⁹ Mapy so

² IŠTOK, R. 2012. *Arktída v geopolitických a politickogeografických súvislostiach*. [online]. [cit. 29. 12. 2014]. Dostupné na internete: <<http://www.unipo.sk/public/media/12484/Arkt%C3%ADda%20v%20geopolitick%C3%BDch%20a%20politickogeografick%C3%BDch%20s%C3%BAvislostiach.pdf>>.

³ *Conference could mark start of Arctic power struggle*. 2008. [online]. [cit. 4. 1. 2015]. Dostupné na internete: <<http://www.canada.com/topics/news/world/story.html?id=d0135cd8-c15a-48a3-9579-0df5f8e185c1>>.

⁴ ROTHWELL, D. 1996. *The Polar Regions and the Development of International Law*. Cambridge : University Press, 1996, s. 7. ISBN 0-521-56182-5.

⁵ ROTHWELL, D. 1996. *The Polar Regions and the Development of International Law*. Cambridge : University Press, 1996, s. 8. ISBN 0-521-56182-5.

⁶ *The United Nations Convention on the Law of the Sea (A historical perspective)* [online]. [cit. 2. 1. 2015]. Dostupné na internete: <http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/convention_historical_perspective.htm#SettingLimits>.

⁷ Príloha II, článok 2 Dohovoru o morskem práve (1982). [online]. Dostupné na internete: <<http://www.telecom.gov.sk/externe/legeu/externe/98-0623.pdf>>.

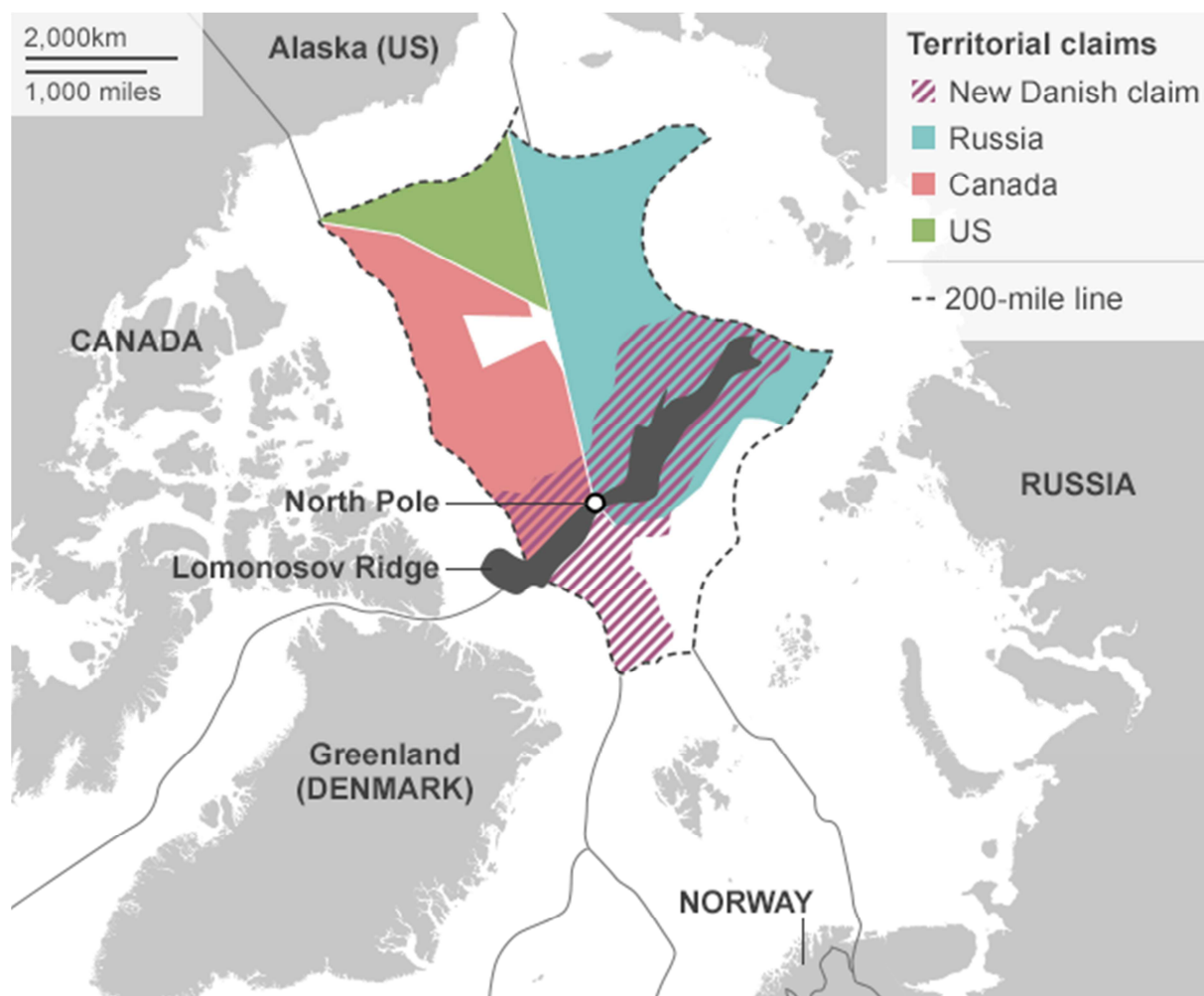
⁸ IŠTOK, R. 2012. *Arktída v geopolitických a politickogeografických súvislostiach*. [online]. [cit. 30. 12. 2014]. Dostupné na internete: <<http://www.unipo.sk/public/media/12484/Arkt%C3%ADda%20v%20geopolitick%C3%BDch%20a%20politickogeografick%C3%BDch%20s%C3%BAvislostiach.pdf>>.

⁹ Článok 76, bod 8 Dohovoru o morskem práve (1982). [online]. Dostupné na internete: <<http://www.telecom.gov.sk/externe/legeu/externe/98-0623.pdf>>

zaznačenými geodetickými údajmi sa ukladajú u Generálneho tajomníka OSN a ten ich náležitým spôsobom zverejňuje.

Nedostatkom Komisie pre hranice kontinentálneho šelfu je to, že nerieši prípadné územné nároky medzi štátmi o určenie hraníc medzi ich kontinentálnymi šelfami. Komisia je len technický orgán posudzujúci vedecké údaje, ktoré jej štáty predložia. Návrh štátu nemôže Komisia zamietnuť, len vrátiť na dopracovanie. Fakt, že Komisia len podáva odporúčania, môže v budúcnosti viesť k ďalším územným sporom o delimitáciu hraníc susediacich kontinentálnych šelfov. Štáty totiž majú riešiť takéto spory prostredníctvom vzájomných negociácií a uzatvorením bilaterálnych dohôd. Ako dlho takéto rokovania potrvajú, je otázne.

Obrázok 1: Územné nároky na kontinentálny šelf v Arktíde

Zdroj: <http://www.bbc.com/news/world-europe-32380101>

Ako prvá predložila Komisii pre hranice kontinentálneho šelfu svoj návrh na predĺženie hraníc šelfu za hranice stanovené Dohovorom o morskom práve 20. novembra 2001 Ruská federácia. Návrhy na predĺženie šelfu bolo nutné urobiť v lehote 10 rokov od vstupu Dohovoru do platnosti pre príslušný štát. Rusko tak urobilo v danej lehote, pretože Dohovor preň vstúpil do platnosti 11. apríla 1997. Komisia však v roku 2002 vyhlásila, že na

priznanie nároku je potrebné vykonať ďalší výskum.¹⁰ Rusko znovu predložilo revidovaný nárok 3. augusta 2015. Nárokuje si v ňom 1,2 milióna km², vrátane Severného pólu. Odhady ukazujú, že oblasť zahŕňa 594 ropných polí a 159 polí zemného plynu, rovnako ako dve hlavné oblasti niklu a viac ako 350 ložísk zlata. Počiatočné obnoviteľné zdroje paliva sa odhadujú na 258 miliárd ton ekvivalentu paliva, čo predstavuje 60 % z celkových zdrojov uhl'ovodíkov Ruskej federácie.¹¹

Ruský nárok sa čiastočne prekrýva s nárokom Dánska (Grónska) podaným 15. decembra 2014, ktorý sa vzťahuje na územie s rozlohou približne 900 km²¹² a tiež zahŕňa Severný pól [obrázok 1]. Dánsko bolo prvou krajinou, ktorá si nárokovala suverenitu nad Severným pólom. Dánsky nárok sa zakladá na tvrdení, že kontinentálny šelf Grónska je spojený s Lomonosovým chrbtom nachádzajúcim sa na dne Severného ľadového oceánu.¹³ Dánska a grónska vláda si spoločne nárokuje šelf s rozlohou 900 000 km². Predloženiu nároku Komisii predchádzalo 12 rokov zberu potrebných vedeckých dát. Dánsko investovalo do zberu a spracovania dát na podporu svojho nároku približne 44,3 miliárd eur.¹⁴ Dánsko podalo už predtým Komisii viacero čiastočných podaní – oblasť na sever od Faerských ostrovov (2009), *Faroe-Rockall Plateau Region* (2010), južný kontinentálny šelf Grónska (2012), severovýchodný kontinentálny šelf Grónska (2013) a ako posledný nárok na severný kontinentálny šelf Grónska v roku 2014.¹⁵

Keďže o rozsahu návrhu podanom Komisii rozhoduje samotný štát, ktorý návrh podáva, dánsky nárok sa prekrýva s nárokom Nórska a Ruska a je možné, že sa bude prekrývať aj s nárokom Kanady a USA. V prípade, že Komisia pre hranice kontinentálneho šelfu potvrdí štátom nároky, ktoré jej predložili, hranice si budú štáty určiť samy medzi sebou na základe bilaterálnych rokovaní a zmlúv o delimitovaní hraníc. Komisia je totiž len vedeckým orgánom a nie je oprávnená riešiť územné spory medzi štátmi.

Prvou krajinou, ktorej boli v roku 2009 potvrdené nároky na kontinentálny šelf v Arktíde, bolo Nórsko (na základe ich žiadosti z roku 2006). Kontinentálny šelf Nórska má rozlohu 235 000 km² (tri štvrtiny pevninskej rozlohy Nórska) a nachádza sa severne od súostrovia Špicbergu. Pôvodná rozloha šelfu uvádzaná v návrhu predloženom Komisii dosahovala rozlohu 250 000 km².¹⁶

O nároku Ruska bude Komisia rozhodovať najskôr, Dánsko, ktoré podalo Komisii návrh v roku 2014 je v zozname nárokov posledné spomedzi arktických štátov. Obe krajiny si

---

¹⁰ STAALESEN, A. 2015. *The Russian continental shelf stretches beyond the North Pole, the Russian government asserts. The country this week submitted its renewed claims for the Arctic shelf to the UN Continental Shelf Commission* [online]. [cit. 26. 1. 2016]. Dostupné na internete: <<http://barentsobserver.com/en/arctic/2015/08/russia-submits-claim-north-pole-04-08>>.

¹¹ STAALESEN, A. 2015. *The Russian continental shelf stretches beyond the North Pole, the Russian government asserts. The country this week submitted its renewed claims for the Arctic shelf to the UN Continental Shelf Commission* [online]. [cit. 26. 1. 2016]. Dostupné na internete: <<http://barentsobserver.com/en/arctic/2015/08/russia-submits-claim-north-pole-04-08>>.

¹² *Rossiya podala peresmotrennyuyu zayavku na rasshireniye shel'fa v Arktike*. 2015. [online]. [cit. 26. 1. 2016]. Dostupné na internete: <<http://ria.ru/economy/20150804/1161384523.html>>.

¹³ PETERSEN, T. 2014. *Denmark claims North Pole* [online]. [cit. 28. 1. 2016]. Dostupné na internete: <<http://barentsobserver.com/en/arctic/2014/12/denmark-claims-north-pole-15-12>>.

¹⁴ PETERSEN, T. 2014. *Denmark claims North Pole* [online]. [cit. 28. 1. 2016]. Dostupné na internete: <<http://barentsobserver.com/en/arctic/2014/12/denmark-claims-north-pole-15-12>>.

¹⁵ *Submissions, through the Secretary-General of the United Nations, to the Commission on the Limits of the Continental Shelf*. 2015. [online]. [cit. 28. 1. 2016]. Dostupné na internete: <http://www.un.org/depts/los/clcs_new/commission_submissions.htm>.

¹⁶ NILSEN, T. 2009. *Limits of Norway's Arctic seabed agreed* [online]. [cit. 28. 1. 2016]. Dostupné na internete: <<http://barentsobserver.com/en/node/19278>>.

nárokujú vo svojom návrhu morské dno pod Severným pólom, teda je jasné, že ich nároky sa budú prekryvať a na vzájomných hraniciach sa budú musieť dohodnúť.

Záver

Posúdenie nárokov štátov podaných Komisii pre hranice kontinentálneho šelfu možno potrvá aj desaťročia. Komisii bolo podaných spolu 77 návrhov a zatiaľ rozhodla len o 26 z nich,¹⁷ čo je pomerne málo. Je to spôsobené tým, že na posúdenie nároku je nutné preskúmať všetky podklady a mapy predložené štátmi a zloženie Komisie je z personálnej stránky malé. Preto sú jednotlivé nároky posudzované aj 8 – 10 rokov. Keďže je revidovaný nárok Ruska, mohol by byť posúdený pomerne rýchlo. Dánsko, ktoré podalo svoj nárok na predĺženie šelfu spomedzi arktických štátov ako posledné (po ňom nasledoval len nárok Španielska podaný o 2 dni neskôr), o jeho nároku Komisia rozhodne ako o poslednom. Územné spory, ktoré tak následne vzniknú budú musieť vyriešiť len štáty vzájomne na základe negociácií a dvojstranných zmlúv.

Zoznam použitej literatúry:

1. *Conference could mark start of Arctic power struggle*. 2008. [online]. [cit. 4. 1. 2015]. Dostupné na internete: <<http://www.canada.com/topics/news/world/story.html?id=d0135cd8-c15a-48a3-9579-0df5f8e185c1>>.
2. Dohovor o morskom práve (1982). [online]. Dostupné na internete: <<http://www.telecom.gov.sk/externe/legeu/externe/98-0623.pdf>>.
3. HARAKAĽOVÁ, D. 2015. *Delimitácia kontinentálneho šelfu*. In: Almanach [elektronický zdroj] : aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky : vedecký časopis. ISSN 1339-3502. Roč. 10, č. 4 (2015), s. 122-137 online.
4. IŠTOK, R. 2012. *Arktída v geopolitických a politickogeografických súvislostiach*. [online]. [cit. 30. 12. 2014]. Dostupné na internete: <<http://www.unipo.sk/public/media/12484/Arkt%C3%ADda%20v%20geopolitick%C3%BDch%20a%20politickogeografick%C3%BDch%20s%C3%BAvislostiach.pdf>>.
5. NILSEN, T. 2009. *Limits of Norway's Arctic seabed agreed* [online]. [cit. 28. 1. 2016]. Dostupné na internete: <<http://barentsobserver.com/en/node/19278>>.
6. *Norway in Arctic dispute with Russia over Rogozin visit* [online]. [cit. 8. 9. 2016]. Dostupné na internete: <<http://www.bbc.com/news/world-europe-32380101>>.
7. PETTERSEN, T. 2014. *Denmark claims North Pole* [online]. [cit. 28. 1. 2016]. Dostupné na internete: <<http://barentsobserver.com/en/arctic/2014/12/denmark-claims-north-pole-15-12>>.
8. *Rossiya podala peresmotrennyyu zayavku na rasshireniye shel'fa v Arktike*. 2015. [online]. [cit. 26. 1. 2016]. Dostupné na internete: <<http://ria.ru/economy/20150804/1161384523.html>>.
9. ROTHWELL, D. 1996. *The Polar Regions and the Development of International Law*. Cambridge : University Press, 1996. 532 s. ISBN 0-521-56182-5.
10. STAALESEN, A. 2015. *The Russian continental shelf stretches beyond the North Pole, the Russian government asserts. The country this week submitted its renewed claims for the Arctic shelf to the UN Continental Shelf Commission* [online]. [cit. 26. 1. 2016]. Dostupné na internete: <<http://barentsobserver.com/en/arctic/2015/08/russia-submits-claim-north-pole-04-08>>.

---

¹⁷ Údaj k 8. 11. 2016.

11. *Submissions, through the Secretary-General of the United Nations, to the Commission on the Limits of the Continental Shelf*. 2015. [online]. [cit. 28. 1. 2016]. Dostupné na internete: <http://www.un.org/depts/los/clcs_new/commission_submissions.htm>.
12. *The Arctic* [online]. [cit. 4. 1. 2016]. Dostupné na internete: <http://iwlearn.net/iw-projects/807/reports/arctic-pollution-issues-a-state-of-the-arctic-environment-report-1997/the-arctic/at_download/file> .
13. *The United Nations Convention on the Law of the Sea (A historical perspective)* [online]. [cit. 1. 1. 2015]. Dostupné na internete: <http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/convention_historical_perspective.htm#Setting Limits>.

Kontakt

Ing. Mgr. Dorota Harakaľová, PhD.

Fakulta medzinárodných vzťahov
Ekonomická univerzita v Bratislave
Dolnozemska cesta 1/b
852 35 Bratislava
Slovenská republika
e-mail: dorota.harakalova@euba.sk

MEDZINÁRODNE PRÁVO A BEZPILOTNÉ LIETADLÁ

INTERNATIONAL LAW AND UNMANNED AIRCRAFTS

Michal Klenka

Fakulta medzinárodných vzťahov, Ekonomická univerzita v Bratislave, Dolnozemska cesta 1/b,
852 35 Bratislava, Slovenská republika, e-mail: michal.klenka@euba.sk

Abstrakt:

Článok sa zaoberá súčasnou medzinárodnoprávnou úpravou bezpilotných lietadiel (dronov), jej vývojom v posledných rokoch na medzinárodnej úrovni. Cieľom článku je priblížiť problematiku systémov diaľkovo pilotovaných lietadiel, ich možné využitie na komerčné a nekomerčné účely a právnymi otázkami, problematika medzinárodného humanitárneho práva a medzinárodného práva ľudských práv ako aj extrateritoriálne výkonu jurisdikcie.

Kľúčové slová: bezpilotné lietadlá, medzinárodné humanitárne právo, extrateritoriálna jurisdikcia, cielené zabíjanie, medzinárodné právo ľudských práv

Abstract:

The article deals with the current legislation of unmanned aircraft (drones) and its development in recent years on the international level. The aim of the article is to explain issue of remotely piloted aircraft systems, their possible use for commercial and non-commercial purposes and the legal issues their use gives arise to, issues as international humanitarian law, international human rights law and also extraterritorial jurisdiction.

Key words: unmanned aircraft, international humanitarian law, extraterritorial jurisdiction, targeted killing, international human rights law

Úvod

Systémy diaľkovo pilotovaných lietadiel (RPAS – *Remotely Piloted Aircraft Systems*), alebo verejnosti známejšie pomenovanie – drony,¹ ktoré sú súčasťou širšej kategórie systémov leteckých dopravných prostriedkov bez posádky (UAS – *Unmanned Aerial Systems*) predstavujú určitú platformu, ktorá je po celý čas pod ľudským riadením a kontrolou („*person in the loop*“) a určité funkcie, ako napríklad vzlet, navigácia a pristávanie sú často automatizované, čo znamená, že nie sú úplne diaľkovo pilotované. Využívanie dronov v priebehu posledných desaťročí rastie exponenciálne, čo vedie k celému radu právnych a ďalších otázok. Technológia RPAS v posledných rokoch rapídne vypsela a podobne ako mnohé iné letecké technológie je pripravená na to, aby sa z čisto vojenského vybavenia stala spoľahlivou novou technológiou na komerčné alebo nekomerčné civilné použitie. V tejto súvislosti, je potrebné poznamenať, že štáty už nie sú ďaleko od ich využívania aj na svojom území, napríklad: na dozor nad hranicami, boj proti organizovanému trestnej činnosti, na kontrolu bezpečnosti infraštruktúry (železničných tratí, priehrad, hrádzí, elektrární alebo rozvodných sietí), ale aj pri dohľade nad demonštráciami ako súčasť bezpečnostných zložiek. Štátne orgány ich používajú pri zmierňovaní následkov katastrof, napr. na prelet nad

---

¹ V starej angličtine znamená trúd. V Pakistane v jazyku Paštúnov majú drony prezývku *machay* (osy) pre ich bzúčanie.

zasiahnutými oblasťami alebo na podporu hasenia požiarov. Drony by mohli poskytovať internetové pripojenie v odľahlých územiach. V súčasnosti Google a Facebook majú záujem o túto technológiu, aby zabezpečili lepší prístup k ich webovým službám v oblastiach so slabým internetovým pripojením.² Bezpilotné lietadlá sa stávajú skutočnosťou a čoskoro budú komerčne prístupnejšie. Trh s nimi predstavuje skutočnú príležitosť na podporu vytvárania pracovných miest, zdroj inovácií a hospodárskeho rastu v nasledujúcich rokoch. Takisto prináša nové výzvy týkajúce sa bezpečnosti, bezpečnostnej ochrany a rešpektovania práv občanov, ktoré sa musia zvládnuť skôr, než sa drony budú môcť použiť v akomkoľvek závažnom rozsahu v civilnom prostredí.

Hlavným zámerom výrobcov bolo na používanie špecializovaných dronov štátmi, je len otázka času kedy drony začnú vo veľkom používať organizované neštátne ozbrojené skupiny a iné neštátne subjekty alebo jednotlivci. Ozbrojené drony môžu byť hacknuté alebo padnúť do rúk takýchto skupín. Hezbollah v minulosti používal drony naložené s výbušninami³ a nedávno skupiny napojené na Daesh zabili prostredníctvom dronu dvoch príslušníkov Peshmergy a zranili dvoch príslušníkov francúzskych špeciálnych jednotiek.⁴ Samozrejme už sa pracuje na technológii proti takýmto útokom, ktoré budú predstavovať infračervené kamery na súčasných protivzdušných obranných systémoch, radary odhaľujúce aj menšie drony a zbraňové systémy rušiacie ovládanie a GPS navigáciu dronu.⁵

1 Právne aspekty používania bezpilotných lietadiel

Medzi oblasti medzinárodného práva, na ktoré môžu mať vplyv bezpilotné lietadlá, napríklad patria: právo ozbrojených konfliktov cieleným zabíjaním teroristov prostredníctvom dronov, následne extrateritoriálne použitie sily s možným narušením územnej suverenity štátu a prípadný stret s medzinárodným humanitárnym právom a s ľudskými právami pri nasadzovaní bezpilotných lietadiel.

Primárnou funkciou letectva v čase ozbrojeného konfliktu je poskytovanie informácii, sledovanie, zameriavanie a vykonávanie prieskumu. Od roku 1999 bezpilotné lietadlá sa začali plniť úlohu v priamom boji, hlavne zameriavanie cieľov pomocou laserových zameriavačov, ktoré sú potom napadnuté presne navádzanými strelami vypúšťanými z lietadla alebo vrtuľníka. Taktickou vojenskou výhodou ozbrojenia dronov je rýchlosť odozvy od okamihu pozorovania cieľa k rýchlemu dodaniu smrtiacej sily zo strany presne navádzanej rakety. Schopnosť dronov vznášať sa a zhromažďovať informácie po dlhú dobu pred vzdušným útokom spojený s presne navádzanými raketami, predstavuje pozitívnu výhodu z pohľadu humanitárneho práva. Ako poznamenal Medzinárodný Výbor Červeného Kríža (ICRC) „akákoľvek zbraň, ktorá umožňuje vykonať presnejšie útoky a pomáha vyhnúť sa alebo minimalizovať náhodné straty na životoch civilných osôb, zranenia civilných osôb alebo poškodenie civilných objektov, by mala byť daná prednosť pred zbraňami, ktoré to neumožňujú“.⁶

² [online] <http://www.telegraph.co.uk/technology/facebook/11120639/Facebook-drones-the-size-of-jumbo-jets-tosoar-17-miles-up.ht> (navštívené 18. 10. 2016)

³ PEJIC, J. *Extraterritorial targeting by means of armed drones: Some legal implications*. International Review of the Red Cross. 2015. p. 1-3.

⁴ [online] <http://www.reuters.com/article/us-france-iraq-iraq-idUSKCN12B2QI?il=0> (navštívené 18. 10. 2016)

⁵ [online] <https://www.theatlantic.com/technology/archive/2016/10/anti-drone/504479/> (navštívené 3. 11. 2016)

⁶ EMMERSON, B. *Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism*. United Nations General Assembly, UN Doc. A/68/389. 18 September 2013. p. 6-7.

Na medzinárodnej úrovni štáty používajú ozbrojené drony na extrateritoriálne ciele zabíjanie jednotlivcov v ich protiteroristickom ťažení, ktoré vyvoláva značnú diskusiu. Niektorí autori argumentujú, že drony patria medzi zakázané zbrane podľa medzinárodného humanitárneho práva, pretože spôsobujú, alebo môžu mať za následok zabíjanie civilistov, ktorí sú v blízkosti cieľa. Medzinárodné humanitárne právo zakazuje vyvíjať, vyrábať, hromadiť a používať biologické a chemické zbrane. Raketa vystrelená z dronu nie je odlišná od iných bežne používaných zbraní, ako napríklad vojakmi alebo vystrelená bojovými vrtníkmi. Dôležitá právna otázka je rovnaká pre každú zbraň: či jej špecifické využitie je v súlade s medzinárodným humanitárnym právom. Zástancovia dronov argumentujú, že drony majú lepšiu sledovaciu schopnosť a poskytujú lepšiu presnosť ako iné zbrane, tým môžu predchádzať vedľajším škodám a zraneniam civilistov. Presnosť a zákonnosť vzdušného útoku závisí na informácii od pozemných jednotiek, ktoré v niektorých prípadoch nie sú dostatočne známe miestnych pomeroch. Štáty musia zaručiť potrebné procesné záruky, aby informácia na základe, ktorej bude vykonané rozhodnutie, bola presná a overiteľná. Okrem toho operátori dronov sú vzdialení niekoľko tisíc kilometrov od bojiska a vykonávajú operácie cez počítačovú obrazovku, čo predstavuje riziko vytvorenia tzv. „PlayStation“ mentality zabíjania. Štáty musia zabezpečiť tréningový program pre operátorov, aby rešpektovali medzinárodné humanitárne právo a dostatočné záruky pre ich súlad.⁷

Môžeme očakávať, že drony sa stanú viacej sofistikovanejšie a dostupnejšie, a rovnako aj lacnejšie na výrobu a tým prístupnejšie pre širšie masy. Rozsiahle využívanie ozbrojených dronov štátmi môže mať za následok narušenie základov medzinárodnej bezpečnosti a predstavovať precedens, ktorý narušuje ochranu života na celom svete v dlhodobom horizonte. Na jednej strane drony prispievajú ku presnejšiemu zameriavaniu a znižujú civilné obeť, ale na strane druhej drony fyzicky uľahčujú používanie cielenej ozbrojenej sily na dlhé vzdialenosti, šírenie dronov môže znížiť sociálne bariéry v spoločnosti proti nasadeniu smrtiacej sily a viesť k pokusom o oslabenie príslušných právnych noriem.⁸

Sebaobrana (Článok 51 Charty OSN) je hlavným odôvodnením prečo USA extrateritoriálne používa smrtiacu silu dronov v protiteroristických operáciách. Medzinárodný súdny dvor rozhodol, že v prípade neexistencie súhlasu použitia sily v sebaobrane jedným štátom proti nešťatným ozbrojeným skupinám nachádzajúci sa na území iného štátu, môže byť odôvodnená len vtedy, ak akcie predmetnej skupiny sú pripísateľné hostiteľskému štátu. To sa môže vzťahovať na situácie, v ktorých má ozbrojená skupina útočisko v hostiteľskom štáte. Pokiaľ nedôjde k takému spojeniu použitia sily extrateritoriálne proti ozbrojenej nešťatnej skupiny v inom štáte, je nezákonné porušenie suverenity, a teda potenciálnym aktom agresie, pokiaľ k nemu nedochádza so súhlasom hostiteľského štátu alebo predchádzajúci súhlasom Bezpečnostnej rady. Na strane druhej, v USA a v niektorých ďalších krajinách si myslia, že právo na sebaobranu oprávňuje štáty, aby sa zapojili do vojenských operácií na území iného štátu, bez potrebného súhlasu zainteresovaných subjektov, proti ozbrojeným skupinám, ktoré predstavujú priamu a bezprostrednú hrozbu útoku aj mimo územia hostiteľského štátu. Hlavným dôvodom takéto správanie sa sú prijaté rezolúcie Bezpečnostnej rady po útokoch z 11. septembra 2001 (č. 1368, 1373). Vychádzajúc zo zákona neutrality použitého na medzinárodné ozbrojené konflikty, v USA sa domnievajú, že ak sa hostiteľskému štátu účinne nepodarilo neutralizovať hrozbu, ktorú predstavujú ozbrojené skupiny nachádzajúce sa na ich území, a to buď preto, že nie je ochotný alebo schopný urobiť tak. Môže sa potom stať, že štát, ktorému hrozí útok, je oprávnený na základe práva na sebaobranu prekročiť hranice

⁷ ALSTON, P. *Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions, Study on targeted killings*. Report to the Human Rights Council, UN Doc. A/HRC/14/24/Add.6, 28 May 2010. p. 24-25.

⁸ HEYNS, C. *Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions*. United Nations General Assembly, UN Doc. A/68/382. 13 September 2013. p. 4-6.

hostiteľského štátu a nasadiť ozbrojené sily na území hostiteľského štátu proti ozbrojeným skupinám. V súčasnosti väčšina súhlasí, že použitie sily v sebaobrane je odôvodnené ak hrozí bezprostredný útok, ale presný prah na určenia bezprostrednosti je subjektom debát. Medzinárodný súdny dvor potvrdil, že aby došlo k ozbrojenému útoku a následnému použitiu práva štátu na použitie sily v sebaobrane sa musí dosiahnuť určitá hranica závažnosti, rozsahu a účinkov útoku. Princíp predvídanej sebaobrany vychádza z testu *Caroline*, podľa ktorého môže štát konať v prípade, ak potreba sebaobrany je „*bezprostredná, ohromujúca, nenechávajúca žiaden okamih na premyslenie*“. Nevyhnutnosť a primeranosť znamená, že sebaobrana nesmie byť odvetná a sankčná; cieľom by malo byť zastavenia a odrazenie útoku. Prijaté opatrenia, ako je napríklad použitie bezpilotných lietadiel s cieľom zamerať jednotlivcov na území iného štátu, musí slúžiť cieľu zastaviť a predchádzať ozbrojenému útoku a byť nevyhnutné a primerané na tento účel. Podľa článku 51 Charty OSN musia byť akékoľvek úkony zo strany štátu vykonávacieho práva na sebaobranu okamžite oznámené Bezpečnostnej rade, aby boli zákonné. V prípade neoznámenia budú nezákonné, naznačujúce, že brániaci sa štát nekonal v sebaobrane. Situácia je sporná ak sebaobrana je proti ozbrojenej neštátnej skupine. Medzinárodný súdny dvor v prípade *Wall* naznačil, že sebaobrana môže byť dovoľávaná iba v prípade štát proti inému štátu. Avšak Súd úplne nevyklúčil možnosť sebaobrany proti neštátnemu subjektu páchajúceho teroristické činy na území kde nie je efektívna kontrola zo strany ohrozeného štátu.⁹

Podľa medzinárodného práva je použitie sily v oblasti ľudských práv krajným riešením. Akákoľvek sila musí byť potrebná a primeraná, zámerne môže byť použitá iba vtedy, ak je to nevyhnutne potrebné na ochranu pred bezprostredným ohrozením života. Štáty nemôžu vysloviť súhlas, ktoré by predstavovalo porušenie medzinárodného humanitárneho práva a medzinárodného práva ľudských práv. Aj potom čo štát dá súhlas inému štátu na výkon aktivít je naďalej viazaný vlastnými ľudsko-právnymi záväzkami, vrátane rešpektovania ľudských práv a predchádzať porušovaniu práva na život. Rovnako ako štát používajúci drony na území iného štátu je viazaný dodržiavať zmluvné záväzky, jurisdikcia má územný a personálny charakter. Nasadenie dronov môže vzniknúť otázku ohľadom prípadnej diskriminácie v ich použití, napríklad ak odlišné štandardy sú aplikované na občanov a cudzincov. Bepilotné lietadlá umožňujú štátom vykonávať ciele zabíjanie bez výkonu efektívnej kontroly nad územím a bez držby jednotlivca vo väzbe. Musíme brať do úvahy, že takéto konanie môže viesť k porušovaniu práva na život zameraných osôb, ale rovnako sú aj ohrození jednotlivci nachádzajúci sa na území útoku. V zásade platí, že kontrola územia predstavuje záväzky pre štát, ktoré zaručuje medzinárodné právo, a to nielen zabezpečovať ľudské práva tých, ktorí sú na jeho území, ale aj výkon pôsobnosti ohľadom jednotlivca zo strany štátnych úradov v neprítomnosti územnej kontroly prinajmenšom vyvoláva povinnosť štátu rešpektovať práva týchto osôb.¹⁰

Medzinárodné právo ľudských práv zakazuje ľubovoľné zabíjanie. Mimo ozbrojeného konfliktu použitie sily zo strany štátu je zákonné iba ak je to nevyhnutné a primerané, namierené proti bezprostrednému ohrozeniu života a ak nie sú k dispozícii iné prostriedky. Smrteľné útoky bezpilotných lietadiel budú len zriedka zákonné mimo ozbrojeného konfliktu, pretože len veľmi výnimočné okolností by bolo prípustné podľa medzinárodného práva ľudských práv na zabitie, ktoré by bolo jediným alebo hlavným cieľom operácie.

---

⁹ CASEY-MASLEN, S. *Pandora's box? Drone strikes under jus ad bellum, jus in bello, and international human rights law*. International Review of the Red Cross. Volume 94, Number 886, Summer 2012. p. 603.

¹⁰ HEYNS, C. *Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions*. United Nations General Assembly, UN Doc. A/68/382. 13 September 2013. p. 8-11.

Najvyšší súd USA v prípade *Hamdan v. Rumsfeld* potvrdil, že USA je zapojená do nemedzinárodného konfliktu s Al-Qaidou a pridruženými skupinami. USA nepozná žiadne územné obmedzenie pri používaní pravidiel zameriavania v medzinárodnom humanitárnom práve. Klasickými podmienkami pri rozhodovaní či sa jedná o konflikt nemedzinárodného charakteru sú intenzita, predlžovanie (trvanie) konfliktu a stupeň organizácie zúčastnených strán. Jeho existencia musí odkazovať na každý prípad násilia, od prípadu k prípadu, a medzinárodné humanitárne právo neumožňuje zameriavanie osôb priamo zúčastňujúcich bojových akcií, ktorí sa nachádzajú v nezúčastnených štátoch, vzhľadom k tomu, že inak by celý svet bol potenciálnym bojisko. Tí, ktorí obhajujú pozíciu USA na druhej strane tvrdia, že geografia konfliktu sa vyvinula, a že ak sa štát podieľa na nemedzinárodnom ozbrojenom konflikte s neštátnou ozbrojenou skupinou pôsobiaceou medzinárodne, neexistuje tradičné bojisko. Ozbrojenou skupinou môžeme považovať stranu nemedzinárodného ozbrojeného konfliktu ak je dostatočne organizovaná. Medzinárodná judikatúra stanovila príslušné orientačné kritéria, medzi ktoré patrí existencia riadiacej štruktúry, centrály, príslušnej komunikácie, spolupráce pri získavaní a šírení zbraní a schopnosť skupiny plánovať a vykonať vojenskú operáciu. Definícia „pridružených síl“ prijatá USA je otázná, keďže úzko súvisí s ich analýzou o geografickom rozsahu ich nemedzinárodného konfliktu s Al-Qaidou v rozličných častiach sveta, považujú ich za organizované ozbrojené skupiny, ktoré bojujú spolu s Al-Qaidou a sú zapojené do bojových akcií proti USA a koalíčných partnerov. Je ale otázná či viaceré teroristické skupiny dnes sú pod jednou integrovanou veliteľskou štruktúrou, vďaka ktorej by sme ich považovali za jednu stranu zúčastňujú celosvetového nemedzinárodného ozbrojeného konfliktu. Aby sme konflikt mohli považovať za nemedzinárodný ozbrojený konflikt, ozbrojené násilie musí dosiahnuť určitý stupeň intenzity, ktorá je vyššia ako vnútorné nepokoje a napätie, nejde to sporadické alebo izolované útoky, ale o dlhodobé. Násilie viacerých organizovaných ozbrojených skupín proti tomu istému štátu môže viesť k oddeleným nemedzinárodným ozbrojeným konfliktom. Pri izolovaných útokoch dronov je nepravdepodobné, že naplnia tento stupeň intenzity násilia.¹¹ Existujú aj názory, že vzhľadom na uplynutý čas od útokoch z 11. septembra 2001 na USA, a odvtedy z relatívne malého počtu organizovaných ozbrojených útokov na USA, kritérium intenzity už nie je splnené. Už nie je možné odôvodniť smrtiace exteritoriálne operácie v boji proti terorizmu, pokiaľ ide o nemedzinárodné ozbrojené konflikty. V dôsledku vojenského zásahu proti Al-Qaide a ďalším, dostaneme sa v dohľadnej budúcnosti do bodu, v ktorom USA už nebude vnímať tieto rozličné zoskupenia v rôznych častiach sveta ako jednu organizovanú ozbrojenú skupinu zapojenú v dostatočne intenzívnych a koordinovaných bojových akciách proti USA, aby splnili požiadavky uvedené v prípade *Tadić*.^{12,13}

Útoky bezpilotných lietadiel sa v súčasnosti nepoužívajú v medzinárodných ozbrojených konfliktoch medzi štátmi, ale ako som už spomínal v nemedzinárodných ozbrojených konfliktoch so štátom na jednej strane a neštátnym subjektom na druhej. V kontexte dronov, tieto požiadavky znamenajú, že medzinárodné humanitárne právo sa nebude aplikovať v prípadoch kedy stupeň násilia alebo organizácie nie je prítomný, tým nechávajú úpravu situácie na medzinárodné právo ľudských práv.

ICRP nepozná pojem nemedzinárodné ozbrojené konflikty, namiesto toho by mala byť použitá právna analýza a klasifikácia rôznych situácií, ku ktorým došlo v úsilí v boji proti terorizmu, od prípadu k prípadu. ICRP je toho názoru, že chránenými civilistami pred

¹¹ HEYNS, C. *Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions*. United Nations General Assembly, UN Doc. A/68/382. 13 September 2013. p. 12-13.

¹² ICTY, *Prosecutor v. Tadić*, Case No. IT-94-A, Judgment of 15 July 1999 (Appeals Chamber), § 145.

¹³ EMMERSON, B. *Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism*. United Nations General Assembly, UN Doc. A/68/389. 18 September 2013. p. 17-20.

priamym ozbrojeným útokom sú všetci, ktorí nie sú členmi štátnych ozbrojených síl a ani členmi organizovaných ozbrojených skupín. Členovia organizovaných ozbrojených skupín sú definovaný ako „jednotlivci, ktorých funkcia je priamo sa zúčastňovať na bojových akciách („funkcia nepretržitého boja“)“.¹⁴ Podľa ICRP existuje trojstupňový test určujúci kedy je civilista priamo zúčastnený na bojových akciách a tak môže byť zameraný ako cieľ: akcia civilistu musí dosiahnuť určitú úroveň spôsobenia škody; musí existovať priama príčinná súvislosť; a musí existovať spojitosť s agresívnym konfliktom. To znamená, že útok dronom vykonaný voči jednotlivcovi s pretržitou bojovou funkciou v organizovanej ozbrojenej skupine, s ktorými je štát v nemedzinárodnom ozbrojenom konflikte bude v súlade so zásadou rozdielu v medzinárodnom humanitárnom práve. Niekoľko právnikov armády USA je toho názoru, že všetci členovia ozbrojenej skupiny, okrem lekárskeho a náboženského personálu, sú legitímne ciele v každom prípade, a funkcia akú člen zastáva v skupine je irelevantná. Obhajcovia tejto pozície ďalej dodávajú, že v asymetrickom ozbrojenom konflikte požiadavka pre dôkladné informácie potvrdzujúce nepretržitú bojovú funkciu, alebo rozlišovanie medzi prívržencami ozbrojenej skupiny, je nereálna a neuskutočniteľná.

Informácie pre presné zameranie je rozhodujúce pre správne uplatňovanie princípov odlišovania, proporcionality a obozretnosti; v asymetrickom konflikte, kde neštátne ozbrojené skupiny sa často miešajú s civilným obyvateľstvom, ktoré poskytuje rôzne stupne dobrovoľnej alebo nedobrovoľnej podpory, ktorá môže alebo nemusí končiť pri priamej účasti na bojových akciách. USA rozlišuje tri kategórie cieľov pri smrteľných protiteroristických operáciách: prvá kategória známa ako „*high-value target*“, zahŕňa identitu, funkciu a dôležitosť jednotlivca; môžeme iba predpokladať, že sa jedná o veliteľov teroristických skupín a im pridružených skupín. Druhá kategória sa nazýva „*signature strike*“, v ktorej sú ciele identifikované na základe ich aktivít, polohy a vzhľadu; nepredstavuje koncept známy pre medzinárodné humanitárne právo a môže viesť k zmatku. Legalita takýchto útokov závisí na znakoch, podľa ktorých sú zameriavaný, niekedy bez poznania ich totožnosti, iba na základe ich nepretržitej bojovej funkcie alebo priamom zúčastnení sa bojových akciách. Keďže ide o zameriavanie bez dostatočných informácií na potrebné rozhodnutie sú tieto formy útokov nelegálne.¹⁵ Tretiu kategóriu používala armáda USA v Iraku známu pod názvom analýza „*pattern of life*“, pri ktorej používali bezpilotné lietadlá na účely získavania informácií, sledovanie, zameriavanie cieľov a prieskum. Podobná prax sa stala bežnou súčasťou ozbrojeného konfliktu v Afganistane, kde ju na cielené zabíjanie používala aj Veľká Británia.¹⁶

Záver

Medzinárodný regulačný rámec je často pomalý v reakcii na vývoj, vrátane technologického a jeho reakcie na použitie ozbrojených dronov nie je výnimkou. Je zrejmé, aké ťažké môže byť regulovať nové technológie, akonáhle sú už vyvinuté a používané. Zbrane môžu v budúcnosti byť naprogramované tak, aby autonómne našli, vybrali a „rozhodli“, ktorý jednotlivec by mal byť zameraný. Medzinárodné spoločenstvo musí čeliť nebezpečenstvu, ktoré predstavujú tieto technológie pred tým, než sú budú v plnej prevádzke.

---

¹⁴ MELZER, N. *Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities under International Humanitarian Law* (Geneva, ICRC, 2009). p. 27.

¹⁵ HEYNS, C. *Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions*. United Nations General Assembly, UN Doc. A/68/382. 13 September 2013. p. 14-15.

¹⁶ EMMERSON, B. *Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism*. United Nations General Assembly, UN Doc. A/68/389. 18 September 2013. p. 20-23.

Rastúce využívanie technológie dronov počas ozbrojeného konfliktu predstavuje, a je pravdepodobné, že aj naďalej bude predstavovať, niekoľko právnych ale aj iných otázok. Medzinárodné humanitárne právo môže poskytnúť len odpovede na tie otázky, ku ktorému bol navrhnuté, nezahŕňa politické, morálne a iné vplyvy nasadzovania ozbrojených dronov. Podľa slov bývalého právnika CIA: „vládna právomoc zabíjať musí byť starostlivo kontrolovaná, lebo by sa to mohlo premeniť v tyraniiu horšiu ako terorizmu“. Takáto kontrola znamená, medzinárodnoprávnou zodpovednosť za nezákonné útoky dronov, a to tak na úrovni štátu ako jednotlivca. Ešte väčší záujem je perspektíva plne autonómnych robotov vykonávať cielenie rozhodnutia zabiť založené na sérii naprogramovaných vektorov, a prípadne aj bez akéhokoľvek ľudskej kontroly. Okrem toho, je to len otázkou času, než nešťátne ozbrojené skupiny, vyvinú alebo si obstarajú technológiu dronov alebo hacknú do prevádzky štátom kontrolovaného dronu a prevezmú kontrolu.¹⁷

Medzinárodné spoločenstvo by malo konať tak, aby udržalo a obnovilo integritu medzinárodnej vlády práva a zaručenej ochrany ľudských práv a medzinárodného humanitárneho práva.

Použitá literatúra:

1. ALSTON, P. *Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions, Study on targeted killings*. Report to the Human Rights Council, UN Doc. A/HRC/14/24/Add.6, 28 May 2010. [online] Dostupné online: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/14session/A.HRC.14.24.Add6.pdf>
2. CASEY-MASLEN, S. *Pandora's box? Drone strikes under jus ad bellum, jus in bello, and international human rights law*. International Review of the Red Cross. Volume 94, Number 886, Summer 2012. [online] Dostupné online: <https://app.icrc.org/e-briefing/new-tech-modern-battlefield/media/documents/17-Pandora's-box-Drone-strikes-under-jus-ad-bellum.pdf>
3. EMMERSON, B. *Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism*. United Nations General Assembly, UN Doc. A/68/389. 18 September 2013. [online] Dostupné online: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N13/478/77/PDF/N1347877.pdf?OpenElement>
4. EURÓPSKA KOMISIA. *Nová éra letectva*. Otvorenie trhu leteckej dopravy pre bezpečné a udržateľné používanie systémov diaľkovo pilotovaných lietadiel na civilné účely (COM(2014) 207). Brusel. 8. 4. 2014. [online]. dostupné na internete: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014DC0207&from=EN>.
5. HEYNS, C. *Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions*. United Nations General Assembly, UN Doc. A/68/382. 13 September 2013. [online] Dostupné online: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N13/473/63/PDF/N1347363.pdf?OpenElement>
6. ICTY, *Prosecutor v. Tadić*, Case No. IT-94-A, Judgment of 15 July 1999 (Appeals Chamber). [online] Dostupné online: <http://www.icty.org/x/cases/tadic/acjug/en/tad-aj990715e.pdf>
7. MELZER, N. *Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities under International Humanitarian Law* (Geneva, ICRC, 2009). [online] Dostupné online: <https://www.icrc.org/eng/assets/files/other/icrc-002-0990.pdf>

---

¹⁷ CASEY-MASLEN, S. *Pandora's box? Drone strikes under jus ad bellum, jus in bello, and international human rights law*. International Review of the Red Cross. Volume 94, Number 886, Summer 2012. p. 624-625.

8. PEJIC, J. *Extraterritorial targeting by means of armed drones: Some legal implications*. International Review of the Red Cross. 2015. [online] Dostupné online: <https://www.icrc.org/en/document/jelena-pejic-extraterritorial-targeting-means-armed-drones-some-legal-implications>
9. REUTERS. (2016): Islamic State drone kills two Kurdish fighters, wounds two French soldiers. [online]. In: *Reuters*. 12 október 2016. Dostupné online: <http://www.reuters.com/article/us-france-iraq-iraq-idUSKCN12B2QI?il=0>
10. SPARKES, M. (2014): Facebook drones the size of jumbo jets to soar 17 miles up. Matthew Sparkes [online]. In: *The Telegraph*, 25. september 2014. dostupné na internete: <http://www.telegraph.co.uk/technology/facebook/11120639/Facebook-drones-the-size-of-jumbo-jets-to-soar-17-miles-up.html>
11. TUCKER, P. (2016): ISIS Has a Drone Strategy Too. [online]. In: *The Atlantic*. 18 október 2016. Dostupné online: <https://www.theatlantic.com/technology/archive/2016/10/anti-drone/504479/>

Kontakt:

Mgr. Michal Klenka

Fakulta medzinárodných vzťahov

Ekonomická univerzita v Bratislave

Dolnozemska cesta 1/b

852 35 Bratislava

e-mail: michal.klenka@euba.sk

KORUPCIA VO VZŤAHU K ZAHRANIČNÝM VEREJNÝM ČINITEĽOM

CORRUPTION IN RELATION TO FOREIGN PUBLIC OFFICIALS

Dušan Korgo

Vysoká škola Danubius, Fakulta práva Janka Jesenského, Richterova 1171/66,
925 21 Sládkovičovo, Slovenská republika, e-mail: dusan.korgo@vsdanubius.sk

Abstrakt:

V tomto príspevku sa bude autor zaoberať problematikou súčasného trestnoprávneho riešenia korupcie v Slovenskej republike. Poukáže na problematiku korupcie z hľadiska celospoločenského významu, na jej trestnoprávne riešenia a na jej výskyt na Slovensku potvrdený štatistickými ukazovateľmi.

Hlavnou časťou práce bude podrobný výklad skutkových podstát korupcie uvedených v treťom diele ôsmej hlavy osobitnej časti Trestného zákona č. 300/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov a to § 320, 334 a 336 nazvaných ako **prijímanie úplatku, podplácanie, nepriama korupcia** a . Aj keď uvedené trestné činy majú spoločný názov „Korupcia“ v skutočnosti ako trestné činy sú charakterizované iba činy spojené s úplatkárstvom, čo je podstatne užší pojem ako korupcia.

Kľúčové slová

Korupcia, úplatkárstvo, úplatok, iná nenáležitá výhoda, vec všeobecného záujmu, zahraničný verejný činiteľ, člen zahraničného parlamentného zhromaždenia, sudca, úradník medzinárodného súdneho orgánu uznaného Slovenskou republikou, zástupca či zamestnanec medzinárodnej, medzivládnej organizácie alebo orgánu, ktorých je Slovenská republika v zmluvnom vzťahu, osoba v obdobnej funkcii, verejný činiteľ.

Abstract:

The author is dealing with the problem of criminal solution of the corruption in the Slovak Republic. He will point out the problem of corruption in general as well as its statistical occurrence.

The main part of the article is the detailed analysis of the merits of the corruption mentioned in the third part of the eighth chapter of the special part of the Criminal law N°300/2005 of the codes in §§ 330, 334 a 336 named as acceptance of bribe, bribery, indirect corruption and electoral corruption. The mentioned criminal acts have a common name “Corruption”. In reality only the acts linked with the bribery are defined as a criminal acts which is a narrower term than a corruption.

Úvod

Novelou Trestného zákona č. 183/1999 Z. z., ktorá nadobudla účinnosť 1. septembra 1999, bola do nášho právneho poriadku novo zaradená aj trestná činnosť korupcie vo vzťahu k zahraničnému verejnému činiteľovi, ktorá je v zákone s určitými zmenami, doteraz. Nestalo sa tak iba na základe zmeny vnútorného právneho vedomia v spoločnosti o potrebe intenzívnejšieho a efektívnejšieho boja s týmto vysoko spoločensky nebezpečným fenoménom súčasnej doby, ale i na základe medzinárodného záväzku, ktorý Slovenská republika na seba prevzala tým, že 17. decembra 1997 na základe uznesenia vlády SR, minister spravodlivosti SR podpísal v Paríži **Dohovor o boji s podplácaním zahraničných verejných činiteľov v medzinárodných obchodných transakciách** (ďalej len Dohovor).

Dňa 24. septembra 1999 bola depozitárovi Dohovoru, ktorým je generálny tajomník OECD, odovzdaná ratifikačná listina SR k tomuto Dohovoru, čím došlo k jej uloženiu s formálno-právnymi následkami. V zmysle článku 15 Dohovoru, nadobudne tento platnosť pre SR šesťdesiaty deň po uložení ratifikačných listín, čiže koncom mesiaca november 1999. Slovenská republika, prijatím uvedenej novely Trestného zákona, s predstihom splnila väčšinu úloh vyplývajúcich z tohto Dohovoru pre legislatívu v trestnoprávnej oblasti. Táto dohoda sa hlavne zamerala na boj s korupciou v obchodných vzťahoch.

V nasledujúcej časti uvediem podstatné časti Dohovoru s tým, ako boli premietnuté do Slovenského právneho poriadku, i s vysvetlením ich významu.

I. Čl. 1 Dohovoru

Trestný čin podplácania zahraničného verejného činiteľa

1) Každá Strana prijme také opatrenia, ktoré sú potrebné na to, aby sa podľa jej zákonov stanovilo, že každý, kto úmyselne **ponúkne, sľúbi alebo poskytne** nenáležitú peňažnú alebo inú výhodu, či už priamo alebo cez sprostredkovateľov, zahraničnému verejnému činiteľovi, pre tohto činiteľa, alebo pre tretiu stranu, aby tento činiteľ konal alebo sa zdržal konania v súvislosti s výkonom úradných povinností, aby sa získala alebo udržala obchodná činnosť alebo iná neprimeraná výhoda pri realizácii medzinárodného obchodu, spácha trestný čin.

2) Každá Strana prijme také opatrenia, ktoré sú potrebné na to, aby sa stanovilo, že **spolupáchatel'stvo, vrátane podnecovania, napomáhania a navádzania** alebo **schvaľovania** činu podplatenia zahraničného verejného činiteľa, je trestným činom. **Pokus** o podplatenie zahraničného verejného činiteľa a **spolčenie** za účelom podplatenia zahraničného verejného činiteľa sú trestnými činmi v tej istej miere ako pokus o podplatenie verejného činiteľa danej Strany a spolčenie za účelom podplatenia verejného činiteľa danej Strany.

3) Činy uvedené v odseku 1 a 2 sa v ďalšom texte označujú ako " podplatenie zahraničného verejného činiteľa".

4) Pre účely tohto dohovoru:

a) "**zahraničný verejný činiteľ**" znamená každú osobu, ktorá má legislatívnu, správnu alebo súdnu funkciu v cudzej krajine, či už na základe menovania alebo zvolenia, každú osobu, ktorá vykonáva verejnú funkciu pre cudziu krajinu, vrátane výkonu pre verejný orgán alebo verejný podnik, a každého činiteľa alebo zástupcu verejnej medzinárodnej organizácie;

b) "**zahraničná krajina**" zahŕňa všetky úrovne a zložky vlády, od celoštátnej po miestnu;

c) "**konať alebo sa zdržať konania** v súvislosti s výkonom úradných povinností" obsahuje akékoľvek využitie postavenia verejného činiteľa bez ohľadu nato, či patrí do kompetencií zverených tomuto činiteľovi alebo nie.⁶¹

K článku 1.

Z Dohovoru vyplynul záväzok, zakotviť do slovenského Trestného zákona trestný čin "Podplácania zahraničného verejného činiteľa", pričom v tomto článku Dohovoru bol i definovaný pojem tohto činiteľa. Dohovor nepožadoval zaviesť trestnoprávnu zodpovednosť zahraničného verejného činiteľa za prijímanie úplatku, napriek tomu aj takáto trestná zodpovednosť bola do slovenského trestného zákona zaradená.

Podľa § 128 ods. 2 súčasného Trestného zákona sa **Zahraničným verejným činiteľom** na účely tohto zákona **rozumie osoba**

---

⁶¹ Dohovor o boji s podplácaním zahraničných verejných činiteľov v medzinárodných obchodných transakciách.

- a) *zastávajúca funkciu v zákonodarnom orgáne, výkonnom orgáne, súdnom orgáne alebo rozhodcovskom orgáne, alebo v inom orgáne verejnej správy cudzieho štátu, vrátane hlavy štátu,*
- b) *zastávajúca funkciu, zamestnaná alebo pracujúca v medzinárodnej organizácii alebo nadnárodnej organizácii vytvorenej štátmi alebo inými subjektmi medzinárodného práva verejného v jej orgáne alebo inštitúcii, alebo splnomocnená konať v ich mene,*
- c) *zastávajúca funkciu, zamestnaná alebo pracujúca v medzinárodnom súdnom orgáne, alebo splnomocnená konať v jeho mene, alebo*
- d) *zastávajúca funkciu v právnickej osobe, v ktorej má rozhodujúci vplyv cudzí štát, ak je s výkonom takej funkcie spojená právomoc pri obstarávaní verejných záležitostí a trestný čin bol spáchaný v súvislosti s touto právomocou alebo prostredníctvom využitia jej postavenia.*

Táto zákonná definícia zahraničného verejného činiteľa je v súlade s pojmom uvedeným v predmetnom Dohovore.

Z Dohovoru pre Slovenskú republiku, ako i pre každú Stranu Dohovoru, pre ktorú je dohovor záväzný, vyplýva povinnosť, do právneho poriadku zaradiť iba trestný čin postihujúci Podplácanie zahraničných verejných činiteľov. Vzhľadom k tomu, že podľa slovenského trestného práva do korupcie spadá, a je preto trestné, i prijímanie úplatku alebo inej nenáležitej výhody, ako aj podplácanie, zákonodarca v Trestnom zákone stanovil trestnosť prijímania úplatkov i podplácania i v prípade korupcie pri zahraničných verejných činiteľoch. V treťom oddiele ôsmej hlavy os. časti Trestného zákona sú zaradené dve špeciálne skutkové podstaty trestných činov súvisiacich s korupciou u zahraničných verejných činiteľov a to *Prijímanie úplatku* v § 330 a *Podplácanie* v § 334. Nepriama korupcia vo vzťahu k zahraničnému verejnému činiteľovi je obsiahnutá v § 336 ods. 1 alebo ods. 2.⁶²

Prijímanie úplatku § 330

(1) Kto ako zahraničný verejný činiteľ priamo alebo cez sprostredkovateľa pre seba alebo pre inú osobu prijme, žiada alebo dá si sľúbiť úplatok v súvislosti s výkonom úradných povinností alebo v súvislosti s výkonom jeho funkcie v úmysle, aby sa získala alebo zachovala neprímeraná výhoda, potrestá sa odňatím slobody na päť rokov až dvanásť rokov.

(2) Odňatím slobody na desať rokov až pätnásť rokov sa páchatel potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 vo veľkom rozsahu.

Zmenou Trestného zákona z roku 2016 bol zo zákona vypustený ďalší trestný čin týkajúci sa prijímania úplatku zahraničným verejným činiteľom, ktorý bol uvedený v § 331. Pre názornosť uvádzam znenie tohto už dnes neplatného ustanovenia.

„Kto ako člen zahraničného parlamentného zhromaždenia, sudca alebo úradník medzinárodného súdneho orgánu uznaného Slovenskou republikou alebo zástupca či zamestnanec medzinárodnej, nadnárodnej, medzivládnej organizácie alebo orgánu, ktorých je SR členom alebo s ktorým je SR v zmluvnom vzťahu, alebo ako osoba v obdobnej funkcii priamo alebo cez sprostredkovateľa prijme, žiada alebo si dá sľúbiť úplatok alebo inú nenáležitú funkciu v súvislosti s výkonom svojej funkcie, potresce sa odňatím slobody až na tri roky alebo peňažným trestom“.

Podplácanie § 334

⁶² Dušan KORGO a kol.: Trestné právo hmotné – všeobecná časť. Plzeň: Vydavateľství a nakladateľství Aleš Čeněk, 2012.

(1) Kto priamo alebo cez sprostredkovateľa zahraničnému verejnému činiteľovi alebo inej osobe poskytne, ponúkne alebo sľúbi úplatok v súvislosti s výkonom úradných povinností alebo v súvislosti s výkonom jeho funkcie zahraničného verejného činiteľa v úmysle, aby sa získala alebo zachovala neprímeraná výhoda, potrestá sa odňatím slobody na dva roky až päť rokov.

(2) Odňatím slobody na päť rokov až dvanásť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 vo veľkom rozsahu.

Zmenou Trestného zákona z roku 2016 bol zo zákona vypustený ďalší trestný čin týkajúci sa podplácania zahraničného verejného činiteľa, ktorý bol uvedený v § 335. Pre názornosť uvádzam znenie tohto už dnes neplatného ustanovenia..

„Kto priamo alebo cez sprostredkovateľa členovi zahraničného parlamentného zhromaždenia, sudcovi alebo úradníkovi medzinárodného súdneho orgánu uznaného Slovenskou republikou alebo zástupcovi či zamestnancovi medzinárodnej, nadnárodnej, medzivládnej organizácie alebo orgánu, ktorých je SR členom alebo s ktorými je SR v zmluvnom vzťahu, alebo osobe v obdobnej funkcii poskytne, ponúkne alebo sľúbi úplatok alebo inú nenáležitú výhodu v súvislosti s výkonom jeho funkcie, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky alebo peňažným trestom.“

Nepriama korupcia § 336

(1) Kto priamo alebo cez sprostredkovateľa pre seba alebo pre inú osobu prijme, žiada alebo dá si sľúbiť úplatok za to, že bude svojím vplyvom pôsobiť na výkon právomoci osoby uvedenej v § 328, 329 alebo 330, alebo za to, že tak už urobil, potrestá sa odňatím slobody až na tri roky.

(2) Kto priamo alebo cez sprostredkovateľa inému sľúbi, ponúkne alebo poskytne úplatok za to, že bude svojím vplyvom pôsobiť na výkon právomoci osoby uvedenej v § 332, 333 alebo 334, alebo za to, že tak už urobil, alebo z tohto dôvodu poskytne, ponúkne alebo sľúbi úplatok inej osobe, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.

V ustanoveniach § 330 a 334 je stanovená trestná zodpovednosť za korupciu vo všeobecnom slova zmysle ale i za korupciu v oblasti **medzinárodného obchodu**, čo bolo aj priamo, výslovne zakotvené vo verzii prijatej na základe dohovoru v roku 1999. Súčasná právna úprava už otázku obchodu výslovne nezvýrazňuje, aj keď sa tejto oblasti priamo týka, namiesto toho tento aspekt zastrešuje formulácia, že korupcia musí byť spáchaná **v úmysle, aby sa získala alebo zachovala neprímeraná výhoda**. O korupčnú činnosť pôjde bez ohľadu na to, či dotknutá obchodná spoločnosť, ktorá získala neprímeranú výhodu bola aj tak tým najvhodnejším účastníkom výberového konania alebo či to bola obchodná spoločnosť, ktorá mohla získať zákazku tzv. čistou cestou. Pre trestnosť prijímania úplatku a inej nenáležitej výhody je rozhodujúce, že zahraničný verejný činiteľ, ako špeciálny subjekt tohto trestného činu, prijal, žiadal alebo si ich dal sľúbiť v súvislosti s výkonom svojich úradných povinností a pri podplácaní je základom trestnoprávne-relevantného konania skutočnosť, že trestne zodpovedný páchatel' (subjekt je tu všeobecný) zahraničnému verejnému činiteľovi poskytne, ponúkne alebo sľúbi úplatok alebo inú nenáležitú výhodu v súvislosti s výkonom jeho úradných právomocí, pričom povinným znakom subjektívnej stránky tejto skutkovej podstaty je príčina prečo tak koná (motív), a to, že chce aby sa v rámci medzinárodného obchodu získala alebo zachovala neprímeraná výhoda, pričom je irelevantné komu má táto výhoda byť na prospech.

Pod takouto inou neprímeranou výhodou sa označuje niečo, na čo by predmetná firma nemala *jasný nárok*, napr. povolenie prevádzky továrne, ktorá nespĺňa zákonné požiadavky. O tieto trestné činy podľa komentára k Dohovoru by malo ísť, bez ohľadu na hodnotu výhody, jej výsledky, vnímanie miestnych zvykov, bez ohľadu na to, že sa doposiaľ tolerovali

takéto platby miestnymi úradmi, alebo ide o údajnú potrebnosť takejto platby, aby sa získala alebo udržala obchodná činnosť a tým aj zamestnanosť v lokalite a pod.

Avšak nemôže ísť o trestný čin, ak výhodu povolili alebo požadovali na základe písomných zákonov alebo predpisov krajiny zahraničného činiteľa, vrátane judikatúry.

V pôvodných ustanoveniach. teraz už zrušených (pôvodne § 160c a 161c, po rekodifikácii § 331 a 335) bola stanovená trestná zodpovednosť súvisiaca s prijímaním úplatku alebo podplácaním so zahraničným prvkom, idúca nad rámec uvádzaného Dohovoru, pretože korupcia podľa týchto ustanovení Trestného zákona je možná i mimo obchodných vzťahov. U trestného činu podľa prijímanie úplatku rozhodujúcou skutočnosťou pre trestnú zodpovednosť bolo, že páchatel' splňajúci kritériá špeciálneho subjektu uvedeného v tomto ustanovení trestného zákona, prijme, žiada alebo si dá sľúbiť úplatok v súvislosti s výkonom svojej funkcie. V prípade podplácanie je rozhodujúcou skutočnosťou, že páchatel' takémuto zahraničnému činiteľovi poskytne, ponúkne alebo sľúbi úplatok v súvislosti s výkonom jeho funkcie.⁶³ Podľa uvedených ustanovení Trestného zákona, nie je znakom týchto skutkových podstát skutočnosť, že takto podplatený alebo podplácaný činiteľ skutočne zneužije svoju funkciu, pretože sa predpokladá, že podplácatel' podpláca preto, že chce si takto podplateného zahraničného činiteľa zaviazat' určitou formou vďačnosti, ktorú v prípade potreby využije vo svoj prospech a rovnako na tom je i zahraničný činiteľ, ktorý úplatok prijal. Z hľadiska dokazovania tohto trestného činu, však vzhľadom k dikcii skutkovej podstaty týchto trestných činov, nie je povinnosťou orgánov činných v trestnom konaní dokázat', že v skutočnosti došlo k zneužitiu právomoci takéhoto činiteľa.

Problémom u všetkých trestných činoch súvisiacich s prijímaním úplatku i podplácaním zahraničného verejného činiteľa, ale iného zahraničného činiteľa je skutočnosť, za akých okolností je daná pôsobnosť nášho trestného zákona a trestného poriadku na prípadné stíhanie tejto trestnej činnosti. Pokiaľ bude trestná činnosť spáchaná, čo i len čiastočne na našom území podľa princípu teritoriality (§ 3 Trestného zákona) bude daná miestna pôsobnosť našich trestných zákonov. To znamená, že i keď sa trestného konania (podplácania alebo prijímania) dopustil páchatel' v cudzine, u nás musí dôjsť k porušeniu alebo ohrozeniu záujmov chránených Trestným zákonom. Z toho vyplýva, že úradné povinnosti v súvislosti s medzinárodným obchodom alebo iné právomoci musí páchatel' zneužiť, alebo aspoň mieniť zneužiť, proti záujmom SR a musí to mať škodlivý dopad pre SR minimálne v ohrození jej obchodných alebo iných záujmov.

Z druhého bodu článku 1 Dohovoru pre slovenskú stranu nevyplývajú žiadne povinnosti, nakoľko požiadavky tam stanovené, sú dostatočne vyriešené v doposiaľ platnom Slovenskom Trestnom zákone a umožňujú trestne postihnúť všetky formy účasti včítane spolupáchateľstva ako i ďalšie formy trestnej súčinnosti.

Taktiež pokus o úmyselný trestný čin patrí u nás medzi všeobecné formy trestnej činnosti, čo platí i pre korupciu. Pri korupcii ide však vo väčšine prípadov o predčasne sa dokonávajúci trestný čin, nakoľko pokus o korupciu formou ponúknutia úplatku alebo inej nenáležitej výhody ako i hoci neúspešný pokus formou žiadosti o úplatok alebo inú nenáležitú výhodu je podľa zákona potrebné považovať za dokonanie trestného činu jedným z alternatívne stanovených spôsobov konania.

V ods. 4 Dohovoru, je uvedená definícia zahraničného verejného činiteľa, i s niektorými pojmami, vysvetlenými v Komentári Dohovoru podľa ktorého "Verejný orgán" je právnická osoba, vytvorená podľa verejného práva na to, aby realizovala osobitné úlohy vo verejnom zaujme Verejný podnik je akýkoľvek podnik bez ohľadu na jeho právnu formu, na ktorý môže vláda alebo vlády priamo či nepriamo vyvíjať dominantný vplyv. Za takéto sa okrem iného považujú prípady, keď vláda alebo vlády majú väčšinu upísaného kapitálu

⁶³ Dušan KORGO a kol. : Trestné právo hmotné – osobitná časť. Plzeň: Vydavateľstvá a nakladateľstvá Aleš Čeněk, 2014.

podniku kontrolujú väčšinu hlasov vyplývajúcich z akcií, ktoré podnik emitoval, alebo môžu menovať väčšinu členov správy podniku alebo riadiaceho orgánu alebo dozornej rady.

Zástupca verejného podniku vykonáva verejnú funkciu, ak podnik nepracuje na normálnom komerčnom základe na relevantnom trhu, t. j. na základe, ktorý je v podstatnej miere ekvivalentný základu súkromného podniku, bez preferenčných dotácií alebo iných výsad.

Za osobitných okolností je možné, že v skutočnosti verejný úrad môžu zastávať osoby (napr. predstavitelia politických strán v štátoch, kde je len jediná strana), ktoré nie sú formálne designované za verejných činiteľov. Takéto osoby sa na základe ich *de facto* výkonu verejnej funkcie môžu podľa právnych zásad niektorých krajín považovať za zahraničných verejných činiteľov.

Verejné medzinárodné organizácie zahŕňajú akúkoľvek medzinárodnú organizáciu vytvorenú štátmi, vládami, alebo iné verejné medzinárodné organizácie, akejkoľvek organizačnej formy a rozsahu kompetencií, vrátane napr. regionálnej ekonomickej integračnej organizácie ako sú Európske spoločenstvá.

Cudzia krajina sa neobmedzuje len na štáty, ale zahŕňa každú organizovanú zahraničnú plochu alebo entitu, ako napr. autonómne územia alebo osobitné colné územie.⁶⁴

II. čl. 2 Dohovoru Zodpovednosť právnických osôb

1) Každá Strana prijme v súlade so svojimi právnymi zásadami také opatrenia, ktoré sú potrebné na to, aby ustanovila právnú zodpovednosť právnických osôb za podplácanie zahraničného verejného činiteľa.

K článku 2 Dohovoru

Ako vyplýva z Dohovoru v prípadoch, ak podľa právneho systému Strany nie je trestná zodpovednosť aplikovateľná na právnické osoby, nebude sa od tejto strany vyžadovať vytvorenie takejto trestnej zodpovednosti.

Slovenská republika, už má zakotvenú trestnú zodpovednosť právnických osôb, kde je umožnený postih takýchto právnických osôb aj za korupciu vo vzťahu k zahraničným verejným činiteľom. Zároveň zákon umožňuje postihovať ako páchatel'ov aj tie osoby, ktoré korupčne konali i keď nie pre seba samého ale pre svoj podnik či firmu. Ide najmä o vedúcich predstaviteľ'ov manažmentu, konateľ'ov či majiteľ'ov takejto firmy.

III. čl. 3 Dohovoru Sankcie

1) Podplácanie zahraničného verejného činiteľa podlieha účinným, úmerným a odradzujúcim trestom za spáchanie trestného činu. Rozsah trestov má byť porovnateľný s tými, ktoré sú uplatniteľné na podplácanie vlastného verejného činiteľa strany, a v prípade fyzických osôb zahŕňa aj odňatie slobody postačujúce na umožnenie účinnej vzájomnej právnej pomoci a vydania.

2) V prípade, že podľa právneho poriadku Strany, nie je na právnické osoby uplatniteľná trestná zodpovednosť, strana zaručí, že na právnické osoby sa budú za podplácanie zahraničných verejných činiteľov uplatňovať účinné, úmerné a odradzujúce tresty z netrestnoprávnej oblasti, vrátane peňažných sankcií.

---

⁶⁴ Dohovor o boji s podplácaním zahraničných verejných činiteľov v medzinárodných obchodných transakciách.

3) Každá strana prijme také opatrenia, ktoré sú potrebné na to, aby sa zabezpečilo, že úplatok a príjmy z podplácania zahraničného verejného činiteľa, alebo majetok, ktorého hodnota zodpovedá hodnote týchto príjmov, podliehajú zaisteniu a konfiškácii, alebo že sú uplatniteľné peňažné sankcie porovnateľného účinku.

4) Každá Strana zväží uvalenie ďalších občianskoprávných alebo správnych sankcií na osobu, ktorá podlieha sankciám za podplácanie zahraničného verejného činiteľa.

K článku 3 Dohovoru.

Podľa Dohovoru má podplácanie zahraničného verejného činiteľa podliehať účinným, úmerným a odradzujúcim trestom, pričom rozsah trestov má byť porovnateľný s trestami postihujúcimi "domácu" korupciu.

V súčasnosti platný Trestný zákon zrovnoprávnil (na rozdiel od pôvodnej verzie) korupciu s medzinárodným prvkom v oblasti sankcií s korupciou „domácich verejných činiteľov, nakoľko za prijímanie úplatku našim verejným činiteľom podľa § 329 ods. 2 je možné páchatelovi uložiť trest odňatia slobody od piatich do dvanástich rokov, ak je páchatelom zahraničný verejný činiteľ podľa § 330 mu hrozí rovnaký trest. Podobne je to i pri podplácaní, kde za takúto trestnú činnosť v prípade ak je podplácaný náš verejný činiteľ podľa § 332 alebo 333 je možné páchatelovi uložiť trest odňatia slobody až na tri roky, v prípade podplácania zahraničného verejného činiteľa a inej osoby podľa § 334 hrozí vyšší trest a to na dva až päť rokov odňatia slobody.

IV. čl. 5 Dohovoru Vynútenie

Vyšetrovanie a trestné stíhanie podplácania zahraničného verejného činiteľa podlieha uplatniteľným pravidlám a zásadám každej Strany. Nesmú ich ovplyvňovať ohľady na národnoekonomické záujmy, potencionálny účinok na vzťahy s iným štátom alebo identitu dotknutých fyzických alebo právnických osôb.

V. čl. 7 Dohovoru Legalizácia výnosov z nezákonnej činnosti

Každá Strana, ktorá stanovila, že podplácanie jej vlastných verejných činiteľov predstavuje predikatívny čin pre účely uplatnenia jej legislatívy o legalizácii príjmov z nezákonnej činnosti, urobí to isté aj pre podplácanie zahraničných verejných činiteľov bez ohľadu na to, kde k podplácaniu došlo.

V slovenskom trestnom práva je táto požiadavka plne akceptovaná.

VI. čl. 9 Dohovoru Vzájomná právna pomoc

1) Každá Strana v najväčšom možnom rozsahu, ktorý umožňujú jej zákony a príslušné zmluvy a riešenia, poskytne druhej Strane pohotovú a účinnú právnu pomoc pre účely trestného vyšetrovania a konania, ktoré začala Strana a ktoré sa týkajú činov spadajúcich do rozsahu tohto Dohovoru, a pre konania mimo trestnoprávnej oblasti, ktoré začala Strana proti právnickej osobe a ktoré spadajú pod rozsah tohto Dohovoru. Žiadaná Strana musí bez omeškania informovať žiadajúcu Stranu o všetkých ďalších informáciách alebo dokumentoch, ktoré sú potrebné na podloženie žiadosti o pomoc a tam, kde sa to požaduje, o stave a výsledku žiadosti o pomoc.

2) Tam, kde Strana podmieňuje vzájomnú právnu pomoc existenciou duálnej trestnosti, duálna trestnosť je daná, ak trestný čin, pre ktorý sa žiada o právnu pomoc, je v rámci rozsahu tohto Dohovoru.

3) Strana nesmie odmietnuť poskytnutie vzájomnej právnej pomoci v trestných veciach v rozsahu tohto Dohovoru z dôvodu bankového tajomstva.

K článku 9 dohovoru

Otázky právnej pomoci sú v Slovenskej republike dobre vyriešené, stačí na splnenie podmienok Dohovoru ich presná a najmä rýchla aplikácia v praxi. Oblasť vydávania je upravená najmä v Európskom dohovore o vydávaní (ozn. č. 549/1992 Zb.) z 13.12.1957, Dodatokový protokol K Európskemu dohovoru o vydávaní (ozn. č. 10/1997 Z. z.) a Druhý dodatkový protokol k Európskemu dohovoru o vydávaní (ozn. č. 11/1997 Z. z.), Európsky dohovor o vzájomnej pomoci v trestných veciach (ozn. č. 550/1192 Zb.), Dodatokový dohovor K Európskemu dohovoru o vzájomnej pomoci v trestných veciach (ozn. č. 12/1997 Z. z.) a Európsky dohovor o odovzdávaní trestného konania (ozn. č. 551/1992 Zb.).

Za splnenie podmienky uvedenej v odseku 3 tohto článku možno považovať novelu zákona č. 21/1992 Zb. o bankách v znení neskorších predpisov uskutočnenú zákonom č. 252/1999 Z. z., prijatú 16. XI. 1999, podľa ktorej § 38 ods. 3 písm. i) znie nasledovne :

Správu o záležitostiach, týkajúcich sa klienta, ktoré sú predmetom bankového tajomstva, podá banka bez súhlasu klienta len na písomné vyžiadanie príslušného štátneho orgánu na účely plnenia záväzkov z medzinárodnej zmluvy, ktorou je Slovenská republika viazaná, ak plnenie záväzkov podľa tejto zmluvy nemožno odmietnuť z dôvodov ochrany bankového tajomstva

Dohovor predstavuje medzinárodnú zmluvu, ktorou je SR viazaná a preto ak je podľa neho žiadaná právna pomoc v otázkach korupcie zahraničných verejných činiteľov, nemožno ju odoprieť preto lebo ide o bankové tajomstvo.

Použitá literatúra:

1. Trestný zákon, zák. č. 300/2005 Z. z.. v znení neskorších právnych predpisov.
2. Dohovor o boji s podplácaním zahraničných verejných činiteľov v medzinárodných obchodných transakciách.
3. Európsky dohovor o vydávaní č-549/1992.
4. Dušan KORGO a kol.: Trestné právo hmotné – všeobecná časť. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012.
5. Dušan KORGO a kol.: Trestné právo hmotné – osobitná časť. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014.

Kontakt:

doc, JUDr. Dušan Korgo, PhD

Fakulta práva Janka Jesenského

Vysoká škola Danubius

Richterova 1171/66

925 21 Sládkovičovo

Slovenská republika

e-mail: dusan.korgo@vsdanubius.sk

SLOVENSKO VO (FINANČNÝCH) VZŤAHOCH EURÓPSKEJ ÚNIE

SLOVAKIA IN THE (FINANCIAL) RELATIONS OF THE EUROPEAN UNION

Jozef Králik

Vysoká škola Danubius, Fakulta práva Janka Jesenského, Richterova 1171/66,
925 21 Sládkovičovo, Slovenská republika, e-mail: jozef.kralik@vsdanubius.sk

Abstrakt:

Európska únia sa ako racionálny integračný projekt internacionálnej ekonomizácie a humanizácie európskych národov 20. storočia ocitla už v druhej dekáde 21. storočia na pokraji rozpadu. Rôznorodé záujmy európskych štátov, v konečnom dôsledku najmä snaha o rýdzo zisťujúce vlastné ekonomické a politické benefity, posunuli celý projekt do polohy konfrontácie ideálu s realitou. Slovensko, ako členská krajina správajúca sa v prostredí Európskej únie zodpovedne a korektne, včas upozorňovalo orgány Európskej únie na mnohé disproporcie medzi proklamáciami a realitou a na možné dôsledky vznikajúcich rozporov. V príspevku sa poukazuje na niektoré problémové otázky vzájomného vzťahu Slovenska a Európskej únie, najmä vo finančnej oblasti.

Kľúčové slová: finančné vzťahy, finančno- korupčné vzťahy, Európska únia, eurofondy, daňový únik, daňový raj, verejný rozpočet, európsky rozpočet

Abstract:

The European Union is indeed an integration project internacionálnej ekonomizácie and humanization of Europe 20. in the second decade of the 21st century has already. century on the verge of disintegration. The diverse interests of European States, ultimately aiming for a purely zisťujúce their own economic and political benefits, shifted the entire project to be confronted with the reality of the ideal. Slovakia, as a member country of the European Union make in the environment responsibly and fairly, in a timely manner draws attention to the disconnect between the authorities of the European Union and a number of second reality and on the possible implications of emerging conflicts. The post highlights some of the burning questions of the mutual relationship of the United States and the European Union, especially in the financial field.

Key words: financial relations, financial – corruption relations, European Union, European funds, tax evasion, tax haven, the budget, the budget of the European

I.

Európska únia (ďalej len „EÚ“) sa ako racionálny integračný projekt internacionálnej ekonomizácie a humanizácie európskych národov 20. storočia ocitla už v druhej dekáde 21. storočia na pokraji rozpadu. Rôznorodé záujmy európskych štátov, v konečnom dôsledku najmä snaha o rýdzo zisťujúce vlastné ekonomické a politické benefity, posunuli celý projekt do polohy konfrontácie ideálu s realitou. Slovensko, ako členská krajina správajúca sa v prostredí EÚ zodpovedne a korektne, včas upozorňovalo orgány EÚ na mnohé disproporcie medzi proklamáciami a realitou a na možné dôsledky vznikajúcich rozporov. Napriek tomu, mnohé zjavné prejavy defektov vo vzájomných vzťahoch EÚ a jej členských štátov zostávali neriešené. EÚ sa pritom už od počiatkov svojho kreovania správala nevyvážene, používajúc rozličný, výlučne politicky „šitý“ meter na hodnotenie kvalitatívnych parametrov do jej

štruktúr sa integrujúcich štátov, ako napr. v prípade Grécka. Súčasne, aj po vstupe tzv. postsocialistických štátov do tohto zoskupenia, orgány EÚ akceptovali neoprávnené požiadavky kladené voči nim zo strany tzv. starých členských štátov EÚ, o. i. na ustanovenie „prechodného obdobia“, v rámci ktorého dochádzalo k obmedzovaniu ich členských práv (napr. práva voľného pohybu osôb v euroúnijnom priestore, práva slobodného prístupu občanov týchto krajín na nemecký či rakúsky pracovný trh, retencii práva na dotácie poľnohospodárom tzv. nových členských štátov EÚ a pod.), čím vlastne priamo orgány EÚ položili a zakotvili prvky ich pretrvávajúcej latentnej i otvorenej diskriminácie, stavajúc ich tak vlastne akoby do postavenia polokolónií. Je preto zrejmé, že plody takejto politiky „rovnoprávnosti“ EÚ práve dozrievajú...

Ak má byť určité spoločenstvo ľudí, obývajúcich určité územie štátu, spokojné s kvalitou spoločenských vzťahov do ktorých vstupuje ako mnohopočetný kolektív vzájomne rozličnými vzťahmi spätých jednotlivcov, teda ako organizovaná či neorganizovaná masa, a súčasne, ak majú byť naplnené aj každodenné nevyhnutné štandardné, ale prípadne i nadštandardné životné potreby, aspoň základné očakávania a požiadavky jeho fundamentálneho konštrukčného článku, teda každého individuálneho jednotlivca, potom sa musí takýto vitálny človečenský konglomerát organizovať, systemizovať a riadiť určitými všeobecne prijímanými a akceptovanými pravidlami. Či táto premisa platí aj v podmienkach EÚ, je dosiaľ nezodpovedanou otázkou. Isto, tieto pravidlá správania sa subjektov spoločenských vzťahov na určitom území určujú a realizujú príslušné štátne orgány, osobitne orgány verejnej správy, pričom takéto normatívy nadobúdajú formu a podobu právnych noriem. Pôvodne perspektívne, avšak od určitého obdobia stabilne a reálne, normujú ale stanovený okruh spoločenských vzťahov aj orgány EÚ prostredníctvom produktov vlastnej legislatívnej činnosti. Nielen každý členský štát EÚ, ale už aj samotná EÚ by preto mali disponovať takou vlastnou inštitucionálnou, organizačnou a personálnou základňou zameranou na výkon normotvorby verejnej správy, ktorá by bola schopná spravovať spoločné „euroúnijné“ záležitosti sofistikovane a efektívne, teda vrátane realizácie optimálnych racionálnych požiadaviek na ich finančné krytie.

Prípadná prebujnenosť organizačnej základne verejnej správy, teda ako jej vonkajšej štruktúry, tak aj vnútroorganizačnej konštrukcie orgánov ústrednej a miestnej štátnej správy a územnej samosprávy sa totiž dotýka mnohých stránok pôsobiacich na kvalitu a kvantitu výkonu správnej agendy štátu a jeho územných celkov, vrátane miery finančnej nákladovosti resp. rozpočtovej náročnosti. Toto konkrétne konštatovanie však adresne platí aj voči štruktúram vytvárajúcim organizačnú a personálnu základňu EÚ, ktoré sa v mnohých smeroch v hierarchickom učlení EÚ priam „povyšujú“ nad štátne útvary a ich legitímne orgány, pričom práve len a len tieto sú vlastne priamym „zdrojom“ a „nositeľom“ idey i konštrukcie tohto nadštátneho zoskupenia.

Slovenské skúsenosti s EÚ a realizáciou „euroúnijných“ finančných vzťahov možno z uvedeného zorného uhla preto tiež klasifikovať do polohy pozitívnej, avšak i negatívnej. Nevyhnutné je pritom pripomenúť, že špecifikom Slovenskej republiky (ďalej len „SR“), oproti ostatným štátom združeným napríklad do tzv. V 4, bola a azda dosiaľ aj je politická problémovosť riešenia aktuálnej územnosprávnej organizácie štátu a z toho vyplývajúcej inštitucionálnej základne štátneho aparátu. Od tohto javu geopolitickej povahy sa potom prirodzene odvíja aj okruh ďalších, z toho vyplývajúcich problémov, vrátane rozpočtových. Rozvetvená, členitá verejná správa je totiž prirodzene aj drahá, finančne náročná, a spravidla aj neoperatívna a preto tiež neefektívna. Drahá a štruktúrovaná verejná správa nemusí byť však nevyhnutne aj dobrou či dobre fungujúcou verejnou správou. V podmienkach SR, čo je ďalším slovenským národno-štátnym špecifikom, bývala územná organizácia a verejná správa donedávna determinovaná aj latentnými i otvorenými a z rozličných tuzemských aj cudzozemských zdrojov permanentne aktivizovanými autonomistickými požiadavkami

politickej reprezentácie inojazyčných slovenských komunít, ktoré sa premietali do subjektívnych požiadaviek revidovania ustáleného územného členenia štátu a nadväzne i organizačnej základne štátnych orgánov. Okrem iných, ďalším problémom Slovenska bolo a je politické a občianske, t. j. spoločenské vyrovnávanie sa s dravým presadzovaním priority skupinových a individuálnych záujmov pred globálnym celospoločenským záujmom. Vzhľadom na tieto i iné faktory, vnútroštátna aj medzinárodná politika slovenského štátu sa tak často prakticky dostávala do vlekú a podriaďovala sa iba stanoveným vektorom vlastných lobistických záujmov jednotlivcov a skupín, reálne „držiacich“ moc v štáte. Politickými zoskupeniami pôsobiacimi na zvrchovanom slovenskom štátnom území na úkor globálneho národno-štátneho záujmu bola realizovaná aj tzv. konverzia zbrojárskeho priemyslu a tzv. privatizácia národného majetku. Dnes už historicky kvalifikovateľný proces majetkovej transformácie, zložený z procedúr tzv. veľkej privatizácie a tzv. malej privatizácie, a následne tzv. doprivatizácie, zrejme ešte len bude *pro futuro* predmetom záujmu historikov, ale v dôsledku očakávanej zmeny pomeru politických síl v štáte, možno i orgánov činných v trestnom konaní. V politickom prostredí SR sa totiž stalo pravidlom, že štátny záujem býval nahradený často osobným či skupinovým záujmom, čo sa odrazilo aj na formovaní spoločenských cieľov. Tento jav možno demonštrovať tiež v širších súvislostiach, napr. aj na obštrukciách sprevádzanom politickom zápase o prijatie Lisabonskej zmluvy na pôde Národnej rady Slovenskej republiky v apríli 2008. Preferovanie úzkych dubioznych skupinových politických záujmov konkrétnymi politickými stranami a oligarchickými zoskupeniami na úkor celoštátneho záujmu sa pritom nielen v okolitých štátoch politicky vyspelej Európy považuje, aspoň teoreticky, za politickú defraudáciu prirodzeného práva štátotvorného národa na sebaurčenie a na vlastný spôsob existencie v demokratickom politickom ovzduší Európy. To by malo byť zrejme aj politickému prostrediu SR, ktoré by malo čerpať z overených pozitív, historicky nadobudnutých inými členskými štátmi EÚ.

Okrem negatívnych vnútroštátnych vplyvov, v okruhu ktorých dominuje alebo aspoň rezonuje korupcia a nepotizmus, na formovanie organizačnej základne i sústavy verejnej správy ako celku a jej jednotlivých prvkov na Slovensku deformujúco pôsobila aj donedávna prílišná či nadštandardná ústretovosť štátno-politickej reprezentácie SR s výraznými znakmi servilnosti vo vzťahu k často neprofesionálnej činnosti orgánov EÚ a ich predstaviteľom. Neakceptovateľné neprofesionálne a netolerantné postoje orgánov EÚ a ich predstaviteľov k mnohým akútnym problémom, sprevádzané formalizáciou tzv. asymetrického modelu organizačnej štruktúry EÚ, ktorého podstatou je „povyšovanie“ tzv. byrokratického euroaparátu a nadradovanie jeho kompetencií nad orgány členských štátov EÚ a ich kompetencie, teda „vajca nad sliepku“, napokon vyústilo v roku 2016 do tzv. brexitu. Aj servilné postoje, prezentované štátno-politickými reprezentantmi SR v určitom období voči niektorým predstaviteľom *Organizácie bezpečnosti a spolupráce v Európe* (ďalej len „OBSE“), ktorá však preukázateľne pri riešení problémov života európskych národov zlyhala a naďalej zlyháva (napr. v otázke Kosova, Ukrajiny, Estónska, Gruzínska), keďže sa dostáva do závesu takého v nej pôsobiaceho politického prúdu, ktorého výsledným cieľom nie je hájenie hodnôt a záujmov Európy ako celku a jej jednotlivých národov, ale vlastne iba záujmov určitých ekonomicko-nacionálnych komplexov, usilujúcich sa v určitých geopolitických hraniciach v podstate až o revíziu existujúceho tzv. versaillského resp. trianonského bezpečnostného systému Európy, vytvárajú podhubie pre pestovanie a nárast nedôvery obyvateľstva členských štátov EÚ k jej orgánom, k ich predstaviteľom a dokonca k medzinárodným organizáciám ako takým. Nedôvera a skepsa občanov niektorých členských štátov EÚ sa voči niektorým predstaviteľom iných členských štátov EÚ prehlbuje aj v dôsledku nimi nediplomaticky vyslovených „trestajúcich“, teda politicky nepríslušných vyjadrení výhražného charakteru, adresovaných „neposlušným“ členským štátom EÚ. Najmä, ak rozlíční ústavní i „neústavní“ činitelia niektorých členských štátov EÚ, paradoxne,

dlhodobo porušujúcich svoje, predovšetkým rozpočtovo-finančné a hranično-ochranárske záväzky voči EÚ, vynášajú vlastné „politické rozsudky“ a rozširujú rozličné negativistické a kontraproduktívne „prorocké“ tézy formulujúce (kvázi)tendencie ďalšieho vývoja EÚ a vzájomných vzťahov členských štátov EÚ a ich vzťahov k EÚ. Pozoruhodné je, že objektom a súčasne subjektom, teda aktérom týchto absurdných prejavov samozvaných „europrorokov“ má byť o. i. „vybraných“ členských štátov EÚ aj SR, podľa vyjadrení ktorých má napr. „platiť EÚ za každého odmietnutého utečenca“, alebo má byť „odstavená“ od finančných zdrojov a tokov EÚ.

Do „koša“ medzinárodných organizácií, svojvoľne si uzurpujúcich právo na neomylnosť hodnotiaceho názoru politického zafarbenia a dosahu je v ostatnom čase hodno zaradiť aj OBSE. A to najmä preto, že v súradniciach politických záujmov SR sa časť vonkajších prejavov niektorých zástupcov OBSE javí ako hmatateľný príklad reálneho, avšak politicky neakceptovateľného zasahovania OBSE do vnútroštátnych záležitostí zvrchovaného štátu. Možno sem zaradiť napr. nátlakovo formulované „odporúčanie“ upriamené na dosiahnutie konkrétnej legislatívnej podoby Tlačového zákona prijímaného Národnou radou Slovenskej republiky v apríli 2008. Možno však konštatovať, že našťastie takéto a obdobné „iniciatívy“ inak medzinárodne dosiaľ skutočne iba „ako-tak“ akceptovanej OBSE do príslušných politických hraníc vtlesnal napr. jasný postoj Ruskej federácie (ďalej len „RF“) k jej samozvaným kontrolným aktivitám, ktoré hodlali „pozorovatelia“ delegovaní OBSE uskutočňovať počas volebných dní organizovaných v Rusku. Vnucovanými politickými aspektmi determinované svojvoľné, alebo záujmovými skupinami „objednané odporúčania“ jednotlivcov i orgánov niektorých, neraz dubióznych až parazitických medzinárodných organizácií (najmä tzv. tretieho sektora), do okruhu ktorých možno dnes zaradiť, žiaľ, aj OBSE, adresované mocenským štruktúram najmä počtom obyvateľstva poddimenzovaným, rozlohou územia malým, vojensky bezvýznamným, ekonomicky slabým a často politicky menej významným štátom sa v prípade ich nekritickej a ustráchanej akceptácie zo strany štátnej moci členských krajín EÚ stávajú brzdou demokracie, t. j. samostatného a slobodného rozhodovania ich štátnych orgánov o vnútroštátnych aj medzinárodných otázkach. Medzinárodne a EÚ názorovo „ubité“ štátne orgány sa paralelne stávajú súčasne i prekážkou efektívneho fungovania sústavy verejnej správy takýchto štátov. Zrejmé pritom je, že strata autority štátnej moci a štátu ako celku v očiach verejnosti podporuje nežiaducu aktivizáciu odstredivých síl, osobitne v štátnych útvaroch obývaných agresívnymi nacionálnymi, etnickými, konfesijnými či inými minoritami.

V nedávnom období otriaslo dôverou ľudí k niektorým medzinárodným organizáciám aj kontroverzné a svojhlavé rozhodnutie *Organizácie spojených národov pre vzdelanie, vedu a kultúru* (ďalej len „UNESCO“) o inovovanej historicko – konfesijnnej „klasifikácii“ blízkovýchodnej resp. palestínskej Chrámovej hory... Orgány EÚ, inak komentujúce vlastne všetko, čo sa ich netýka, sa k vzniknutej kontroverznej situácii a utilitárnym záverom UNESCO jasne nevyjadrili a jednoznačne politicky nepostavili. Samozrejme, nielen takéto stanoviská, politické závery a rozhodnutia orgánov medzinárodných organizácií, vrátane *Organizácie spojených národov* (ďalej len „OSN“), inak fungujúcich najmä na platforme dotácií akumulovaných z verejných rozpočtov svojich členských štátov, potom logicky vyvolávajú rozličné pochybnosti a podozrenia, akcelerujúce oprávnené otázky upriamené na podstatu, hodnotu a zmysel medzinárodného práva.¹ Deformácie zaznamenávané v činnosti medzinárodných organizácií následne orientujú jednotlivé štáty

---

¹ Porovnaj s KRÁLIKOVÁ, Kristína: *Organizácia spojených národov a jej pomoc pri predchádzaní diskriminácii a na ochranu menšín*. In: Aktuálne problémy súčasného sveta (Slovensko a Európska únia). Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej na Duchonke v dňoch 2. – 4. októbra 2006. Bratislava : Akadémia Policajného zboru, 2006, s. 26-67.

sveta aj na potrebu systémového prehodnotenia deklarovanej kvality aktuálnych medzinárodných vzťahov.

Je isto nevyhnutné predpokladať, že „inteligentní“ obyvatelia sveta sa budú čoraz nástojčivejšie zaujímať o fakty, súvisiace s účelom, poslaním, činnosťou, cieľmi kreovania, a predovšetkým financovania medzinárodných organizácií. Tento predpoklad tiež rukolapne potvrdzuje akcelerujúci trend zvyšovania záujmu o fungovanie EÚ a *Organizácie Severoatlantického paktu* (ďalej len „NATO“), zaznamenaný v ostatných rokoch v jej geopolitickom priestore, a osobitne v členských štátoch V 4. Občania EÚ sa zrejme čoraz podrobnejšie budú zaujímať o informácie, o. i. odkiaľ a kde, na aké účely sú vytvárané a kam smerujú a ústia finančné toky, napájané z rozpočtových zdrojov EÚ a predovšetkým jej členských štátov, na tvorbe ktorých sa podieľajú kardinálnou mierou práve tzv. eurodaňovníci. V tejto súvislosti sa do pochybného svetla stavia aj finančná, rozpočtová a daňová politika EÚ resp. *Európskej centrálnej banky* (ďalej len „ECB“), za finálne produkty ktorej možno považovať napr. grécky ekonomický kolaps či pretrvávajúci protiprávny stav v rozpočtovom hospodárení niektorých členských štátov EÚ (napr. Španielsko, Portugalsko, Taliansko, Francúzsko). Do európskej právno-politickej histórie sa už tiež navždy zapísala skutočnosť „odsudzovania“ tých členských štátov EÚ, ktoré si zodpovedne plnia svoje záväzky a povinnosti, vyplývajúce z ich členstva v tejto organizácii. Na mysl tu máme napr. tichú „legalizáciu“ nedodržiavania zmluvného záväzku a povinnosti striktnej ochrany hraníc schengenského priestoru.² Všimnúť si pritom možno v ostatnom čase, že absencia plnenia záväzkov vyplývajúcich z členstva v EÚ niektorými jej členskými štátmi sa orgánmi EÚ mlčky akceptuje, ba prehlíada, a to bez akéhokoľvek ich politického odsúdenia, nieto reálneho sankcionovania takýchto ich postupov. Teda tých aktivít a pasív, realizovaných v rozpore so záväzkami a pravidlami stanovenými EÚ, ktorých dodržiavanie boli tieto členské štáty EÚ povinné akceptovať už *pred* či *pri* vstupe do EÚ. V dôsledku nekompetentného „spravovania“ euroúnijných záležitostí nekompetentnými osobami, EÚ sa tak postupne dostáva do stavu politickej, ekonomickej, sociálnej, kultúrnej a finančnej nerovnováhy, ktorá, v prípade jej ignorovania, môže vyústiť až do rozkladu resp. rozpadu EÚ...

II.

Finančné vzťahy sú súčasťou sociálno-ekonomických vzťahov, ktorých kvalita určuje globálne parametre všetkých ostatných spoločenských vzťahov, vrátane právnych, čo však môže platiť aj naopak. Je zrejme ale, že verejno-právnymi normami regulované finančné vzťahy, resp. potom už **finančno-právne vzťahy**, súčasne predstavujú citlivý barometer politickej vyzretosti určitej spoločnosti, určitého štátu a jeho právnej kultúry.³ Toto konštatovanie možno vysloviť o. i. aj preto, že finančno-právne vzťahy sú mimoriadne obľúbeným terčom korupcie, sprevádzanej fenoménom klientelizmu a nepotizmu, v dôsledku ktorých sa ich časť neraz nežiaduco transformuje na **finančno-korupčné vzťahy**.⁴ Finančno-korupčné vzťahy sú teda celospoločensky neželanou modifikáciou finančných vzťahov resp. finančno-právnych vzťahov. Takýto typ nelegálnych vzťahov, vťahujúcich spoločnosť do vnútorných degeneratívnych procesov, využívajú však tiež niektorí „veľkí“ daňovníci na to, aby ich vlastné legálne aj ilegálne nadobudnuté finančné zdroje „nepodľahli“ daňovému bremenu, t. j. zdaňovaniu úplne, ale aby sa ich kardinálny objem v maximálnej možnej miere

² Pozri KRÁLIKOVÁ, Kristína: *Aplikácia systému schengenského acquis v oblasti starostlivosti štátnej správy o imigrantov v podmienkach SR*. 1. vyd. Žilina : GEORG, 2012, 152 s.

³ Porovnaj s KRÁLIK, Jozef – JAKUBOVIČ, Daniel : *Finančné právo*. 1. vyd. Bratislava : VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2004, s. 15 a nasl

⁴ Podrobne v príslušnej časti KRÁLIK, Jozef – KÚTIK, Ján: *Kontrolný systém a jeho subsystemy vo verejnej správe. (základy teórie)*. 1. vyd. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, 216 s.

zachoval nedotknutý. Najistejším spôsobom, ako zachovať takto nadobudnuté súkromné peňažné fondy a uchrániť ich pred zdanením, je využitie dosiaľ reálne „nedotknutej“ možnosti ukladania takto akumulovaných finančných zdrojov na bankových účtoch v tzv. daňových rajoch a v tzv. daňových oázach. Teda, aby sa súkromné peňažné fondy prostredníctvom výberu daní „nepreliali“ nad nevyhnutnú mieru do verejných fondov členských štátov EÚ, predovšetkým do štátnych rozpočtov, a odtiaľ sa netransponovali do rozpočtu EÚ, siahajú určité subjekty, medzi ktoré patria aj medzinárodné korporácie, „sofistikovane“ k procedúram „daňovej optimalizácie“. A keďže v politicko-ekonomicko-právnom priestore EÚ nie je dosiaľ uspokojivo doriešená otázka existencie, využívania a zneužívania inštitútu tzv. daňových rajov umožňujúcich tzv. legálne daňové úniky, „oplatí“ sa aj politickým predstaviteľom EÚ „oprat“ vlastné tzv. špinavé peniaze v takýchto „plytkých vodách daňového pokoja“. Pravdaže, takto „ukryté“ peniaze, ktoré akýmkoľvek spôsobom „ušli“ zákonnému zdaneniu, následne chýbajú v rozpočtovom portfóliu EÚ aj jej členských štátov. Integrovaná Európa tak v konečnom dôsledku stráca svoj rozvojový potenciál, keďže v jej korpuse absentuje príslušná dávka potrebnej ekonomickej výživy. A predovšetkým, tzv. postsocialistické členské štáty EÚ, dosiaľ všeobecne zaostávajúce za tzv. starými členskými krajinami, strácajú dynamiku v „dobiehaní“ ostatných eurointegrovaných subjektov, keďže ani zdroje tzv. eurofondov nie sú nevyčerpatel'né. EÚ preto flagrantne hľadá ďalšie strategicky odôvodniteľné riešenia vzájomných finančných vzťahov, spomedzi ktorých boli na bratislavskom stretnutí ministrov financií členských štátov EÚ v októbri 2016 predstavené niektoré možné nástroje slúžiace stabilizácii a rozvoju finančných vzťahov v rámci EÚ. Uvažuje sa o vzniku nového európskeho investičného podporného fondu, avšak do úvahy pripadá aj spoločný európsky fond poistenia v nezamestnanosti resp. spoločný rozpočet eurozóny.

Možno potom povedať, že jedným zo stabilizačných „antikrízových“ nástrojov EÚ, posilňujúcich rozpočtovú zodpovednosť členských štátov EÚ, prostredníctvom ktorých by sa mohla v budúcnosti operatívne sanovať finančná a ekonomická nerovnováha pretrvávajúca v EÚ, je zrod a perspektívna realizácia idey sformulovanej do podoby už prezentovanej vízie jednotného či spoločného eurounijného resp. časom azda celounijného európskeho rozpočtu. Teda finančného nástroja, spočiatku koncipovaného výlučne v podobe spoločného rozpočtu eurozóny, prostredníctvom ktorého by sa mohli účinne vytvárať predpoklady na vyrovnávanie hospodárskej nerovnováhy v prostredí Európskej menovej únie. V prospech kreovania „scelujúceho“ spoločného rozpočtu eurozóny, ktorej budúcnosť, rovnako, ako perspektíva celej EÚ je však do určitej miery v súčasnosti nevel'mi jasná, hovorí aj aktuálny stav dodržiavania resp. nedodržiavania rozpočtových pravidiel verejnej správy napr. v Grécku, v Španielsku či v Portugalsku, ktoré stále nedosahujú deficit svojich verejných financií nižší než je požadovaná resp. dovolená horná hranica troch percent HDP. Trestuhodné pritom je, že EÚ takýchto „deficitárov“ nijako nepostihuje, čo v konečnom dôsledku vedie k rozkladu rozpočtovej disciplíny v rámci eurozóny. Maximálne limity tri percentá pre rozpočtový schodok a šesťdesiat percent HDP pre dlh zakotvené v Maastrichtskej zmluve, keďže sa niektorými členskými štátmi EÚ vlastne nedodržiavajú, vedú k problému, ktorého výsledkom je praktická diskreditácia Paktu stability a rastu.

Existencia *Európskeho mechanizmu stability* (ďalej len „EMS“), tzv. trvalého eurovalu, sa javí v súčasnom vývojovom období EÚ diskutabilná, keďže po naplnení svojho poslania, ktorým je poskytovanie záchranných pôžičiek členským štátom eurozóny, ktoré sa ocitli na prahu ekonomického rozkladu, bude jeho pôsobnosť bezpredmetná. Je však možné, že po jeho vybavení novými kompetenciami, by ako spoločný investičný fond eurozóny mohol fungovať aj v budúcnosti. SR ako členský štát eurozóny by zo strategického hľadiska mohla takýto, akoby Európsky menový fond, kreovaný v podobe inovovanej finančnej inštitúcie, iba uvítať. Najmä, ak by sa za jeho sídlo ustanovila Bratislava.

Podporu a transformáciu z „dočasnej“ finančnej inštitúcie na stálu organizačnú štruktúru EÚ by si azda zaslúžila aj ďalšia finančná inštitúcia, *Európsky fond pre strategické investície* (ďalej len „EFSI“), ktorého zdroje by mohli byť orientované do podpory investičného prostredia tzv. postsocialistických štátov združených v EÚ.

EÚ a jej aktivity diferencujú mnohovrstvové záujmy jej jednotlivých členských štátov, a preto je udržanie primeranej kompaktnosti tohto nadštátneho zoskupenia mimoriadne zložitá. Súčasný rozpor v EÚ predstavujú totiž široký a pestrofarebný, doširoka rozvinutý veľký, ktorému dominuje rozličné zafarbenie prístupu k hodnoteniu činnosti samotnej EÚ, práce jej orgánov a predstaviteľov, k migrácii a migrantom, k rozpočtovej zodpovednosti, k investičnému programu na podporu európskeho hospodárstva, k otázkam ochrany a miery zabezpečenia vonkajších hraníc EÚ, k obranyschopnosti EÚ, k opatreniam súvisiacim s bojom proti terorizmu, k likvidovaniu nezamestnanosti, k prijateľnosti a akceptácii návrhu obchodných zmlúv s Kanadou či Spojenými štátmi americkými a podobne, avšak aj k sankciám voči Ruskej federácii (ďalej len „RF“). Tzv. ukrajinský problém nevynímajúc.

Osobitou kategóriou vzťahov SR k EÚ sú tiež tie, ktoré sa viažu na Ukrajinu. SR prispela nesporne ku konsolidácii viacerých kontroverzných väzieb EÚ s Ukrajinou, napr. pri zabezpečovaní transportu plynu z RF cez Ukrajinu do EÚ. Ukrajinská politika však dnes vôbec nie je „proeurópska“, ale výlučne „prooligarchistická“.⁵ Avšak vôbec nereagovať na flagrannú tamojšiu faktickú defraudáciu finančných zdrojov *de facto* darovaných Ukrajine na podporu jej hospodárstva, možno považovať za trestuhodné, najmä ak SR predsedá Rade EÚ.

Že EÚ už nie je tým ľudsky prítiahlivým spoločenstvom ekonomických, politických, sociálnych, kultúrnych a najmä právnych ideálov, do systémovej štruktúry ktorého európske štáty ako pôvodne prirodzene zvrchované subjekty medzinárodného práva viac či menej dobrovoľne, alebo viac či menej uvedomelo (vzhľadom na reálny podiel hlasov obyvateľstva odobrujúceho v referende vstup do EÚ napr. v Slovensku) vstupovali, ale je zaodetá „v novom šate“, alebo je už „úplne nahá“, o tom napríklad svedčí tzv. proces BREXIT-u, ale najmä radikalizujúca sa verejná mienka, odzrkadľujúca skutočné nálady obyvateľstva tzv. euroúnijných štátov, poznačené čoraz negatívnejšími postojmi voči činnosti orgánov EÚ, jej predstaviteľov a pracovníkov.

Použitá literatúra:

1. KRÁLIK, Jozef – JAKUBOVIČ, Daniel: *Finančné právo*. 1. vyd. Bratislava : Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2004, 728 s. ISBN 80-224-0804-2.
2. KRÁLIK, Jozef – KÚTIK, Ján: *Kontrolný systém a jeho subsystemy vo verejnej správe. (základy teórie)*. 1. vyd. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2013, 216 s. ISBN 978-80-7380-482-4.
3. KRÁLIKOVÁ, Kristína: *Organizácia spojených národov a jej pomoc pri predchádzaní diskriminácii a na ochranu menšín*. In: Aktuálne problémy súčasného sveta (Slovensko a Európska únia). Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej na Duchonke v dňoch 2. – 4. októbra 2006. Bratislava : Akadémia Policajného zboru, 2006, s. 26-67. ISBN 80-854-384-4.
4. KRÁLIKOVÁ, Kristína: *Aplikácia systému schengenského *acquis* v oblasti starostlivosti štátnej správy o imigrantov v podmienkach SR*. 1. vyd. Žilina : GEORG, 2012, 152 s. ISBN 978-80-89401-91-8.
5. TVARDZÍK, Jozef: *Ukrajinský prezident si buduje klan*. In.: Trend, roč. XXVI., 2016, č. 37, s. 42 – 43. ISSN 1335 – 0684.

---

⁵ TVARDZÍK, Jozef: *Ukrajinský prezident si buduje klan*. In.: Trend, roč. XXVI., 2016, č. 37, s. 42-43.

Kontakt:

prof. JUDr. Jozef Králik, CSc., MBA

Fakulta práva Janka Jesenského

Vysoká škola Danubius

Richterova 1171/66

925 21 Sládkovičovo

Slovenská republika

e-mail: jozef.kralik@vsdanubius.sk

POLÍCIA V EURÓPE A NIEKTORÉ MOŽNÉ TENDENCIE VÝVOJA JEJ PERSONÁLNEJ ZÁKLADNE

POLICE IN EUROPE AND SOME OF THE POSSIBLE DEVELOPMENTS OF ITS PERSONAL BASE

Kristína Králiková

Akadémia Policajného zboru v Bratislave, Sklabinská 1, 835 17 Bratislava 35,
Slovenská republika, e-mail: kristina.kralikova@minv.sk

Abstrakt:

Miesto polície ako integrálneho článku mechanizmu realizujúceho záujmy a garantujúceho spoločenské potreby človeka a zoskupenia určitých ľudí, ako aj produktov jeho aktivít, ktorý je reprezentovaný okruhom policajných činností ako spoločensky determinovaných iniciatív zameraných na ochranu záujmov väčšiny jednotlivcov zhromaždených do určitej komunity, a teda i štátnej komunity, sa stalo v spoločenských štruktúrach historicky stabilným a nespochybniteľným. Príspevok pojednáva o jednom z hlavných determinantov efektívneho fungovania bezpečnostných služieb, polície, z hľadiska potreby rozvoja jej personálnej základne v širšom kontexte Európskej únie.

Kľúčové slová: polícia, Európa, Európska únia, personálna základňa, vývinová tendencia

Abstract:

Instead of the police as an integral mechanism for making the article interests and guaranteeing the social needs of the human being and the grouping of certain people, as well as those of its activities, which is represented by a range of police activities as a socially determined initiatives aimed at protecting the interests of the majority of individuals gathered in a community, and therefore the State of the community, has happened in the social structures of historically stable and indisputable. The post deals on one of the main determinants of effective functioning of the security services, the police, in view of the development needs of its staff base in the wider context of the European Union.

Key words: the Police, Europe, the European Union, recruitment base, developmental tendency

Úvod

Je historicky preukázateľné, že polícia ako spoločenská inštitúcia je fenoménom bytostne spätým s počiatkami štátnej organizácie ľudskej spoločnosti. Polícia je totiž neoddeliteľnou súčasťou štátneho aparátu každého fungujúceho štátu, demokratického rovnako, ako aj nedemokratického, autokratického či totalitárskeho. Plní rozličné všeobecné i špeciálne funkcie v rámci jej jednotného „prospoločenského“ poslania, stelesneného v hesle: Pomáhať a chrániť. V ostatnom období je však, prirodzene, predmetom enormného záujmu expertov i laickej verejnosti protiteroristická aktivita policajných zložiek, keďže hrozba terorizmu sa postupne stáva súčasťou každodenného života občana EÚ. Je, pravda, otázkou, ako sa budú dejiny ľudstva, a osobitne európskych národov, vyvíjať v budúcnosti, a to najmä v súvislosti s perspektívnou etnicko – konfesijnou transformáciou obyvateľstva Európy.

Na toto prejudiciovanie možnej vízie vývoja Európy možno nadviazať vari parciálnymi, a možno fundamentálnymi otázkami súvisiacimi s hľadáním odpovedí na to, ako sa bude ďalej vyvíjať sociálno – ekonomická základňa spoločnosti resp. “európskych“ spoločností formalizovaných a normativizovaných do štátoprávnej podoby buď jednotlivých a naďalej (aspoň relatívne) samostatných štátnych útvarov, alebo európskeho zloženého štátu, tzv. Eurofederácie (resp. Spojených štátov európskych), či postupne unitarizujúceho sa tzv. Európskeho štátu (resp. Európskej republiky). Nuž, a to, ako bude formovaná hospodárska základňa a kultúrno - sociálna nadstavba takéhoto potenciálneho štátoprávneho útvaru alebo útvarov v budúcich desaťročiach, možno iba predpokladať. Nemožno totiž vylúčiť ani opačné, t. j. erozívne a rozkladné vývinové tendencie objavujúce sa v priestore EÚ, ktoré budú môcť mať určite determinujúci vplyv aj na bezpečnostnú situáciu v EÚ, na jej bezpečnostné zložky, vrátane polície. A v tomto rámci predovšetkým na jej personálnu základňu, relatívne autonómnu zložku polície, existujúcu popri organizačnej a materiálno – technickej základni.

I.

Personálna základňa polície v Európe, presnejšie v Európskej únii (ďalej len „EÚ“), je vytváraná jednotlivcami – policajtmí. Je nosným pilierom globálneho bezpečnostného systému a všetkých organizačných štruktúr polície vo všetkých členských štátoch EÚ bez rozdielu. Determinantom efektivity jej kreovania a fungovania, teda vlastne existencie, sú však aktuálne, strategicky i takticky formované vnútroštátne aj medzinárodné politické, ekonomické, právne, a v niektorých štátoch aj technické faktory a kultúrno - spoločenské podmienky (napr. stav a vnímanie korupcie). Nie je to jav, ani stav, ktorý by bol špecifikom súčasnej doby. Problémy rozličného charakteru dotýkajúce sa policajného personálu štátu a jeho fungovania, a to verejnosti známe i neznáme, pomenovateľné i nepomenovateľné, odhalené i skrývané, totiž historicky existovali vždy, teda už od momentu vzniku polície ako inštitúcie. A napokon, či sa už identifikovali, alebo nie, či sa už riešili, alebo pretrvávali, skutočne vždy podmieňujúco zasahovali aj do koncipovania štruktúry personálnej základne, osobnostného zloženia bezpečnostných zložiek každého štátu resp. každého historického typu štátu. Na druhej strane, uvedené faktory súčasne ovplyvňovali aj mieru samotnej funkčnosti personálnej základne. Teda, v konečnom dôsledku podmieňovali i kvalitu fungovania štátu ako inštitucionalizovaného komplexu právnických a fyzických osôb a vzájomných vzťahov pulzujúcich medzi nimi. Personálna základňa polície a bezpečnostných zložiek stála preto vždy v centre pozornosti politického subjektu, ktorý v štátnom útvare uchopil moc do svojich rúk. A preto sa postupne v jeho organizačných štruktúrach vyhranil záujem o to, aby bola aj personálna základňa polície a bezpečnostných zložiek politicky „bezproblémová“. Vlastne, ním kontrolovaná z toho dôvodu, aby sa najmä polícia a jej potlačovateľská a kriminalistická organizačná zložka neobrátila proti záujmom vládnej moci. Vznikala tak *de facto* kriminálne podmieňovaná „potreba“ a následne politicky motivovaná objednávka „personálnej očisty“ síl, ktoré by mohli vládnucej moci potenciálne prekážať pri uskutočňovaní jej skutočných zámerov a pôsobení jej skutočných alebo domnelých reprezentantov. Preto polícia neraz podliehala účelovým tzv. personálnym čistkám a tzv. organizačným reformám. V dejinách ich uskutočňovali najčastejšie politické režimy klasifikovateľné do kategórií tzv. totalitárskeho či autoritárskeho charakteru, vlastne štátneho útvaru diktátorskej podstaty. Nemožno ale povedať, že by takto motivované procesy „reštrukturalizácie“ personálnej základne polície neboli realizované v záujme mocensky dominujúcej elity, diktujúcej väčšinovej spoločnosti svoju vôľu, aj v iných formách vlády. Nie sú neznámym, cudzím prvkom ani v štátnom mechanizme demokratického systému vládnutia. Je dostatočne preukázateľný fakt, že aj v demokratickej spoločnosti dochádza k situáciám, v ktorých sa divergencia záujmov

ekonomicko-politicky vládnuccich síl na jednej strane a ovládanej ľudovej masy ostatného obyvateľstva na druhej strane stáva nielen viditeľnou, ale priam hmatateľnou. Latencia spoločenských rozporov sa pritom stráca najčastejšie vtedy, keď mocenské tzv. elity zavrhnú úplne prioritu celospoločenského záujmu na úkor vlastných zisťných interesov. Preto býva väčšinou takouto účelovou personálnou „reštrukturalizáciou“, ktorej cieľom má byť dosiahnutie mocensko-politicky vhodnej obmeny riadiacich systémov štátu, výrazne dotknutý práve mocensko-bezpečnostný, silový aparát štátu. Obavy politických elít z racionálnej činnosti, často nežiaducej funkčnosti polície, bývajú často oprávnené práve pre záujmy ich nositeľov, ktoré často iba navonok reprezentujú. Paralýza policajných a ostatných bezpečnostných zložiek v zlomových spoločenských situáciách totiž umožňuje tzv. nekonvenčným štruktúram v právnom, politickom a sociálnom vákuu koristiť z dovtedy prísne evidovaného a stráženého spoločného hmotného i duchovného národného majetku. Tzv. oligarchizácia spoločnosti, ktorej podstatou je transformácia predstaviteľov organizovaného zločinu do podoby legálnych podnikateľských subjektov je totiž možná výlučne iba vtedy, keď sa právo a jeho realizácia utilitárne marginalizuje. Účelovo vyvolávaná komplikovanosť a nestabilita právnych regulácií, uskutočňovaná prostredníctvom premysleného dosadzovania amorálnych, ale vedome tiež i nekvalifikovaných osôb do legislatívneho reťazca štátu, uplatňovaná metóda politického vazalstva vo vzťahu k ekonomicky postupne dominujúcej zločineckej oligarchii, priamo vyvoláva potrebu upotrebovania takých osôb, ktorých činnosť môže latentne napomôcť realizovaniu záujmov takýchto nežiaducich spoločenských (medzi)vrstiev. Výber osôb, obsadzujúcich posty v štátnom aparáte a v zákonodarnom zbore, tak ilegálnym i pololegálnym „legalizujúcim“ sa štruktúram umožňuje pôsobiť na pokraji zákonnosti a ovládnuť spoločnosť a všetky jeho systémy. Potvrďuje to historický vývoj spoločností a ich politických režimov etablujúcich sa v stredoeurópskych a východoeurópskych tzv. postsocialistických štátoch v závere 20. storočia. Totiž, kvalitný, z hľadiska odbornosti i morálnosti vyvážený a preto „nekúpiteľný“ manažment bezpečnostných zložiek štátu, môže účelne brániť celospoločenský záujem, na ktorom by potenciálne chcela parazitovať takto sa kreujúca vládnuca byrokracia. Vráťane polície. Činnosť personálneho substrátu polície ale nadobúda aj iné, donedávna nepredvídateľné parametre. Tie môžu razantne ovplyvniť obsah a rozsah existujúcich, ale i pretrvávajúcich problémov v personálnej základni polície. Nadobúdajú totiž čoraz zreteľnejšie internacionálne kontúry, a tak sa môžu výrazne odchýliť od dosiaľ predvídaných a predvídateľných vývinových tendencií.

Nielen prvky nespravodlivosti, korupcie, neodbornosti a politickej naivity prejavujúce sa v politike niektorých predstaviteľov orgánov EÚ, ale v ostatnom čase i celospoločensky dostatočne „nestrávený“ proces tzv. explozívneho multikulturalizmu, propagovaného a presadzovaného v Európe najmä po roku 1990, priniesol hlboké rozčarovanie a rezistenciu väčšinových más obyvateľstva členských štátov EÚ. Toto rozčarovanie vyvoláva spoločenské pnutie, na eliminácii ktorého sa viditeľne najefektívnejšie podieľa policajný personál. Avšak, nedostatočná právna ochrana príslušníkov bezpečnostných zložiek pôsobiacich v členských štátoch EÚ počas zásahov proti deštruktívnym protispoločenským silám na verejnosti, signalizovaná nielen radovými zasahujúcimi policajtmi, ale i prostredníctvom mediálnych vystúpení odborových predákov policajných zložiek nasvedčujú tomu, že útoky na policajtov v západoeurópskych štátoch nadobúdajú nové kvantitatívne rozmery a neočakávanú dynamiku a razanciu, na ktorú polícia prostredníctvom zainteresovaného, ale „pacifikovaného“ personálneho substrátu nemôže adekvátne, a teda efektívne, reagovať. Frustrácia a depresia, prameniaca v nedoceňovaní, bezmocnosti a politicky motivovanej pacifikácii policajta a polície ako celku, to sú vonkajšie osobnostné prejavy nejedného príslušníka polície v EÚ dneška. **Personálna základňa polície** musí byť preto *pro futuro*

koncipovaná **ako výberová veličina** vnútorne stabilná, morálne garantovaná, eticky pevná, právne zabezpečená, kompetenčne liberálna, technicky dokonalá, materiálne honorovaná.

Pri sústreďovaní poznatkov o personálnej základni polície je preto potrebné stanoviť osnovu jej osobnostného a osobného koncipovania. Zmapovať a zobrazíť základné problémy osobného a osobnostného charakteru, ktoré sú pilierom garantovania chodu policajných činností, je pritom možné prostredníctvom virtuálnej **osobno-verejnej policajnej osnovy (OVPO)**. Obdobne, ako účtovná osnova, poskytujúca prehľad o tom, čo sa „má dať“, resp. v našom prípade čo policajt ako persóna má dať ako vklad do svojej profesie na jednej strane, teda na pomyselnej ľavej strane účtu, a na druhej strane, pomyselne pravej, vyjadrujúcej, čo štát policajtovi „dal“, teda aké požitky mu z právneho, morálneho, finančného hľadiska resp. ekonomického hľadiska poskytuje, môžeme vykresliť resp. vybilancovať nielen aktuálny stav, ale aj očakávania a nové skutočnosti vývoja personálnej základne polície. Ľavú stranu teda tvoria informácie o tom, čo má dať konkrétna osoba spoločnosti v povolání policajta, t. j. v štátnej službe, pravá strana prezentuje očakávania a služobnosti, ktoré štát takejto osobe v štátnej službe poskytuje (resp. mal by poskytovať). Teda, čo na úspešný výkon funkčného miesta policajta štát skutočne aj dal, alebo hodlá dať. Toto rozvrstvenie očakávaní a skutočností života policajného organizmu, t. j. personálnej základne, sa dá potom zobrazíť vo forme spomínanej osobno-verejnej policajnej osnovy. Módne by sme virtuálnu osobno-verejnú policajnú osnovu (OVPO) mohli označiť aj anglickým termínom PPPS (Privat-Public-Police Structure). Teda, asi takto by mohla slúžiť:

Osobno-verejná policajná osnova (OVPO)

MÁ DAŤ

ĽAVÁ STRANA OSOBNÉHO ÚČTU

- a) Osobné morálne kvality
- b) Osobnú fyzickú spôsobilosť a zdatnosť
- c) Osobnú psychickú spôsobilosť a zdatnosť
- d) Osobné právne predpoklady
- e) Osobné kvalifikačné predpoklady

DAL

PRAVÁ STRANA OSOBNÉHO ÚČTU

- a) Verejný (štátny) služobný pomer
- b) Verejne garantované nadštandardné finančné a dôchodkové zabezpečenie
- c) Verejne garantované materiálne zabezpečenie rodiny
- d) Verejne garantované bezplatné zdravotné zabezpečenie
- e) Verejne garantovaný služobný postup a definitíva

Ak podrobnejšie načrtujeme kredit policajta, t. j. stránku **MÁ DAŤ**, dospejeme úvahou k nasledovnému rámcovému vymedzeniu:

Osobné morálne kvality sú prirodzenou danosťou ľudskej osobnosti, teda vlastne každého jednotlivca ľudského rodu, a súčasne sú aj nadobudnutou štruktúrou takejto osobnosti, rodiacom a zveľaďujúcou sa v závislosti od prostredia, okolia, kontaktov, vzdelania a podobne. Podmienkou výkonu policajnej činnosti musia byť primárne morálne parametre osobnosti žiadateľa o prácu policajta!

Osobnú fyzickú spôsobilosť a zdatnosť považujeme pre činnosť jednotlivca v ktoromkoľvek policajnom zbore za jednu z najvýznamnejších, a to napriek prieniku techniky a robotiky do výkonu policajných činností. Pod pojmom fyzickej spôsobilosti a zdatnosti máme na mysli súhrn parametrov vyjadrujúcich mieru telesnej aj duchovnej kvality osobnosti policajta. Odolnosť voči stresu, zachovávanie si racionality myslenia v záťažovej situácii, predvídavosť, inteligencia a podobne, to sú predpoklady na úspešné plnenie úloh vyplývajúcich z povolania policajta.

Osobnú psychickú spôsobilosť a zdatnosť nemožno nebrať resp. nepovažovať za niečo, čo je stále, avšak je nevyhnutné považovať túto prirodzenú a nadobúdanú vlastnosť za určujúcu, osobitne u osôb pôsobiacich v špeciálnych policajných organizačných zložkách.

Osobné právne predpoklady vnímame tiež ako nevyhnutnosť pre efektívne plnenie policajných činností konkrétnym policajtom. Zrejme by šlo napr. o obsahovo doriešené otázky štátnej príslušnosti policajta, vrátane jeho vlastenectva a lokálpatriotizmu, právnej spôsobilosti resp. spôsobilosti na právne úkony policajta, slobody svedomia policajta, občianskej bezúhonnosti a nulovej tolerancie voči protiprávnemu správaniu sa policajta pred a počas jeho zotrávania vo výkone štátnej služby v policajnom zbore.

Osobné kvalifikačné predpoklady predstavujú vzdelanostnú úroveň policajta a jeho ďalšie profesionálne kvality. Vzdelávaciu sústavu polície v štátoch EÚ v súčasnosti upravujú rozličné normatívne interné inštrukcie, opierajúce sa vždy o zákonné normy. Zjednotenie špecifického policajného vzdelávania v rámci EÚ takýmito normatívnymi formami by sa malo stať skutočnosťou z dôvodu potreby zabezpečenia jednotného postupu pri odbornom vzdelávaní príslušníkov polície v geopolitickom prostredí EÚ. Preto by prostredníctvom takýchto normatívnych správnych aktov mala byť upravovaná spoločná vzdelávacia sústava policajných zborov v EÚ, teda z hľadiska koncepcie jednotne. Dôraz by sa mal pritom položiť predovšetkým na ciele, obsah, organizáciu a proces policajného vzdelávania. Rovnako by sa mala harmonizovať organizačná štruktúra polície v členských štátoch EÚ.

Ak podrobnejšie načrtneme debet policajta, t. j. stránku *štát DAL a policajt* dostal, dospejeme úvahou k nasledovnému rámcovému vymedzeniu:

Verejný (štátny) služobný pomer je z hľadiska právnych garancií, vrátane ochrany osoby v služobnom pomere so štátom resp. s príslušným policajným zborom, ako aj ďalších náležitostí najvhodnejšou formou „pracovnej zábezpeky“ policajta. Je preň výhodou, i záväzkom, ale do určitej miery aj rizikom (najmä z pohľadu uplatňovania trestného zákonodarstva).

Verejne garantované nadštandardné finančné a dôchodkové zabezpečenie bude musieť byť v rámci uplatňovania rozumnej, prezieravej a strategicky zameranej personálnej politiky policajných zborov v EÚ *conditio sine qua non*. Všeobecne nielen akceptované, ale aj prirodzene spoločnosťou prijímané nadštandardné finančné a dôchodkové zabezpečenie policajta, ktorého poslaním a povinnosťou je v krajnom prípade dokonca obetovať aj svoj život v službe verejnosti, musí byť samozrejmom súčasťou sociálnej politiky každého členského štátu EÚ. Policajt v službe je totiž porovnateľný s „vojakom v bojovom nasadení“. Policajt, ktorý si riadne plní svoje úlohy, musí mať preto zabezpečené všetky garancie zo strany štátu a legislatívy EÚ, zaručujúce mu, že v prípade akútnej i chronicky pretrvávajúcej potreby sa štát o neho postará tak, aby mu bol zabezpečený dôstojný život resp. štandardné životné podmienky, napr. v prípade jeho invalidity, vážnej ujmy na zdraví, na spoločenskom uplatnení. Avšak, iba takto zameraná výlučná motivácia záujemcov o vstup do štátnej služby v polícii môže reálne deformovať základy personálnej politiky rezortu ministerstva vnútra. Problém existencie resp. pretrvávania procesu dopĺňania personálnej základne práve iba z tohto utilitárneho dôvodu je spoločenským, nie iba rezortným negatívnym javom. Možno ho nazvať účelovým vstupom do štátnych služieb a potom prirodzene nemožno očakávať od takto kreovaného „účelového policajta“ výraznejšie zainteresovanie sa do výkonu policajných činností. Výlučne iba sociálna motivácia vstupu sociálne erodovaných osôb do služieb polície je vždy spoločensky nežiaduca. Príliv neschopných, nepripravených osôb „rustikálnej proveniencie“ do personálnej základne organizačných štruktúr polície na báze protekcie, nepotizmu a korupcie môže totiž vážne poškodiť mieru vyváženosti odbornosti a morálnosti požadovaného personálneho substrátu polície. Táto nevybilancovanosť „očakávaní a potrieb“ vo vedomí policajtov má viditeľné vonkajšie znaky zaznamenávané celou spoločnosťou. Svojimi výsledkami spočíva najmä v pretrvávajúcom probléme páchania trestnej činnosti

policajtov „nad mieru obvyklú“, a to predovšetkým v latentnom štádiu, čo možno evidovať najmä v policajnom prostredí niektorých tzv. postsocialistických štátov združených dnes v EÚ.

Verejne garantované materiálne zabezpečenie rodiny bezprostredne súvisí s požiadavkou celospoločensky akceptovať dosiahnutie stavu verejného garantovania nadštandardného finančného a dôchodkového zabezpečenia policajta. Povaha úloh, ktoré policajt počas služby (a často i mimo nej) realizuje prakticky morálne zaväzuje spoločnosť k tomu, aby sa určitým príspevkom spolupodieľala na primeranom zabezpečovaní rodiny policajta, napr. uprednostnením pri prijímaní detí policajta do materskej škôlky, do záujmových krúžkov, strpením určitej miery pozitívnej diskriminácie, vyšším doplnkovým finančným pripoistením rodiny policajta uhrádzaným zo strany štátnych fondov a pod.

Verejne garantované bezplatné zdravotné zabezpečenie bude zrejme nadobúdať čoraz väčší význam v celej tzv. modernej európskej spoločnosti, vrátane slovenskej, založenej v súčasnosti na propagácii pohodlnosti, odmietaní fyzickej činnosti a *de facto* aj práce. Zhoršujúca sa fyzická kondícia a zdravie osobitne nastupujúcich generácií bude realitou, s ktorou sa pri výbere uchádzačov o štátnu službu v polícii bude musieť vyrovnáť aj vrcholový manažment bezpečnostných zložiek. Jeho úlohou bude isto aj riešenie problému potreby vysporiadať sa s narastajúcou fyzickou a zdravotnou nedostatočnosťou policajtov. Zdravotné zabezpečenie policajtov bude vhodné realizovať ako naturálny požitok zo strany štátu bezplatne. Potreba uhrádzať tieto požitky zo strany štátnych fondov sa javí ako nevyhnutnosť aj v prípade poskytovania zdravotníckych výkonov napr. balneologického, ortopedického, stomatologického, rehabilitačného či psychologicko-psychiatrického charakteru. Revitalizovať špecializované zdravotnícke zariadenia ako kompaktnú a kompatibilnú sieť pre ozbrojené sily a bezpečnostné zložky štátu z hľadiska ich personálneho, materiálneho a finančného zabezpečenia z verejných zdrojov sa javí už v súčasnosti ako nevyhnutnosť. Medzinárodné skúsenosti, najmä získavané z práce s obeťami terorizmu, túto víziu rukolapne potvrdzujú.

Verejne garantovaný služobný postup a definitíva je špecifická problematika polície priamo prepojená so vzdelávaním a výchovou personálneho substrátu polície a ostatných bezpečnostných zložiek. Dosiahnuté všeobecné alebo plánované odborné vzdelanie policajta musí byť jednou z kardinálnych podmienok určujúcich perspektívu možného služobného postupu príslušníka polície v hierarchickom rebríčku jeho personálneho substrátu či manažérskej vrstvy. Ministerstvá vnútra členských štátov EÚ preto musia v záujme dosiahnutia tohto cieľa vždy na určité časové obdobie stanoviť určité konkrétne priority, ktoré sú súčasťou koncepcie bezpečnostnej politiky štátu. I keď sa sieť odborných vzdelávacích zariadení polície a rezortov ministerstva vnútra javia navonok ako optimálne dimenzovaná štruktúra, poskytujúca všeobecné i odborné kvalifikačné postupy, akcentovať bude potrebné aj vyššie a členitejšie prepojenie vzdelávacích inštitúcií ministerstiev vnútra s mimorezortnými inštitúciami, najmä príslušnými organizačnými útvarmi akademických vedeckých inštitúcií a verejných a súkromných vysokoškolských zariadení. V rámci potreby budovať a organizovať personálny substrát polície do polohy reprezentujúcej záujmy celej európskej spoločnosti bude zrejme nevyhnutné zabrániť latentnému formovaniu najvyššie štruktúrne učlenených vzdelávacích inštitúcií rezortov ministerstva vnútra, ktorou sú vysokoškolské policajné akadémie, do podoby resp. polohy tzv. odložiska (odkladiska) predstaviteľov tzv. politicky nepohodlného alebo odborne deklasovaného manažmentu polície. Práve naopak, tieto vysokoškolské výchovno-vzdelávacie inštitúcie univerzitného typu budú musieť byť kreované vo všetkých členských štátoch EÚ, pričom budú musieť bezproblémovo a operatívne naplňať čoraz náročnejšie spoločenské výzvy a požiadavky výchovou a vzdelávaním príslušníkov polície tak, aby najlepší z nich boli schopní a najmä spôsobilí neodkladne preberať funkčné miesta vo vrcholovom manažmente stredných

a najvyšších organizačných štruktúr polície. Kardinálnou úlohou takýchto akademií bude totiž povinnosť na najvyššej možnej úrovni odborne pripravovať a vychovávať riadiaci personál pre políciu a ostatné zložky bezpečnostného systému EÚ. A práve týmto nastávajúcim úlohám bude nutné podrobiť aj požiadavky, kriticky adresované najmä tzv. vrcholovému manažmentu EÚ, zodpovednému za garantovanie úloh kompetenčne pokrývajúcich realizovanie bezpečnostného záujmu a policajnej politiky členských štátov EÚ. Stupeň nadobudnutého vzdelania policajta ako v rámci rezortu ministerstva vnútra, tak aj mimo tohto rezortu sa musí stať určujúcim faktorom, umožňujúcim dosahovať verejne garantovaný služobný postup. Tzv. definitíva byrokratického aparátu ministerstva vnútra Slovenskej republiky (ďalej len „SR“) sa tiež bude musieť dostať do centra pozornosti zákonodarného orgánu. Definitíva je totiž už dlhodobo spoločensky diskutovaná problematika, avšak otvorená a rozporuplne vnímaná. Avšak, ani jej popieranie nemôže mať vplyv na mieru retencie služobného postupu príslušníka Policajného zboru (ďalej len „PZ“) alebo tzv. civilného zamestnanca rezortu ministerstva vnútra, plniaceho aj úlohy vyplývajúce z realizovania bezpečnostnej politiky štátu a EÚ.

V slovenských spoločenských podmienkach sa v súvislosti s možnosťami garantovania služobného postupu príslušníkov PZ na povrch derie na pohľad podružný, marginálny, ale napriek tomu vzťahy v PZ ovplyvňujúci symptóm tzv. rustikalizácie riadiacich vzťahov. Vo svojej biologickej podstate duchovne obmedzený človek nemôže mať objektívne danosti na to, aby mohol úspešne viesť akýkoľvek kolektív, nieto špeciálny, avšak napriek tomu sa s takýmto javom možno v praxi častejšie stretnúť. Podstatou tejto tzv. rustikalizácie riadiacich vzťahov sú rozličné „dedinské“ a „detinské“ maniere riadiacich pracovníkov neraz aj nimi riadených osôb, svedčiace o nedostatočnej profesionalite práce manažmentu PZ. Tzv. rustikálny manažment sa v SR grupuje zo spoločenským rozhl'adom obmedzeného priestoru. Avšak tým, že sa jeho príslušníci navzájom všestranne podporujú a „ľahajú“ do funkcií, vedia o svojej obmedzenosti, dochádza tiež k tzv. rustikalizácii polície. Takto sa vytvára a poskytuje priestor nežiaducemu voluntarizmu v činnosti polície a jej paralyzovaniu. Nebezpečné pre dobré manažovanie policajného kolektívu sú aj prejavy samolúbosti a neokrôchanosti zo strany nadriadených pracovníkov voči podriadeným kolektívom a jednotlivým policajtom, snahy o „mocenskú silou“ vynucované akceptovanie ich výnimočnosti podriadenými. Nie zriedka sa na povrch v kolektívoch policajtov prederú aj defekty v medziľudských vzťahoch, majúce podobu neodôvodnených atakov manažérov na charakteristické osobnostné črty a pracovné výkony podriadených. Urážky a posmešky koreniace v neprípustnej animozite, spočívajúce tiež v procedúrach neodôvodneného nadrad'ovania sa voči iným, majú často pôvod v „inokultúrnej“ proveniencii a tým aj vznikajúcej diferenciacii vo vnútri policajných kolektívov. Aj takýmito spôsobmi sa vytvárajú iné, ale pre funkčnosť polície nebezpečné subjektívne motivované a do krajného extrému vypäté postupy a prístupy niektorých riadiacich pracovníkov organizačných zložiek voči podriadeným. Tzv. rustikalizácia manažmentu polície je práve preto často najneprekonateľnejšou prekážkou pri presadzovaní procedúry garantovania adekvátneho služobného postupu príslušníkov PZ. Je preto zrejmé, že problém kvality personálneho substrátu polície v členských štátoch EÚ je nevyhnutné presunúť do polohy „europeizácie“, v rámci ktorej môže dôjsť k efektívnemu harmonizovaniu jeho vnútorných subsystémov.

Záver

Súčasný problémy personálnej základne polície v členských štátoch EÚ majú viacero zdrojov, avšak zrejme jedným z najdôležitejších, najpálčivejších a teda najvypuklejších problémov je kvalita výberu uchádzačov o štátnu službu v polícii a ich celková osobnostná kvalita. Proces (obsahovo chápaný v štruktúre jednotlivých čiastkových etáp, fáz a procedúr)

výberu týchto osôb pre štátnu službu a ich výsledné etablovanie sa do radov príslušníkov polície je pritom jednoznačne v pôsobnosti príslušných organizačných štruktúr polície, a to „politických“ i odborných, vrátane personálnych útvarov, avšak konkrétna osobnostná kvalita samotných uchádzačov stojí už prirodzene mimo ich vplyvu. Uchádzači o štátnu službu v služobnom pomere príslušníka polície sú totiž výsledným produktom aktuálne uplatňovaného modelu vzdelávania a výchovy, sprevádzanej napr. v SR tiež absenciou brannej alebo vojenskej prípravy, čo je determinované kvalitou výchovno-vzdelávacej sústavy, kvalitou vychovávateľov a učiteľov, kvalitou rodiny, rodinných a medziľudských vzťahov v čase a priestore, ktoré v súčasnosti podliehajú mnohým negatívnym vplyvom, javom a experimentom. Súčasnosť tohto výberu uchádzačov, ktorý nahradil predošlý nábor policajtov v SR, spočíva však v častom využívaní nepotizmu, protekcie, presadzovaní tzv. vyvolených, dokonca až na samotnú hranicu únosnosti, za čo možno považovať tzv. krytie protispoločenskej činnosti policajtov. V tejto súvislosti považujeme za nevyhnutné upozorniť širšie chápaný manažment polície aj na verejné, overené a široko medializované potvrdenie destabilizujúceho pôsobenia korupcie a nepotizmu na zdravý rozvoj personálnej základne PZ v SR, zadokumentované a prezentované o. i. predovšetkým právoplatným odsúdením. Negatívny vplyv takéhoto prípadu na celospoločenskú verejnú mienku o policajtoch, o polícii a jej činnosti isto v tejto súvislosti spochybňovať nemožno rovnako, ako nemožno spochybňovať zodpovednosť za zlyhanie organizačnej štruktúry rezortu vnútra zodpovednú za personálny výber a ustanovenie amorálneho manažéra napr. do vysokej policajno-akademickej funkcie. Zlyhanie vysokého policajného manažmentu formou „nečinnosti“, t. j. protispoločenská činnosť sa orgánom činným v trestnom konaní tiež prakticky nikdy nepodarila dôsledne preukázať, a preto nebola takáto osoba nikdy ani právoplatne odsúdená. Zastávame preto názor o povinnom uplatňovaní tzv. nulovej tolerancie, ktorej podstata spočíva v tom, že v prípade nadobudnutia čo už i len podozrenia z páchania akejkoľvek *úmyselnej protispoločenskej činnosti*, nieto ešte *úmyselnej trestnej činnosti*, by mal byť každý policajt neodkladne postavený mimo službu. A to bez ohľadu na jeho služobné postavenie v štruktúrach polície či jeho „spoločenské vzťahy“ a osobné kontakty. V záujme toho, aby občan toleroval resp. prípadne i akceptoval možné nedostatky vo verejnom vystupovaní policajta počas policajného zákroku, prípadne pri výkone inej policajnej činnosti, považujeme za vhodné odlišiť osobu policajného začiatočníka na verejnosti aj navonok, a to napr. jeho hodnotným označením. Vývinová tendencia takejto spoločensky efektívnej a prospešnej diferenciacie policajtov a výkonu ich policajných zákrokov, t. j. sprostredkovane vlastne perspektíva akceptovania možných defektov pri vnímaní polície verejnosťou prostredníctvom vystupovania konkrétneho policajta na verejnosti, sa javí v slovenských podmienkach aj v obnovení „jednohviezdičkovej“ služobnej policajnej hodnosti rotného (resp. rotníka, strážnika) pre nových príslušníkov PZ pôsobiacich v dočasnej štátnej službe, čo by aj navonok deklarovalo verejnosti, že v konkrétnom prípade vstupuje občan do vzťahu s „novicom“, t. j. policajtom – začiatočníkom. Pre policajta by mala byť obligátne stanovená päťročná skúšobná doba, osvedčenie sa v policajnej službe a až následné hodnotné povýšenie, pričom podmienkou prijatia uchádzača do PZ bude musieť nevyhnutne byť absolvovaná vojenská služba, prípadne služba v organizačných štruktúrach na tieto účely vytvorených vlastných vojensky organizovaných jednotiek polície pripravujúcich policajtov pre výkonnú činnosť. Dosiahne sa tak absentujúca disciplína policajtov, subordinácia, poriadok, vystupovanie, zdvorilosť, slušnosť a tým aj prirodzený rešpekt v očiach verejnosti. Vrcholový manažment polície v EÚ by mal od policajta vyžadovať vzdelanie, ktoré by sa malo priamo využiť na výkon jeho služby. Osobitne v prípade policajtov vo výkone poriadkovej, dopravnej, kriminálnej, strážnej služby malo by byť získavané bezplatne výlučne len v rámci policajného školstva, t. j. uznávať by sa malo iba absolvovanie strednej policajnej školy, Univerzity národnej bezpečnosti, prípadne akreditovaných špecializačných dlhodobých

kurzov. Zdá sa, že v súčasnosti je potrebné zjednodušiť a sprehľadniť aj existujúcu riadiacu štruktúru a hierarchické usporiadanie polície v EÚ (úradu a pod.), v SR využiť skúsenosti z minulosti (o. i. aj návrat k prehľadnému hodnostnému rozlíšeniu policajných poddôstojníkov a dôstojníkov, zastavenie inflácie policajných hodností a pod.), umožniť návrat k osvedčeným organizačným štruktúram a predovšetkým využiť všetky dostupné poučné, overené a použiteľné zahraničné skúsenosti. Problém personálnej základne polície resp. spôsobilosti policajtov na výkon služby v EÚ teda považujeme za stále riešený, avšak nedoriešený problém, ktorý by vari odstránil sofistikovaný a do značnej miery anonymný špecializovaný výber policajtov, pričom by sa zrejme dарило efektívnejšie odstraňovať aj korupciu, nepotizmus a protekciu pri výbere uchádzačov o štátnu službu v policajných zložkách EÚ.

Použitá literatúra:

1. KRÁLIK, Jozef – KRÁLIKOVÁ, Kristína: *Polícia (v slovenskej spoločnosti)*. 1. vyd. Brno: Tribun EU, 2016, 248 s. ISBN 978-80-263-1050-1.
2. KRÁLIKOVÁ, Kristína: *Aplikácia systému schengenského acquis v oblasti starostlivosti štátnej správy o imigrantov v podmienkach SR*. 1. vyd. Žilina : GEORG, 2012, 152 s. ISBN 978-80-89401-91-8.
3. KRÁLIKOVÁ, Kristína: *Genocídium – predmet vojenskej a policajnej diplomacie*. In: Možnosti rozvoja verejnej správy. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej dňa 30. 11. 2007 na Akadémii Policajného zboru v Bratislave. 1. vyd. Bratislava : Akadémia Policajného zboru, 2007, s. 167-172. ISBN 978-80-8054-426-3.
4. KÚTIK, Ján – KRÁLIK, Jozef : *Verejná správa a krízový manažment*. 1. vyd. Bratislava : VEDA, 2015, 230 s. ISBN 978-80-224-1442-5.
5. MICHÁLEK, Přemysl - KRÁLIKOVÁ, Kristína – KRÁLIK, Jozef: *Obecní policie v české společnosti*. In.: Ekonomické, sociální a právní vztahy v evropské společnosti – minulost, současnost a perspektiva. Zborník vedeckých prác vypracovaných v rámci realizácie projektu bádateľskej vedecko – výskumnej úlohy (grantu) č. 002 – ÚPSI/P/2012 – 2014/VV-H: ČR Právo jako prvotní determinant evropské integrace. 1. vyd. Hodonín : Ústav práva a soudního inženýrství, 2014, s. 93-177. ISBN 978-80-905646-6-4.

Kontakt:

mjr. PhDr. Ing. Kristína Králiková, PhD., MBA

Akadémia Policajného zboru v Bratislave

Sklabinská 1

835 17 Bratislava 35

Slovenská republika

e-mail: kristina.kralikova@minv.sk

ANTÓNIO GUTERRES
NOVÝ GENERÁLNY TAJOMNÍK ORGANIZÁCIE SPOJENÝCH
NÁRODOV

ANTÓNIO GUTERRES
NEW SECRETARY-GENERAL OF THE UNITED NATIONS

Ludmila Lipková

Fakulta medzinárodných vzťahov, Ekonomická univerzita v Bratislave, Dolnozemska cesta 1/b,
852 35 Bratislava, Slovenská republika, e-mail: ludmila.lipkova@euba.sk

Abstrakt:

Generálny tajomník Organizácie Spojených národov, doterajší generálni tajomníci OSN, kandidáti na funkciu v poradí deviateho generálneho tajomníka OSN, voľba nového generálneho tajomníka, António Guterres – osobnosť medzinárodnej politiky, hlavné úlohy nového generálneho tajomníka OSN na obdobie rokov 2017 – 2021.

Kľúčové slová: generálny tajomník OSN, voľba nového generálneho tajomníka, António Guterres – osobnosť medzinárodnej politiky

Abstract:

Secretary-General of the United Nations, former Secretaries-General of the United Nations, candidates for the position in the order of the 9th UN Secretary General, new Secretary-General election, António Guterres – figure of international politics, the main tasks of the new UN Secretary-General for the period 2017 - 2021.

Key words: Secretary-General of the UN, new Secretary-General election, António Guterres – figure of international politics.

Úvod

Charta Organizácie Spojených národov definuje generálneho tajomníka ako hlavného správneho úradníka, ktorý vykonáva všetky úlohy, ktoré mu zverí Bezpečnostná rada. Valné zhromaždenie, Hospodárska a sociálna rada ďalšie orgány OSN.¹

Dňa 5. októbra 2016 sa Bezpečnostná rada Organizácie Spojených národov uzniesla, že novým generálnym tajomníkom Organizácie spojených národov. Dňa 13. októbra 2016 Valné zhromaždenie prijalo bez hlasovania rezolúciu o tom, že od 1. januára 2017 začne vykonávať funkciu ako v poradí deviaty generálny tajomník OSN António Manuel de Oliveira Guterres (1. 1. 2017 – 31. 12. 2021).

Generálni tajomníci Organizácie spojených národov²

	<i>Hubert Miles Gladwyn Jebb</i> (úradujúci generálny tajomník OSN)	Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska	24.10.1945 – 2. 2.1946
1.	<i>Trygve Halvdan Lie</i>	Nórsko	02.02.1946 – 10.11.1952
2.	<i>Dag Hjalmar Agne Carl</i>	Švédsko	10.04.1953 – 18.09.1961

¹ <https://gymhc.edupúage.org/files/Charta-OSN.pdf>

² <http://www.un.org/sg/en/content/former-secretaries-general>

	<i>Hammaraskjold</i>		
3.	<i>U Thant</i>	Thajsko	10.11.1961– 31.12.1971
4.	<i>Kurt Waldheim</i>	Rakúsko	01.01.1972 – 31.12.1981
5.	<i>Javier Pérez de Cuéllar</i>	Peru	01.01.1982 – 31.12.1991
6.	<i>Bhutus – Bhutus Gháli</i>	Egypt	1. 1.1992 – 31.12.1996
7.	<i>Kofi Annan</i>	Ghana	1. 1.1997 – 31.12.2006
8.	<i>Pan Ki moon</i>	Kórejská republika	1. 1.2007 – 31.12.2016
9.	<i>António Guterres</i>	Portugalsko	1. 1.2017

Organizácia Spojených národov sa za svoju 70-ročnú históriu stala univerzálnou organizáciou, ktorá by mala riešiť celosvetové problémy. Dnes v Sekretariáte OSN pracuje 5,5 tisíc zamestnancov. Rozpočet Sekretariátu predstavuje ročne 5,4 mld USD, ďalších 8,27 mld USD v roku 2016 predstavujú výdavky financovanie operácií na uchovanie mieru a 20,1 mld USD na humanitárnu pomoc ai.³

Nominovaní kandidáti na funkciu generálneho tajomníka OSN na obdobie 1. 1. 2017 – 31. 12. 2021

1.	Srgjan Kerim	Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko
2.	Vesna Pusič	Chorvátsko
3.	Igor Lukšič	Čierna Hora
4.	Danilo Turk	Slovinsko
5.	Irina Bokova	Bulharsko
6.	Natalia German	Moldavsko
7.	António Guterres	Portugalsko
8.	Helen Clark	Nový Zéland
9.	Vuk Jeremič	Srbsko
10.	Susana Malcorra	Argentína
11.	Miroslav Lačák	Slovensko
12.	Christiana Figueres	Kostarika
13.	Kristalina Georgieva	Bulharsko

Kto je António Guterres

António Guterres sa narodil 30. apríla 1949 v Lisabone. Absolvoval Vysokú školu technickú (Instituto Supoerior Técnico) v Lisabone, kde pôvodne pôsobil ako pedagóg a v súčasnosti pôsobí ako hosťujúci profesor. Počas univerzitného štúdia sa pridal k opozičnému hnutiu (proti diktátorskému režimu Antónia de Salazara) katolíckej mládeže Skupina svetla (Grupo da Luz). V roku 1974 vstúpil do novozníknutej Socialistickej strany Portugalska. V roku 1977 sa stal členom národného sekretariátu Socialistickej strany. V roku 1976 bol zvolený za poslanca portugalského parlamentu. V rokoch 1979 – 1985 bol predsedom municipálneho parlamentu vo Fundao. Od roku 1981 – 1983 bol členom parlamentného zhromaždenia Rady Európy a riadil Výbor pre demografiu, migráciu a utečencov organizácie. V rokoch 1992 – 1999 bol prezidentom Socialistickej internacionály.⁴ V rokoch 1988 – 1990 António Guterres pôsobil ako tajomník Socialistickej strany Portugalska pre organizačné otázky. Od roku 1989 do roku 1991 predsedal parlamentnej frakcii Socialistickej strany a v rokoch 1992 – 2001 bol generálnym

³ <http://www.euointegration.com.us/rus/articles/2016/10/10/7055617>

⁴ <http://dailymail.com.ng/biographyprofilehistory-of-former-portuguese-prime-minister>

tajomníkom strany. V roku 1992 založil v Portugalsku Výbor pre utečencov a do roku 2002 bol jeho členom. V rokoch 1995 až 2001 zastával António Guterres post predsedu portugalskej vlády. V roku 2000 bol pol roka v období predsedníctva Portugalska v Európskej únii predsedom Európskej Rady. V rokoch 1999 až 2005 viedol Socialistickú internacionálu. Po odchode z postu portugalského premiéra pracoval António Guterres v súkromnej sfére, v najväčšej portugalskej banke Caixa General de Depositos. Od 15. júna 2005 viedol najvýznamnejšiu svetovú humanitárnu organizáciu Úrad vysokého komisára OSN pre utečencov (UNHCR), ktorá dvakrát získala Nobelovu cenu za mier (1954, 1981).⁵

António Guterres pracoval v systéme OSN desať rokov. Je odborníkom na medzinárodné vzťahy a pozná fungovanie Organizácie spojených národov. Sám António Guterres označil svoju budúcu úlohu generálneho tajomníka ako objektívneho sprostredkovateľa. Navrhol zvýšiť úlohu preventívnej diplomacie a zefektívnenie práce Bezpečnostnej rady OSN. Vo svojom vystúpení na Valnom zhromaždení OSN oznámil, že v centre pozornosti všetkých projektov a programov OSN musia byť záujmy najchudobnejších vrstiev obyvateľstva. Vo funkcii generálneho tajomníka OSN sa chce usilovať o vypracovanie stratégie, ktorá pomôže efektívne riešiť problémy v týchto hlavných smeroch činnosti OSN a to: v oblasti mieru, rozvoja a ochrany ľudských práv. Je pripravený vypracovať „cestovnú mapu“ pre zabezpečenie rodovej rovnosti v sekretariáte OSN.

Hlavné úlohy nového generálneho tajomníka OSN

Za svoju prvoradú úlohu pokladá novozvolený generálny tajomník OSN ukončenie vojny v Sýrii.⁶

K trom najvýznamnejším Antónia Guteressa v novej funkcii bude patriť:

1. Riešenie migračnej krízy a problémy utečencov. Vo funkcii vysokého komisára pre utečencov dosiahol nový generálny tajomník úspechy.

2. Riešenie existujúcich konfliktov a zachovanie mieru, čo bola vždy prioritou Organizácie Spojených národov. Pre efektívnu reguláciu existujúcich konfliktov bude musieť António Guterres použiť súčasné i nové prístupy.

3. Prispieť a urýchliť realizáciu 17 cieľov udržateľného rozvoja, ktoré prijalo Valné zhromaždenie OSN v roku 2015.⁷

Očakávania od nového generálneho tajomníka OSN Antónia Guteressa

Jednotliví členovia Bezpečnostnej rady, ktorí zvolili Antónia Guteressa, majú rôzne očakávania od nového generálneho tajomníka. USA a Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska si želajú, aby boli prekonané rozkoly v organizácii. Stály predstaviteľ Spojeného kráľovstva v OSN Matthew Rycroft predpokladá, že nový generálny tajomník OSN by mal zaviesť nové formy riadenia organizácie, zabezpečiť morálnu autoritu OSN v súčasnej medzinárodnopolitickej situácii. Stála predstaviteľka USA Samantha Power si praje, aby nový generálny tajomník OSN António Guterres mobilizoval prácu úradníkov OSN, vyriešil rozkoly v rámci organizácie a aby OSN skutočne investovala do odvrátenia konfliktov vo svete. Francúzsky prezident Francois Hollande očakáva, že počas funkčného obdobia Antónia Guteressa prevezme OSN na seba zodpovednosť za vyriešenie najpálčivejších výziev súčasnosti – napomôže ukončenie vojny v Sýrii, realizovať závery Parížskej konferencie o zachovaní podnebia, bude bojovať s terorizmom a nelegálnou

⁵ <http://smiexpress.ru/news/politics/-33309-9-j-gensek-oon-antoni-guterresh-katolik-socialist-i-bolleshik>

⁶ <http://www.obozrevatel.com/abroad/106415-novzi-gensek-oon-nazval-svoju>

⁷ www.yvision.kz/post/719528

migráciou. ČLR očakáva, že OSN pod vedením Antónia Guteressa bude venovať viac pozornosti udržaniu mieru. ČLR si tiež želá v vyriešenie rozkolov v OSN, ale na prvé miesto kladie stabilný rozvoj.⁸

Súčasný generálny tajomník OSN Pan Ki moon vyjadril nádej, že sa novozvolenému generálnemu tajomníkovi OSN podarí efektívne riadiť OSN v „takom kritickom období“. Pan Ki moon vidí najvýznamnejšie úlohy Antónia Guterresa v jeho novej funkcii v sústreďení sa na úspešné zabezpečenie mieru, udržateľného rozvoja, ochrane ľudských práv, riešení humanitárnych kríz a dodržiavanie genderovej politiky. Mnohí odborníci sú toho názoru, že súčasný generálny tajomník OSN týmto vymenoval kľúčové neriešené problémy v rámci OSN.⁹

Záver

Pri voľbe generálneho tajomníka Organizácie Spojených národov zohľadňuje Bezpečnostná rada rôzne kritériá, ktoré by kandidát splňať. Diskusie pred poslednou voľbou generálneho tajomníka naznačovali, že možno očakávať zvolenie do tejto vrcholnej funkcie univerzálnej organizácie občana z regiónu východnej Európy, dokonca sa často uvádzala informácia, že novým generálnym tajomníkom by mala byť žena. Veď z trinástich navrhnutých kandidátov bolo deväť občanov štátov z východnej Európy, t. j. až 70 %. A z trinástich navrhnutých kandidátov bolo sedem žien, čo je tiež nadpolovičná väčšina. Bezpečnostná rada OSN rozhodla vo svojom rozhodujúcom hlasovaní dať 13 hlasov portugalskému politikovi Antóniovovi Guteressovi. Generálny tajomník OSN napriek rôznym politickým vplyvom predovšetkým veľmocí má možnosť podporovať viac či menej konkrétne agendy a posunúť tak vývoj vo svete určitým smerom. Doterajšia činnosť Antónia Guteressa, jeho osobnostné predpoklady a doterajšie skúsenosti by mali byť zárukou, že bude preferovať riešenie najpálčivejších otázok súčasného sveta.

Použitá literatúra:

1. <http://dailymail.com.ng/biographyprofilehistory-of-former-portuguese-prime-minister>
2. <http://www.eurointergation.com.ua/rus/articles/2016/10/10/705561>
3. <https://gymhc.edupúage.org/files/Charta-OSN.pdf>
4. <http://www.obozrevatel.com/abroad/106415-novzi-gensek-oon-nazval-svoju>
5. <http://smiexpress.ru/news/politics/-33309-9-j-gensek-oon-antoniou-guterresh-katolik-socialist-i-bolleshik>
6. <http://www.un.org/sg/en/content/former-secretaries-general>
7. www.yvision.kz/post/719528

Kontakt:

Dr. h. c. prof. Ing. Ľudmila Lipková, CSc.

Fakulta medzinárodných vzťahov

Ekonomická univerzita v Bratislave

Dolnozemska cesta 1/b

852 35 Bratislava

Slovenská republika

e-mail: ludmila.lipkova@euba.sk

---

⁸ <http://www.eurointergation.com.ua/rus/articles/2016/10/10/7055617>

⁹ [http://inosmi.ru/politic\(20161011/238000951.html](http://inosmi.ru/politic(20161011/238000951.html)

HUMANITÁRNA INTERVENCIA A ZMLUVNÉ PRÁVO

HUMANITARIAN INTERVENTION AND THE LAW OF THE TREATIES

Stanislav Mráz

Fakulta medzinárodných vzťahov, Ekonomická univerzita v Bratislave, Dolnozemska cesta 1/b,
852 35 Bratislava, Slovenská republika, e-mail: stanislav.mraz@euba.sk

Vysoká škola Danubius, Fakulta práva Janka Jesenského, Richterova 1171/66,
925 21 Sládkovičovo, Slovenská republika, e-mail: stanislav.mraz@vsdanubius.sk

Abstrakt:

Práca sa zaoberá skúmaním problematiky humanitárnej intervencie. Poukazuje na odlišné prvky vedúce k intervencii, ktoré ju v konečnom dôsledku skresľujú a deformujú. Práca vymedzuje pojem humanitárnej intervencie a jej vzťah k suverenite štátu.

Kľúčové slová: Použitie ozbrojenej sily, humanitárna intervencie, ľudské práva, nezasahovanie do vnútorných vecí, suverenita štátu, zákaz použitia sily, riešenie sporov mierovými prostriedkami.

Abstract:

The paper deals with the issue of humanitarian intervention. It highlights the different elements leading to intervention which eventually misrepresent and deform it. The paper defines the concept of humanitarian intervention and its relation to sovereign states.

Key words: use of armed force, humanitarian intervention, human rights, non-interference in domestic affairs, sovereignty of state, prohibition of the use of force, peaceful settlement of disputes.

Charta predstavuje zmluvu zakladajúcu právo, ktorá vytvára povinnosti pre zmluvné strany. Presadzuje doktrínu štátnej suverenity a jej následok princíp nezasahovania do vnútorných záležitostí štátov. Taktiež zakazuje použitie sily a hrozbu silou. Na základe tohto ustanovenia niektorí autori sú toho názoru, že článok 2 Charty OSN neumožňujú akýkoľvek typ intervencie, ktorý nie je výslovne vymedzený ustanoveniami Charty a toto zahŕňa aj humanitárnu intervenciu. Tiež sú toho názoru, že Charta vyslovne neustanovuje právo alebo povinnosť humanitárnej intervencie. Avšak ozývajú sa aj názory, ktoré vychádzajú zo stanoviska, že humanitárna intervencia má svoju oporu v Charte OSN, ak sa Charta vykladá progresívne.

Vzhľadom na skutočnosť, ktorá vyplýva z doteraz platných medzinárodnoprávných noriem dotýkajúcich sa otázky humanitárnej intervencie, medzinárodné spoločenstvo sa rozhodlo posunúť vývoj ďalším smerom (Joyner, Ch. C., s. 705). Tento fakt sa prejavil v ochote medzinárodných aktérov dať začiatkom 21. storočia možnosť vzniku novej koncepcie známej ako zodpovednosť za ochranu (R2P – Responsibility to Protect). Koncepcia R2P sa na medzinárodnej scéne objavil v roku 2001, ako súčasť záverečnej správy, ktorú vypracovala Medzinárodná komisia pre intervenciu a štátnu suverenitu. V tejto záverečnej správe sa dostáva do stretu humanitárna intervencia a R2P, z ktorého je možné vyvodit' niekoľko záverov a tým načrtnúť základné rozdiely medzi oboma koncepciami. Zatiaľ čo humanitárna intervencia je otázkou, ktorá sa primárne zaoberá použitím ozbrojenej sily z humanitárnych dôvod, R2P je koncipovaná na oveľa širšom základe, ktorého podstata je

vytvorená v troch neodmysliteľných súčiastiach tejto koncepcie. Zodpovednosť za ochranu je tvorená zodpovednosťou za prevenciu – reakciu – rekonštrukciu. Teda z časového hľadiska zahŕňa

nielen okamih samotného použitia sily, ale aj obdobie pred, ktoré má viesť k tomu, aby etapa reakcie nenastala a ak by náhodou prijaté preventívne opatrenie nenapomohli odvrátiť nutnú reakciu v podobe ozbrojeného zásahu, tak R2P zahŕňa aj obdobie následnej rekonštrukcie po použití ozbrojenej sily vo vzťahu k územia štátu, ktorý bol takýmto zásahom zasiahnutý. Teda ide o komplexnejšie spracovanú koncepciu. Ďalším rozdielom je presunutie pozornosti od práva na intervenciu intervenujúceho štátu, k zodpovednosti za ochranu k trpiacemu obyvateľstvu, ktoré potrebuje pomoc. Takže pozornosť sa presúva od intervenenta k obyvateľstvu. Ďalšou zmenou, ktorú R2P v záverečnej správe prináša je definovanie, šiestich kritérií, ktorých kumulatívne naplnenie bude dôvodom pre ozbrojený zásah z humanitárnych dôvodov. Ide o nasledovné kritériá:

1. spravodlivý dôvod – hrozba alebo realizácia závažnej a nenapraviteľnej škody ľudským bytostiam spočívajúca buď „v rozsiahlych stratách na životoch, uskutočniteľných alebo predvídateľných, či už zahŕňajú genocídny úmysel alebo nie, ktoré sú výsledkom úmyselného konania štátu, alebo jeho nekonania alebo neschopnosti konať alebo v rozsiahlych etnických čistkách, uskutočnených alebo predvídateľných či už sú realizované vraždami, násilným vyhánaním, aktmi teroru alebo znásilňovaním“.
2. správny úmysel – primárny účel, ale nemusí byť jediný, mala by byť humanitárna motivácia, t. j. „zastaviť alebo odvrátiť ľudské utrpenie“.
3. oprávnená autorita – BR OSN, ak by nekonala, do úvahy prichádzajú aj Valné zhromaždenie OSN, regionálne organizácie a v krajnom prípade by to mohli byť aj skupina štátov alebo dokonca jednotlivé štáty.
4. vyčerpanie všetkých prostriedkov – pred ozbrojeným zásahom musia byť vyčerpané všetky iné prostriedky miernejšej povahy, ktoré by mohli vyriešiť vzniknutú situáciu, alebo ak je nepochybné, že takéto prostriedky by danú situáciu nezlepšili.
5. princíp proporcionality – proporcionality predstavuje jeden zo základných princípov *jus ad bellum* a ako taká nepredstavuje predmet kontroverzných interpretácií.
6. rozumné šance na úspech – podmienka je splnená, ak takto vedený zásah pomôže k zlepšeniu situácie a nie naopak, že už aj tak kritickú situáciu by ešte zhoršil. Čo sa týka postojov k zmienenej záverečnej správe, ako to býva zaznievali kritické aj súhlasné stanoviská. Predovšetkým sa vyzdvihovala myšlienka komplexnejšieho riešenia situácie, na druhej strane sa na stanovené kritéria opäť hľadelo ako na vágne a v podstate nestanovujúce žiadne limity, keďže opäť poskytujú značne veľký priestor pre voľne uváženie a predovšetkým politickú vôľu prípadných aktérov (Alvarez, J. E., s. 283). Kritické ohlasy tvorcom tohto konceptu vyčítali tiež fakt, že v podstate nejde o vytvorenie nového prístupu, ale návrat k tradícii, ktorú vzhládali v teórii spravodlivej vojne z obdobia 16. storočia. Napriek tomu, že na medzinárodnej scéne sa za poslednú dekádu objavilo niekoľko koncepcií, ktoré mali tendenciu zaujať miesto po humanitárnej intervencii a tým vyriešiť aj dilemu, ktorá je s ňou už desaťročia spojená, až keď uzrelo svetlo sveta R2P, stala sa okamžite predmetom množstva diskusií na medzinárodnej scéne. Pričom nezostalo iba pri debatách, ale vývoj smeroval ďalej. R2P bola predmetom správy, ktorú vydal Panel na vysokej úrovni pre hrozby, výzvy a zmenu (*High Level Panel on Threats, Challenges and Change*) v roku 2004 pod názvom Bezpečnejší svet: naša zdieľaná zodpovednosť (UN Doc. A/59/565) či správa generálneho tajomníka Kofiho Annana „Vo väčšej slobode: smerom

k rozvoju, bezpečnosti a ľudským právam pre všetkých“ (UN Doc. A/59/2005) z roku 2005. V tom istom roku sa uskutočnila najväčšia schôdzka svetových predstaviteľov na pôde OSN v rámci Svetového summitu OSN. Výsledkom tohto stretnutia bolo vydanie Záverečného dokumentu Svetového summitu (*UN World Summit Outcome Document*), ktorý sa jednoznačne postavil za podporu rozvíjajúcej sa koncepcie. Následne v roku 2006 boli na pôde Bezpečnostnej rady OSN prijaté dve rezolúcie vzťahujúce sa k tejto koncepcii, a to Rezolúcia 1674 na ochranu civilistov počas ozbrojeného konfliktu (UN DOC.S/RES/1674) a Rezolúcia 1706 vzťahujúca sa k situácii v Dárfure (UN Doc.S/RES/1706). Práve prvá spomenutá rezolúcia obsahuje prvý oficiálny odkaz BR OSN na R2P. V roku 2008 bol generálnym tajomníkom OSN menovaný Zvláštny poradca pre zodpovednosť za ochranu (*Special Adviser on the Responsibility to Protect*) a začiatkom roku 2009 generálny tajomník Pan Ki Moon vydal správu s názvom „Implementácia zodpovednosti za ochranu“ (A/63/677). Z uvedeného vývoja za posledných desať rokov je zrejmé, že koncepcii R2P sa dostalo značného záujmu. Preto je potrebné poukázať na daň, ktorú si takýto rýchly rozvoj vyžiadala a tá je značná, ak porovnáme konceptuálny rozmer R2P tak, ako bol navrhnutý ICISS a v Záverečnom dokumente Svetového summitu. Na rozdiel od R2P navrhnutého ICISS je koncepcia R2P vychádzajúci zo Záverečného dokumentu, a teda v súčasnosti aktuálne platná koncepcia odlišná v niekoľkých smeroch. R2P v Záverečnom dokumente sa zameriava iba na štyri skutkové podstaty, ktoré dávajú oprávnenosť k jej aplikácii, a to prípady genocídy, vojnových zločinov, zločinov proti ľudskosti a etnických čistiek. Zatiaľ čo pôvodná koncepcia R2P hovorila o obsahovom spojení troch druhov zodpovednosti, Záverečný dokument sa o týchto súčiastiach nezmieňuje. Z obsahového vymedzenia je možné vydedukovať, že súčasné konceptuálne poňatie naplňa iba jednu zo zložiek, a to zodpovednosť za prevenciu. Záverečný dokument definuje tri piliere R2P. Prvým je primárna zodpovednosť štátu chrániť svoje obyvateľstvo pred závažnými zločinmi. Druhým je zodpovednosť medzinárodného spoločenstva pomáhať štátom pri výkone primárnej povinnosti a tretím je sekundárna povinnosť medzinárodného spoločenstva chrániť obyvateľstvo štátu, ktorý „zjavne zlyhal“ v jeho zodpovednosti chrániť. Všetky tri piliere sú v rovnocennom postavení a vzťah medzi nimi je doplnkovej (prvý a druhý pilier) a subsidiárnej (prvý a tretí pilier) povahy (UN Doc. A/60/L.1, 2005 World Summit Outcome, § 138 – 140). Z dikcie uvedeného je zrejmé, že koncept tak, ako bol prijatý v Záverečnom dokumente, odsunul otázku ozbrojenej sily a jej použitia v prípade zlyhania štátu bokom a vôbec ju nerieši.

Použitá literatúra:

1. ABI EW, Francis Kofi; The evolution of the doctrine and practice of humanitarian intervention. Kluwer Law International, 1999
2. ALVAREZ, José E.; The Schizophrenias of R2P; In: Human Rights, Intervention, and the Use of Force (ed. by Philip Alston and Euan MacDonald). Oxford : Oxford University Press, 2008; s. 275-284
3. BÍLKOVÁ, Veronika; Odpovědnost za ochranu (R2P): Nová naděje nebo staré pokrytectví? Praha : PF UK, 2010
4. BROWNLIE, Ian; Principles of public international law. Oxford : Clarendon Press, 1998

5. BROWNLIE, Ian; International law and the use of force by states. Clarendon Press, 1963
6. EVANS, Gareth; From Humanitarian Intervention to the Responsibility to Protect; In: Wisconsin International Law Journal, vol. 24, afl. 3, 2006, s. 703-722
7. FRANCK, T. M.; The Power of Legitimacy Among Nations. Oxford University Press, 1990
8. GARCÍA LABAJO, Juan M.; La prohibición del uso de la fuerza : la intervención y la injerencia humanitaria; In: Revista española de derecho militar, afl. 70, 1997, s. 145-161
9. GIBBS, David N.; First do no harm : humanitarian intervention and the destruction of Yugoslavia. Nashville, TN : Vanderbilt University Press, 2009
10. GRAY, Christine; International Law and the Use of Force: fully updated second edition. New York : Oxford University Press Inc., 2006
11. CHARNEY, Jonathan I.; Anticipatory humanitarian intervention in Kosovo; In: American journal of international law, vol. 93, 1999, afl. 4, pag. 834-841;
12. JOYNER, Christopher C.; The Responsibility to protect : Humanitarian Concern and the Lawfulness of Armed Intervention; In: International Law : Classic and Contemporary Readings; Lynne Rienner; 2009; s. 693-723
13. KRITSIOTIS, Dino; Public International Law and its Territorial Imperative; In: Michigan Journal of International Law, vol. 30, 2009, afl. 3, pag. 547-566;
14. KWAKWA, Edward; Internal conflicts in Africa : is there a right of humanitarian action ?; In: African Yearbook of international law, vol. 2, 1994, pag. 9-45;
15. MOORE, John Norton; The lawfulness of United States assistance to the Republic of Vietnam; s. n., 1966
16. Newman, Michael; Humanitarian intervention : confronting the contradictions. London : Hurst & Company, 2009
17. SARKIN, Jeremy; Humanitarian Intervention and the Responsibility to protect in Africa; In: Africa's Human Rights Architecture; Fanele; Auckland Park; 2008; s. 45-67
18. TESÓN, Fernando R.; Humanitarian intervention: an inquiry into law and morality; 3rd; Transnational Publishers, 2005
19. VRŠANSKÝ, Peter; Humanitárna intervencia v medzinárodnom práve. Právny obzor, roč. 83, č. 6 (2000), s. 513-516

Kontakt:

prof. JUDr. Stanislav Mráz, CSc.

Fakulta medzinárodných vzťahov
 Ekonomická univerzita v Bratislave
 Dolnozemska cesta 1/b
 852 35 Bratislava
 Slovenská republika
 e-mail: stanislav.mraz@euba.sk

Fakulta práva Janka Jesenského
 Vysoká škola Danubius
 Richterova 1171/66
 925 21 Sládkovičovo
 Slovenská republika

DETSKÍ VOJACI AKO (STÁLE) AKTUÁLNY PROBLÉM MEDZINÁRODNÉHO PRÁVA

CHILD SOLDIERS AS A (PERMANENT) CONTEMPORARY PROBLEM OF THE INTERNATIONAL LAW

Klaudia Pytelová

Fakulta medzinárodných vzťahov, Ekonomická univerzita v Bratislave, Dolnozemska cesta 1/b,
852 35 Bratislava, Slovenská republika, e-mail: klaudia.pytelova@euba.sk

Abstrakt:

Tento článok posudzuje a porovnáva právnu úpravu ochrany detí účastných ozbrojeného konfliktu z pohľadu medzinárodného práva ľudských práv, medzinárodného humanitárneho práva a medzinárodného trestného práva. Článok zároveň poukazuje na medzery medzinárodnoprávnej úpravy a nejednoznačnosť a rozporupnosť niektorých ustanovení. Tento príspevok si kladie za cieľ kriticky analyzovať medzinárodnoprávne nástroje upravujúce status detského vojaka.

Kľúčové slová: detský vojak, medzinárodné právo ľudských práv, medzinárodné humanitárne právo, medzinárodné trestné právo.

Abstract:

This article assesses and compares legislation to protect children involved in the armed conflict from the perspective of international human rights law, international humanitarian law and international criminal law. Article also points out shortcomings and ambiguity and inconsistency of some International legal provisions. This article aims to analyze critically the international legal instruments governing the status of child soldiers.

Key words: child soldier, international human rights law, international humanitarian law, international criminal law.

Úvod

Verbovanie detských vojakov zostáva aj naďalej rozšíreným a vysoko aktuálnym problémom v medzinárodných vzťahoch, ako aj v medzinárodnom práve. Tento príspevok si kladie za cieľ – kriticky analyzovať medzinárodnoprávne nástroje v predmetnej otázke (problém detských vojakov – s tým, že limitom článku je chápanie detských vojakov ako obeť, nie ako páchatel'ov). Prebiehajúce ozbrojené konflikty v Sudáne (a samozrejme v Južnom Sudáne), Somálsku, Ugande, Stredoafrickej republike, Konžskej demokratickej republike, Líbyi, Sýrii, Iraku, Jemene alebo v Afganistane – v rámci ktorých sa vo veľkej miere využívajú detskí vojaci – poukazuje na zlyhávanie medzinárodného právneho systému v ochrane detí. „V súčasnosti, verbovanie a využívanie detských vojakov v ozbrojených zločkách sa odohráva globálne vo viac ako 86 štátoch a štátnych územiach.“¹ Reálne je veľmi ťažké stanoviť presné čísla detských vojakov, a to predovšetkým z dôvodu jednak náročnosti pri určovaní veku, a jednak kvôli miere a rozsahu náboru zo strany jednotlivých ozbrojených skupín. Štúdie odhadujú, že okolo 300,000 detí na celom svete je zapojených do ozbrojených

---

¹ Coalition to Stop the Use of Child Soldiers 2008, s. 12. Dostupné na internete:
https://www.hrw.org/legacy/pub/2008/children/Child_Soldiers_Global_Report_Summary.pdf

konfliktov a z toho približne polovica na africkom kontinente. Z celkového počtu detských vojakov je 40% dievčat, ktoré sú častokrát využívané ako „manželky“ kombatantov (teda ako sexuálne otrokyne). „Mnohé z nich sú naverbované násilnou formou, ale niektoré vstupujú dobrovoľne do armád z ekonomických alebo bezpečnostných dôvodov.“² Detských vojakov regrutujú tak vládne ozbrojené zložky, ako aj rôzne rebelské skupiny alebo teroristické hnutia.

V prvom rade je treba definovať pojem „dieťa“. V článku 1 Dohovoru OSN o právach dieťaťa, podľa ktorého „sa za dieťa považuje každá ľudská bytosť mladšia než 18 rokov, ak podľa právneho poriadku, ktorý sa vzťahuje na dieťa, nie je dospelosť dosiahnutá skôr.“³ Za detského vojaka je považovaná osoba mladšia ako 18 rokov, ktorá je súčasťou ozbrojených síl alebo ozbrojených jednotiek o akejkoľvek veľkosti, pričom za detských vojakov sa chápu tak chlapci, ako aj dievčatá a sú nimi aj deti v postavení kuchárov, poslíčkov, sluhov alebo sú využívané na sexuálne účely (teda nielen vojaci v pravom zmysle slova).⁴

Detskí vojaci a ochrana ľudských práv

Medzinárodné právo ľudských práv stanovuje minimálny vek 18 rokov pre verbovanie a využívanie detí v ozbrojených zložkách. Naproti tomu, Medzinárodný trestný súd (ďalej len „ICC“) vychádzajúci z medzinárodného humanitárneho práva definuje nábor a využívanie detí mladších ako 15 rokov ako vojnový zločin. Ľudsko-právne normy uznávajú rovnaké postavenie všetkých ľudských bytostí, avšak niektoré kategórie osôb zahŕňajúc ženy a deti sú vyčlenené z dôvodu ich špecifickej zraniteľnosti a majú nárok na špeciálnu ochranu.

Za posledných 40 rokov sa medzinárodné právo rozvíjalo smerom k lepšej ochrane detí pred vojenským zneužívaním. Dohovor o právach dieťaťa (ďalej len „CRC“) prijatý v roku 1989 neobsahuje žiadne špecifické ustanovenia týkajúce sa postavenia detí v ozbrojenom konflikte. „Dohovor obsahuje komplexný súbor ekonomických, sociálnych a kultúrnych práv, ako aj politických a občianskych práv, ktoré sú považované za nedeliteľné a vzájomne prepojené, a v dôsledku čoho by nemala existovať žiadna hierarchia pri ich uplatňovaní.“⁵ CRC je založený na štyroch všeobecných princípoch, ktorými sú nediskriminácia, najlepší záujem dieťaťa, právo na život, prežitie a rozvoj a právo na vlastné názory (právo slobodne sa vyjadrovať o všetkých záležitostiach, ktoré sa ho dotýkajú, pričom sa názorom detí musí venovať primeraná pozornosť zodpovedajúca ich veku a úrovni⁶). Jedine článok 38 CRC sa špecificky zaoberá problematikou ochrany detí v prípade ozbrojeného konfliktu. Avšak, spomínané ustanovenie neobsahuje povinnosť štátov zabezpečiť starostlivosť a ochranu detí počas ozbrojeného konfliktu. Vo vzťahu k otázke detských vojakov je najpodstatnejší čl. 38 ods. 3 – „Členské štáty CRC nesmú povolávať do svojich ozbrojených síl osoby mladšie ako pätnásť rokov. Pri povolávaní do ozbrojených síl tých osôb, ktoré dosiahli vek pätnásť rokov ale ktoré sú mladšie ako osemnásť rokov, platí zásada prijímať prednostne osoby, ktoré sú staršie.“⁷ Nasledujúci článok (čl. 39) sa týka post-konfliktnej starostlivosti o deti zaväzujúcej

---

² Machel, . *Promotion and Protection of the Rights of Children: The Impact of Armed Conflict on Children*. 2001, s. 11.

³ Pozri Dohovor OSN o právach dieťaťa, čl. 1. Dostupné na internete: <http://www.gymkromp.sk/html/lp/dohovor.pdf>

⁴ Pozri Paris Principles on the Involvement of Children in Armed Conflict 2007. Dostupné na internete: <http://www.unicef.org/emerg/files/ParisPrinciples310107English.pdf>

⁵ Harvey, R.: *Children and Armed Conflict*. Dostupné na internete: https://www.essex.ac.uk/armedcon/story_id/000044.pdf, s. 12

⁶ Pozri Dohovor OSN o právach dieťaťa, čl. 12 CRC. Dostupné na internete: <http://www.gymkromp.sk/html/lp/dohovor.pdf>

⁷ Pozri Dohovor OSN o právach dieťaťa, čl. 38. Dostupné na internete: <http://www.gymkromp.sk/html/lp/dohovor.pdf>

štáty, aby napomáhali telesnému a duševnému zotaveniu a sociálnej reintegrácii detí, ktoré sa stali obeťou ozbrojeného konfliktu. V Dohovore o právach dieťaťa sú ustanovenia o ochrane detí počas ozbrojeného konfliktu dosť limitované, aj keď ide o ustanovenia nezrušiteľné ani počas vojnového stavu. Kontrolným monitorovacím mechanizmom CRC je Výbor pre práva dieťaťa, avšak tento orgán nemá spôsobilosť ani len reagovať v prípadoch núdzových stavov, resp. vydávať odporúčania alebo komentovať situáciu v štátoch.

V roku 2000 Valné zhromaždenie OSN prijalo Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa o účasti detí v ozbrojených konfliktoch (ďalej len „CRC Opčný protokol“). Na základe tohto protokolu sa štáty zaviazali, že „podniknú všetky opatrenia, aby zabezpečili, že príslušníci ich ozbrojených síl, ktorí nedosiahli vek 18 rokov, sa nebudú priamo zúčastňovať na nepriateľských akciách.“⁸ V kontexte článku 2, podľa ktorého majú štáty zabezpečiť, aby „osoby, ktoré nedosiahli vek 18 rokov, neboli povinne povolávané do ich ozbrojených síl“⁹ – je možné konštatovať, že deti mladšie ako 18 rokov majú mať možnosť dobrovoľne vstúpiť do ozbrojených síl (aj keď majú nárok na osobitnú ochranu). Od ozbrojených síl iných ako štátnych sa očakáva, že za „žiadnych okolností“ nebudú verbovať alebo využívať deti mladšie ako 18 rokov.¹⁰ Pojem „za žiadnych okolností“ je treba spojiť s povinnosťou štátov kriminalizovať a trestať¹¹ prax napr. aj povstaleckých skupín.

Jedinou regionálnou zmluvou zameranou na ľudské práva detí je Africká charta práv a blaha dieťaťa (ďalej len „Africká charta“). Africká charta vyzýva zmluvné štáty, aby prijali „všetky potrebné opatrenia“, aby sa zabránilo priamej účasti detí v bojových akciách, a obzvlášť od upustenia verbovania detí do ozbrojených zložiek. Nevýhodou zmluvnej úpravy Africkej charty je, že sa nezmieňuje o neštátnych ozbrojených skupinách.

Detskí vojaci a medzinárodné humanitárne právo

Rozvoj medzinárodného práva ľudských práva a medzinárodného humanitárneho práva vo vzťahu k otázkam aplikovateľným na postavenie detí sa uskutočnil súčasne, aj keď sa od seba tieto odvetvia do značnej miery líšia. Obe odvetvia medzinárodného práva síce nie sú jedinými aplikovateľnými na problematiku detí v ozbrojenom konflikte, ale možno ich považovať za hlavný zdroj. Je treba konštatovať, že kým medzinárodné právo ľudských práv je skôr zamerané na povinnosti štátov vo vzťahu k ochrane detí, medzinárodné humanitárne právo sa uplatňuje tak voči štátom, ako aj neštátnym aktérom.

Do roku 1949 sa nástroje medzinárodného humanitárneho práva obmedzovali len na kvalifikovanie určitých kategórií osôb. V súčasnosti sa za najvýznamnejšie a najdôležitejšie právne inštrumenty ochrany aplikovateľné počas ozbrojeného konfliktu považujú štyri Ženevské konvencie z roku 1949 a tri Dodatočné protokoly (1977 a 2005). Vo vzťahu k problematike detí, žiadna zo štyroch Ženevských konvencií prijatých v roku 1949 však neposkytla priamu definíciu toho, kto by mal patriť do kategórie „deti“, hoci bolo naznačené, že by to mali byť osoby pod 18 rokov, ktoré by mali požívať špeciálnu ochranu. Štvrtá

---

⁸ Pozri Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa o účasti detí v ozbrojených konfliktoch čl. 1 CRC Opčného protokolu. Dostupné na internete: <https://www.unicef.sk/dokumenty/materialy-na-stiahnutie/advocacy/opcny-protokol-k-dohovoru-o-pravach-dietata-o-ucasti-deti-v-ozbrojenych-konfliktoch-1-.pdf>

⁹ Ibidem.

¹⁰ Pozri Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa o účasti detí v ozbrojených konfliktoch, čl. 4 ods. 1 CRC Opčného protokolu. Dostupné na internete: <https://www.unicef.sk/dokumenty/materialy-na-stiahnutie/advocacy/opcny-protokol-k-dohovoru-o-pravach-dietata-o-ucasti-deti-v-ozbrojenych-konfliktoch-1-.pdf>

¹¹ Štáty sú povinné prijať vykonateľné a zákonné opatrenia, aby zabránili takému postupu – pozri čl. 4 ods. 2 CRC Opčného protokolu.

Ženevská konvencia nechtiac vytvorila rôzne kategórie detí, napr. deťom pod 15 rokov má byť zabezpečené „prednostné zaobchádzanie“, ale deti pod 18 rokov sa nespomínajú. Prvý Dodatokový protokol k Ženevským konvenciám¹² (1977) bol prvá humanitárna medzinárodná zmluva, ktorá sa zaoberala deťmi v ozbrojených konfliktoch. Aplikácia Ženevských konvencií je obmedzená na medzinárodné ozbrojené konflikty, pričom v zmysle konvencií sú deti chránené len ako súčasť civilného obyvateľstva a tým pádom sa nechápu ako kombantanti, resp. ako členovia ozbrojených skupín či štátnych alebo neštátnych. Štvrtá Ženevská konvencia¹³ vymedzuje v špecifických ustanoveniach povinnosť štátov zabezpečiť osobitné zaobchádzanie s deťmi, najmä pokiaľ ide o distribúciu jedla, zdravotnej starostlivosti, rovnako ako snaha o zlúčenie rodiny. Napriek tomu neobsahuje žiadne ustanovenia špecificky na ochranu detských vojakov. Prvé dva Dodatokové protokoly vyplnili (aspoň čiastočne) medzeru v predmetnej otázke. Dodatokový protokol I poskytuje ochranu obetiam medzinárodného ozbrojeného konfliktu. Dodatokový protokol II vymedzuje podobnú ochranu v ne-medzinárodných konfliktoch. Článok 4 ods. 3 písm. c) Dodatokového protokolu II výslovne zakazuje verbovanie detí pod 15 rokov a ich participáciu či priamu alebo nepriamu pri vojenských akciách.

Detskí vojaci a medzinárodné trestné právo

Vo všeobecnosti a zjednodušene možno vojnové zločiny definovať ako porušenie zmluvných a obyčajových pravidiel vojnového práva, ktoré vyvoláva medzinárodnú trestnú zodpovednosť jednotlivca. Počas prípravy Rímskeho štatútu Medzinárodného trestného súdu (ďalej len „ICC“) bolo priamo špecifikované, že účasť detí na nepriateľských akciách zahŕňa tak ako priamu účasť, tak aj účasť na ďalších aktivitách nepriamo, ale silne spojených s vojnou, akými sú špionáž, sabotáž, využívanie detí ako návnadu, kuriérov alebo v armáde ako kontrolné stanovišťa.¹⁴ Zároveň boli identifikované štyri rôzne formy verbovania¹⁵: povinný, nútený, dobrovoľný a indukovaný. Povinným verbovaním rozumieme povinný vojenský výcvik, ktorý existuje v mnohých krajinách po celom svete a je regulovaný prostredníctvom vnútroštátneho právneho poriadku, indukovaným nábormo chápeme druh núteného nábormu, ale bez zjavných hrozieb - čo bolo zapracované do znenia Rímskeho štatútu, kedy sa namiesto výrazu „regrutovanie“ používa slovo „narukovať, nastúpiť do vojenskej služby“ aby sa zabezpečilo pochopenie každej formy núteného a dobrovoľného nábormu.¹⁶ V zmysle Rímskeho štatútu ICC sa teda za vojnový zločin považuje aj verbovanie alebo narukovanie do armády detí mladších ako 15 rokov alebo ich použitie v rámci aktívnej účasti pri vojenských akciách tak v medzinárodnom, ako aj vnútroštátnom ozbrojenom konflikte. Rímsky štatút chráni deti do 15 roku veku, nie do 18ho. Napriek tomuto nesúladu, v zmysle článku 8 Rímskeho štatútu ICC sa vyžaduje, aby páchatel' buď vedel alebo mohol vedieť, že dieťa naverbované alebo prijaté do armády má menej ako 15 rokov.

Hybridný tribunál Špeciálny súd pre Sierra Leone (ďalej len „SCSL“), ktorý bol vytvorený na trestné stíhanie osôb nesúcich „najväčšiu zodpovednosť“ za zverstvá spáchané v Sierra Leone počas svojej občianskej vojny.¹⁷ Povstalecká skupina *Revolutionary United Front*

¹² Dodatokový protokol k Ženevským dohodám o ochrane obetí medzinárodných ozbrojených konfliktov (Protokol I 1977), pozri <https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/470>

¹³ Ženevská konvencia o ochrane civilných osôb počas vojny (1949) pozri <https://ihl-databases.icrc.org/ihl/385ec082b509e76c41256739003e636d/6756482d86146898c125641e004aa3c5>

¹⁴ Mezmur (2008): *Children at Both Ends of the Gun: Child Soldiers in Africa*, s. 202.

¹⁵ Pozri napríklad Brett and Specht (2004), s. 41, Singer (2009), s. 57-69, Honwana (2004), s. 58

¹⁶ Mezmur (2008): *Children at Both Ends of the Gun: Child Soldiers in Africa*, s. 202.

¹⁷ UN Doc. S/2000/915 (4 October 2000) Dostupné na internete: <http://www.rscsl.org/Documents/Establishment/S-2000-915.pdf>

(ďalej len „RUF“) financovala svoje militantné akcie prostredníctvom kontroly a riadenia diamantových baní, pričom viac než polovicu ozbrojených zložiek RUF tvorili deti mladšie ako 14 rokov. Odvolací senát SCSL v prípade *Norman* potvrdil, že zákaz únosov a násilného verbovania detí mladších ako 15 rokov je súčasťou medzinárodného obyčajového práva, pričom tento zákaz ako medzinárodná obyčaj existoval už pred vznikom SCSL.¹⁸ Traja vodcovia RUF boli uznaní vinnými „za plánovanie využívania detí ako priamych účastníkov v ozbrojených akciách“. ¹⁹ Tieto prípady predstavujú významný precedens v medzinárodnom práve, nakoľko poukazujú na fakt, že porušovanie ľudských práv detí môže v konečnom dôsledku spôsobiť trestné stíhanie a potrestanie osôb zodpovedných za tieto činy.

Záver

Analýza globálnych právnych nástrojov, regionálnych inštrumentov a prípadového práva poukazuje na stále nedostatočnú úpravu otázok spojených s problematikou detských vojakov. Je zreteľný rozvoj medzinárodnoprávných štandardov smerujúcich k ochrane detí a ich práv, ale s rozširujúcim sa fenoménom ozbrojených konfliktov, občianskych vojen a rôznych teroristických, vojenských a polovojenských skupín – je treba tejto problematike venovať patričnú pozornosť. Deti predstavujú najzraniteľnejšiu zložku spoločnosti a ich reintegrácia po ukončení ozbrojeného konfliktu je do značnej miery obťažná, zvlášť ak ide o detských vojakov. Tým pádom zavádzanie tranzitívnej spravodlivosti v štátoch s detskými vojakmi je takmer nemožné, preto je potrebné zlepšovať štandardy ochrany a aj ich dôsledne vynucovať.

Použitá literatúra:

1. Brett, Rachel – Specht, Irma. 2004. *Young soldiers. Why They Choose to Fight*. 1. vyd. Geneva: International Labour Organization, 2004. 194 s. ISBN 978-9221137184
2. Coalition to Stop the Use of Child Soldiers 2008. *Child Soldiers Global Report 2008*. Dostupné na internete: https://www.hrw.org/legacy/pub/2008/children/Child_Soldiers_Global_Report_Summary.pdf
3. Harvey, R.: *Children and Armed Conflict*. International Bureau for Children's Rights. Dostupné na internete: https://www.essex.ac.uk/armedcon/story_id/000044.pdf ISBN 0-9686330-8-0
4. Honwana, Alcinda. 2006. *Child Soldiers in Africa*. 2. vyd. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2006. 202 s. ISBN 978-0812239119
5. Machel, G. (1996). U. N. General Assembly. *Promotion and Protection of the Rights of Children: The Impact of Armed Conflict on Children*. Dostupné na internete: http://www.unicef.org/graca/a51-306_en.pdf
6. Mezmur, Benyam D. 2008. *Children at Both Ends of the Gun: Child Soldiers in Africa*. In *Children's Rights in Africa: A Legal Perspective*. Burlington: Ashgate, 2008. ISBN 978-0754648871, s. 199-217.
7. Singer, Peter Warren. 2006. *Children at War*. 1. vyd. Oakland: University of California Press, 2006. 278 s. ISBN 978-0520248762
8. Dohovor OSN o právach dieťaťa. Dostupné na internete: <http://www.gymkromp.sk/html/lp/dohovor.pdf>

¹⁸ Prosecutor v. Samuel Hinga Norman (31 May 2004) Case No. SCSL-2004-14-AR729E, Special Court for Sierra Leone (Appeals Chamber). Dostupné na internete:

[http://www.rscsl.org/Documents/Decisions/CDF/Appeal/131/SCSL-04-14-AR72\(E\)-131.pdf](http://www.rscsl.org/Documents/Decisions/CDF/Appeal/131/SCSL-04-14-AR72(E)-131.pdf)

¹⁹ Prosecutor v. Issa Hassan Sesay, Morris Kallon and Augustine Gbao (25 February 2009), Case No. SCSL-04-15-T, Special Court for Sierra Leone (Trial Chamber I). Dostupné na internete: <http://www.rscsl.org/Documents/Decisions/RUF/1234/SCSL-04-15-T-1234-searchable.pdf>

9. Paris Principles on the Involvement of Children in Armed Conflict 2007. Dostupné na internete: <http://www.unicef.org/emerg/files/ParisPrinciples310107English.pdf>
10. Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa o účasti detí v ozbrojených konfliktoch. Dostupné na internete: <https://www.unicef.sk/dokumenty/materialy-na-stiahnutie/advocacy/opcny-protokol-k-dohovoru-o-pravach-dietata-o-ucasti-deti-v-ozbrojenych-konfliktoch-1-.pdf>
11. Dodatokový protokol k Ženevským dohodám o ochrane obetí medzinárodných ozbrojených konfliktov (Protokol I 1977). Dostupné na internete: <https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/470>
12. Ženevská konvencia o ochrane civilných osôb počas vojny (1949). Dostupné na internete: <https://ihl-databases.icrc.org/ihl/385ec082b509e76c41256739003e636d/6756482d86146898c125641e004aa3c5>
13. Prosecutor v. Samuel Hinga Norman (31 May 2004) Case No. SCSL-2004-14-AR729E, Special Court for Sierra Leone (Appeals Chamber). Dostupné na internete: [http://www.rscsl.org/Documents/Decisions/CDF/Appeal/131/SCSL-04-14-AR72\(E\)-131.pdf](http://www.rscsl.org/Documents/Decisions/CDF/Appeal/131/SCSL-04-14-AR72(E)-131.pdf)
14. Prosecutor v. Issa Hassan Sesay, Morris Kallon and Augustine Gbao (25 February 2009), Case No. SCSL-04-15-T, Special Court for Sierra Leone (Trial Chamber I). Dostupné na internete: <http://www.rscsl.org/Documents/Decisions/RUF/1234/SCSL-04-15-T-1234-searchable.pdf>

Kontakt:

JUDr. Klaudia Pytel'ová, PhD.

Fakulta medzinárodných vzťahov

Ekonomická univerzita v Bratislave

Dolnozemska cesta 1

852 35 Bratislava

Slovenská republika

e-mail: klaudia.pytelova@euba.sk

MOŽNOSTÍ A VÝHODY MEDIÁCIE

THE OPPORTUNITIES AND BENEFITS OF MEDIATION

Ludmila Surma

Fakulta medzinárodných vzťahov, Ekonomická univerzita v Bratislave, Dolnozemska cesta 1/b,
852 35 Bratislava, Slovenská republika, e-mail: ludmila-sr@yandex.ru

Abstrakt:

Mediácia je alternatívny, mimosúdny spôsob riešenia sporov, kde medzi sporné strany vstupuje mediátor, ktorý je nestranný a nezávislý. Inštitút mediácie pomáha tam, kde sporné strany nie sú schopné sa dohodnúť, avšak dohodu si obe želajú.

Či že strany nie sú pasívny a nečakajú, ako rozhodne mediátor, ale za jeho asistencie sami aktívne hľadajú spôsob urovnania sporu. Mediácia je štrukturovaný proces, ktorý má jednací, nie však rozhodovací charakter. A jej cieľom je vzájomne akceptovateľná dohoda.

Kľúčové slová: mediácia, mediátor, výhody mediácie, oblasť využitia mediácie, možnosti mediácie

Abstract:

Mediation is an alternative, non-judicial means of settling disputes, in which the mediator, who is impartial and independent, enters between the parties. The institute of mediation helps where litigants are unable to agree, but an agreement they both desire.

The parties are not passive and do not wait on the decision of the mediator, but with his assistance they actively seek ways of settling the dispute. Mediation is a structured process to negotiate and not to decisions. And it aim is a mutually acceptable agreement.

Key words: mediation, the mediator, benefits of mediation, field of application of mediation, recovery, possibility of mediation

Čo je mediácia?

Mediácia je alternatívna forma riešenia sporov, vrátane v oblasti podnikania, v oblasti hospodárskych vzťahov s účasťou tretej neutrálnej, nestrannej strany, ktorá nemá záujem o tento konflikt – mediátora. Mediácia je forma sprostredkovania, ktorá nemá za následok rozhodnutie mediátora v spore, ale ktorého hlavným cieľom je pomôcť stranám v pomerne krátkom časovom období predložiť spor na obojstranne výhodné a životaschopné riešenie.

Uznávaný český lektor a facilitátor s viac ako dvadsaťročnými skúsenosťami v oblasti riešenia konfliktov Mgr. Aleš Bednařík označuje mediáciu ako „spôsob riešenia sporu, kde mediátor ako tretia, nezávislá a nezaujatá osoba pomáha stranám identifikovať ich záujmy, nabáda ich, aby hľadali spoločné praktické riešenia na body, ktoré spôsobili konflikt a pomáha im vyjednávať také riešenia, ktoré uspokojujú obe strany.“¹

JUDr. Radoslav Hnilica z Katedry občianskeho práva na Právnickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave definuje mediáciu ako „metódu mimosúdneho riešenia sporu, kde

---

¹ BEDNAŘÍK, A.: Riešenie konfliktov. Príručka pre pedagógov a pracovníkov s mládežou. Bratislava: Centrum prevencie a riešenia konfliktov, 2003.

strany pomocou neutrálnej tretej osoby (mediátora) riešia svoj spor vzájomnou dohodou, prijateľnou pre obe strany.²

Známa česká mediátorka PhDr. Lenka Holá, Ph.D., kladie vo svojej definícii mediácie dôraz najmä na komunikáciu: „Mediácia je metóda riešenia konfliktu komunikáciou, pri ktorej neutrálna, kvalifikovaná osoba pomáha účastníkom konfliktu vo vzájomnom dorozumievaní, ktorého cieľom je dosiahnutie ich spokojnosti s procesom a výsledkom riešenia konfliktu.“³

Dnes mediácia vstúpila do služby v mnohých organizáciách a súdoch po celom svete. Organizácie a súdy riešia spory v oblasti podnikania, v oblasti hospodárskych vzťahov, medzinárodného práva, súkromného práva. Čo k tomu viedlo? Vývoj procesov globalizácie a integrácie v modernom spoločensťve, zlepšenie a rozvoj hospodárskych vzťahov a kontaktov a rozvoj obchodných vzťahov. Samozrejme, všetky tieto procesy podporujú rozvoj podnikania, rozšírenie rozsahu spolupráce, rozvoj ekonomiky.

Častokrát sa obchodní partneri v štádiu dohody medzi sebou stretávajú s tým, že sú ich záujmy v spolupráci rôzne. V tom prípade môže dôjsť ku konfliktom záujmov. Niekedy to vedie ku konfliktným situáciám a narušeniu spolupráce, či už existujúcej alebo potenciálnej, a pretrhnutiu obchodných a partnerských vzťahov. To má priamo negatívny vplyv na činnosť každého partnera a v dôsledku toho to má negatívny dopad aj na ekonomiku. Veď čím viac bude nedorozumení alebo konfliktov záujmov medzi stranami, tým menej zmlúv a dohôd bude medzi nimi, čo je celkovo ekonomicky nevýhodné pre každý štát.

Práve preto inštitút mediácii dáva možnosť nachádzania možných spôsobov v ťažkých situáciách medzi subjektmi obchodného vzťahu; umožňuje nájsť riešenie, ktoré je vzájomne prijateľné pre obe strany. Mediácia v tomto prípade pôsobí ako účinný nástroj na riadenie obchodných záujmov a vzťahov, ktoré môžu nastať v priebehu konfliktu záujmov, nedostatočnej implementácie recipročných dohôd medzi stranami.

Kvôli tomu sa zväčšuje počet prípadov, kedy sa strany medzi sebou snažia vyriešiť spory prostredníctvom mediácie ako na najlepšie prijateľného spôsobu riešenia sporov.

Všeobecne známy je pojem sprostredkovania, keď ľudia mohli nájsť medzi sebou kompromis v prípade nezhody medzi nimi. V tomto zmysle sa mediácia už dlho využíva ako nástroj riešenia sporov, ako nástroj, prostredníctvom ktorého môžu strany konfliktu, bez použitia sily, bez účasti súdu, nájsť riešenie, ktoré budú prospešné pre obe strany.

K dnešnému dňu je mierové riešenie konfliktov ukazovateľom úrovne rozvoja spoločnosti a štátu. V súvislosti s neustálym zvyšovaním napätia a konfliktov vo svete, v súvislosti s potrebou posilnenia právnej kultúry obyvateľov a schopnosťou reagovať na výzvy doby, existuje potreba pre zavedenie povinných zmierovacích súdnych konaní, praktickej realizácie mediácií vo všetkých oblastiach života a činnosti medzinárodného spoločensťva, vrátane oblasti podnikov.

Oblasť využitia mediácie

Mediácia pomáha riešiť problémy medzi komerčnými organizáciami, zamestnancom a zamestnávateľom, nájomcom a prenajímateľom alebo rodinnými príslušníkmi takým spôsobom, že v konečnom výsledku sa môžu vzťahy medzi nimi dokonca upevniť a stať konštruktívnejšími. Na súde pritom prakticky nemožno dosiahnuť podobný výsledok. Riešenie sporov týmto spôsobom znižuje časové straty, ako aj náklady na súdne procesy.

² HNILICA, R.: Mediácia (konsenzuálny prístup k spravodlivosti). Justičná revue, 2007, roč. 59, č. 6-7.

³ HOLÁ, L.: Mediacie: způsob řešení mezilidských konfliktů. Praha: Grada Publishing, 2003.

Interaktívne riešenie sporov umožňuje maximálnu časovú aj finančnú úsporu pri existencii cezhraničných sporných vzťahoch.

Mediáciou možno riešiť konflikty:

- komerčné (medzi obchodnými partnermi, vnútro podnikové),
- domáce (rodinné, medzi spolubývajúcimi atď.),
- komunitné (susedské, občianske, vo vnútri spoločenstva),
- školské,
- spotrebiteľské,
- zamestnanecké (medzi zamestnancom a zamestnávateľom, medzi zamestnancami,
- navzájom, medzi členmi pracovného tímu atď.),
- zdravotné (napr. medzi poškodeným a zdravotníckym zariadením),
- etnické a menšinové (spory, ktoré vznikajú nesprávnou komunikáciou medzi rôznymi kultúrami, menšinami či etnickými skupinami),
- z trestnej justícií,
- z verejnej sféry,
- z oblasti autorských práv (medzi spoluautormi, medzi autorom a médiami, majetkové spory z porušenia autorských práv atď.),
- z environmentálnej oblasti (napr. vytváranie nových skládok odpadu).

Kto je mediátor?

Mediátorom nemôže byť každý – sú nutné predpoklady odborné (odborná znalosť problematiky), osobnostné a hlavne schopnosť doviest' strany k vzájomnej dohode, ktorá je získaná kvalitným mediačným tréningom. Európsky kódex mediátora ukazuje že mediátori musia byť odborne spôsobilí a poznať proces mediácie. Relevantnými faktormi v tomto smere sú patričná odborná príprava a neustále doplňovanie ich vzdelania a praktických zručností v oblasti mediácie so zreteľom na všetky relevantné normy či systémy akreditácie.⁴

- Mediátor je vlastne sprostredkovateľ medzi sporiacimi stranami.
- Mediátor vystupuje medzi nimi ako spojovací mostík.
- Mediátor nerozhoduje, nenariaďuje, neposudzuje.
- Mediátor pomáha stranám nájsť spoločné riešenie tak, aby boli obe strany spokojné s výsledkom dohody.
- Mediátor dohliada na to, aby uzavretá dohoda medzi stranami neodporovala dobrým mravom, zvyklostiam, aby neznevýhodňovala niektorého z účastníkov dohody.

Mediátor je nezávislá, nestranná, neutrálna strana v spore medzi jej účastníkmi. Mediátor nie je sudca, rozhodca alebo odborník v spore. On iba usmerňuje strany k vyriešeniu problému, pomáha nájsť správnu cestu komunikácie medzi nimi. Mediátor nie je sudcom, arbitrom, alebo expertom v spore. On iba usmerňuje strany na regulovanie problému, pomáha nájsť správny spôsob komunikácie medzi sebou. Mediátor nerobí rozhodnutia. On, znajúc určité techniky a príklady, vedie strany sporu takým spôsobom, aby v konečnom dôsledku mohli dosiahnuť pre obidve strany výhodné (win-win) riešenie. Sudca v súdnom konaní prijíma odlišnú pozíciu ako mediator, čo tiež odôvodňuje aktuálnosť procesu mediácie. V súdnom procese sú víťazi a porazení a rozhoduje tam sudca. Mediácia dáva účastníkom konania právo nezávislého spoločného rozhodnutia, zameraného na pokračovanie spoločných aktivít v budúcnosti. A toto rozhodnutie budú strany vykonávať dobrovoľne, keďže ho

---

⁴ http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_sk.pdf

prijímali sami. Dobrovoľné dosiahnutie dohody vykonávajú ľudia ochotnejšie ako záväzné rozhodnutie prijaté súdom. Preto je mediácia aktuálna aj dnes.

Výhody mediácie

Mediácia má mnoho výhod:

- Zabezpečuje účasť nezávislej tretej strany na analýzu problému;
- Stranám vytvára príležitosť komunikácie;
- Mediátori sú konzultanti pre obe strany;
- Strany môžu ukončiť mediáciu kedykoľvek, aby tak zabránili riziku ktoré môže vzniknúť rozhodnutím tretej strany a zároveň v dôsledku uzavretia zmlúv, ktoré sú právne záväzné;
- Strany sledujú dosiahnutie úspechu a majú široké pole pôsobnosti na to, aby ho urobili prijateľným a výhodným z obchodného hľadiska.

V tejto súvislosti je potrebné poznamenať výhody mediácie:

- Efektívnosť. Kreatívne riešenie alebo kompromis môže prispieť k úplnému vyriešeniu konfliktu;
- Súkromie. V procese mediácie sú prítomné iba znepriatelené strany, ich zástupcovia a mediátor, na rozdiel od súdneho procesu, kde sa môžu zúčastňovať aj iné osoby;
- Dôvernosť. Informácie, ktoré sú rozoberané v procese mediácie sa nesmú uverejňovať nikde, dokonca ani na súde;
- Úspornosť. Náklady na mediáciu sú oveľa nižšie ako náklady na súdne spory;
- Úspora času. Mediácia vyžaduje relatívne malé časové obdobie na riešenie konfliktu;
- Obnovenie alebo zachovanie dobrých vzťahov medzi oboma stranami. Majú reálnu možnosť pokračovať vo svojej spolupráci.

Záver

Inštitút mediácie získava široké použitie aj na medzinárodnej úrovni a osobitne v každej krajine. Mediácia sa tak stala organickou súčasťou politiky zameranej na zlepšenie prístupu k spravodlivosti, pričom potreba jej zavedenia vyplynula z reálnej situácie vzhľadom na rastúci objem súdnych žalôb, predlžovanie súdneho konania, ako aj kvantitativnej a zložitejšej legislatívy.

Mediácia sa považuje za rýchlejšie a väčšinou aj za lacnejšie riešenie ako súdne konanie. Zabraňuje konfrontácii medzi stranami, ktorá nastáva pri súdnom konaní, a umožňuje stranám zachovať si svoje profesionálne alebo odborné vzťahy aj mimo sporu. Mediácia stranám zároveň umožňuje nájsť kreatívne riešenia svojho sporu, ktoré sa im nepodarilo nájsť na súde.⁵

Použitá literatúra:

1. Zákon o mediácii a o doplnení niektorých zákonov 420/2004 (v znení č. 136/2010 Z. z., 141/2010 Z. z., č. 332/2011 Z. z., č. 160/2015 Z. z. (nepriamo), č. 390/2015 Z. z.).
2. Európsky kódex správania pre mediátorov (rozobratý iniciovanou skupinou praktizujúcich mediátorov (sprostredkovateľov) pri podpore Európskej komisie prijatý na konferencii v Bruseli 2. 6. 2004).
3. Direktíva 2008/52/EÚ Európskeho parlamentu porady z 21. 05. 2008 S ohľadom na niektoré aspekty mediácie v občianskych a obchodných veciach.

---

⁵ https://e-justice.europa.eu/content_mediation-62-sk.do

4. HNILICA, R.: Mediácia (konsenzuálny prístup k spravodlivosti). Justičná revue, 2007, roč. 59, č. 6-7.
5. HOLÁ, L.: Mediacie: způsob řešení mezilidských konfliktů. Praha: Grada Publishing, 2003.
6. Siomkina J. N.: Úloha osobného sprostredkovateľstva v riešení medzinárodných problémov. Aktuálne problémy súčasného medzinárodného práva: : Materiály medziuniverzitnej vedecko-praktickej konferencie. Moskva, 2010, hl. red. A. J. Kapustin, A. Ch. Abašidze, M. Vydavateľstvo RUDN.
7. BEDNARČÍK, A.: Riešenie konfliktov. Príručka pre pedagógov a pracovníkov s mládežou. Bratislava: Centrum prevencie a riešenia konfliktov, 2003.
8. DOLEŽALOVÁ, M.: Mediacie. Bulletin advokacie, 2001, roč. 2001.
9. KRČMÁRIKOVÁ, L.: Mediácia je pre tých, čo sa chcú dohodnúť. Trend, 2006, roč. 2006, č. 20, zdroj: www.etrend.sk
10. http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_sk.pdf
11. http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_sk.pdf
12. Liga mediátorov. <http://arbimed.ru/sovremennoe-sostoyanie-razvitiya-mediacii-v-rossii>
13. https://e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-en.do

Kontakt:

Mgr. Ľudmila Surma

Katedra medzinárodného práva

Fakulta medzinárodných vzťahov

Ekonomická univerzita v Bratislave

Dolnozemska cesta 1/b

852 35 Bratislava

e-mail: ludmila-sr@yandex.ru

Problematika identifikácie obyčajového medzinárodného práva v Komisii OSN pre medzinárodné právo.¹

The topic Identification of Customary international law in the International Law Commission

Peter Vršanský

Právnická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave, Šafárikovo nám. 6, P. O. Box 313, 810 00
Bratislava 1, Slovenská republika, e-mail: peter.vrsansky@flaw.uniba.sk

Abstrakt:

Identifikácia medzinárodného obyčajového práva je jedným z tém zaradených v súčasnom pracovnom programe Komisie OSN pre medzinárodné právo. Analýza doterajších výsledkov naznačuje, že závery práce Komisie sú orientované viac na kodifikáciu ako na pokrokový rozvoj obyčajového medzinárodného práva. Napriek tomu, zaradenie partikulárneho obyčajového medzinárodného práva do navrhovaných záverov sa javí ako perspektívne práve z hľadiska pokrokového rozvoja medzinárodného práva.

Kľúčové slová: Medzinárodné obyčajové právo, Komisia OSN pre medzinárodné právo

Abstract:

The identification of customary international law is a topic included in the programme of work of the International Law Commission. The background analysis shows that the draft conclusions proposals are oriented towards the “codification” dimension more than towards the “progressive development” dimension of the customary international law. Nevertheless, inserting the text related to the Particular customary international law into the draft conclusions appears to be prospective from the “progressive development” point of view.

Key words: Customary international law, International Law Commission

Pre účel tohto príspevku pojem „medzinárodná obyčaj“ znamená dôkaz všeobecnej praxe prijímanej za právo.²

Stagnácia a fragmentácia v rámci procesu tvorby písomných základných prameňov medzinárodného práva núti teóriu a prax hľadať nové možnosti na preklenutie dočasného nedostatku právnej úpravy, vyvolanej rýchlym rozvojom materiálnych prameňov medzinárodného práva na jednej strane a pomalým procesom kodifikácie v oblasti zmluvných prameňov.

V tomto zmysle, aj medzinárodné obyčajové právo prispieva svojou mierou k právnej regulácii medzinárodných vzťahov.

Už v súčasnosti mnohé základné písané pramene medzinárodného práva v preambule priamo odkazujú na pravidlá medzinárodného obyčajového práva. Ako vhodný príklad možno

---

¹ Príspevok je prepracovaná a skrátená verzia autorovho článku *Medzinárodná obyčaj ako prejav „vidiacej spravodlivosti“*, ktorý bol odovzdaný na uverejnenie do časopisu Acta Facultatis Iuridicae 2/2016 Právnickej fakulty UK v Bratislave. K 28. 10. 2016 vydanie AFI 2/2016 ešte nevyšlo.

² Účelom tohto príspevku nie je vykonať podrobnejšiu analýzu medzinárodného obyčajového práva ako prameňa medzinárodného práva. Túto analýzu veľmi dobre urobila K. Šmigová, autorka III. kapitoly učebnice VRŠANSKÝ, P., VALUCH, J. a kol.: Medzinárodné právo verejné. Všeobecná časť. Bratislava: Eurokódex, 2012 s. 77-118.

odkázat' na text preambuly Viedenského dohovoru o zmluvnom práve, Viedenského dohovoru o diplomatických stykoch, či Viedenského dohovoru o konzulárnych stykoch, ako aj iných dôležitých písaných základných prameňov medzinárodného práva.³

Medzinárodná obyčaj nemá písomnú formu čo možno lepšie zodpovedá úsiliu uplatňovať v medzinárodných vzťahoch nielen literu ale v prvom rade ducha medzinárodnoprávnej úpravy.⁴

Tieto univerzálne hodnoty, sú niekedy (alebo často) „prehliadané“ pri tvorbe, aplikácii alebo interpretácii medzinárodných zmlúv, čím sa problematika zužuje len na sledovanie „literu“ právnej úpravy na báze „slepej spravodlivosti“. Stále je aktuálna staršia definícia práva ako súhrnu právnych noriem vyjadrujúcich vôľu vláducej moci.⁵ Bez ohľadu na to, či ide dobrú alebo zlú formu vlády.⁶

Konečným cieľom snaženia na medzinárodnej i vnútroštátnej úrovni však musí byť nastolenie vlády spravodlivosti a práva (Rule of Justice and Law) uplatňovanej na báze „vidiacej spravodlivosti“ a nie vlády práva (Rule of Law) uplatňovanej na báze „slepej spravodlivosti“.

Prejavy úsilia budovať „vidiacu spravodlivosť“ je možné identifikovať ako v texte základných, tak aj v pomocných prameňoch medzinárodného práva.

Je otázne, do akej miery sú súčasné vnútroštátne právne systémy, európske a medzinárodné právo schopné reagovať na naliehavé potreby riešiť globálne problémy ľudskej civilizácie, akými sú svetový mier a bezpečnosť, medzinárodná spolupráca, politický, hospodársky, sociálny a kultúrny rozvoj ľudstva, demografické zmeny, masová migrácia, nedostatok vody a potravín, vyčerpanie surovínových zdrojov, globálne klimatické zmeny, zdravotný stav svetovej populácie, šírenie nových chorôb a epidémií, otázky biomedicíny, genetiky, klonovania ľudských bytostí, a v neposlednom rade medzinárodný terorizmus a jeho súvislosti.

Potvrďuje sa historická pravda, že medzinárodné právo (ale aj vnútroštátne právo) je iba jeden z viacerých prostriedkov vnútornej či zahraničnej politiky štátov, o použití alebo nepoužití ktorého rozhoduje vláduca moc v závislosti od jej aktuálnych potrieb. To vedie k relativizácii významu práva ako takého.

Pozitívny vplyv materiálnych prameňov na tvorbu, interpretáciu a aplikáciu práva prirodzene dnes nikto nespochybňuje (*Nemo iudex sine actores*) a všetci ho chvália (*Quelibe vulpus caudam suam laudat*). Ich negatívny vplyv je však badateľný. Sú poznačené účelovým stieraním rozdielu medzi štátnym záujmom, verejným záujmom a súkromným záujmom, a následnou privatizáciou takto zdeformovaného štátneho a verejného záujmu.

---

³ VD o zmluvnom práve obsahuje v preambule formuláciu „Affirming that the rules of customary international law will continue to govern questions not regulated by the provisions of the present Convention“. VD o diplomatických stykoch VD o konzulárnych stykoch obsahujú formuláciu „Affirming that the rules of customary international law should continue to govern questions not expressly regulated by the provisions of the present Convention“.

⁴ Nepotvrďuje to napríklad prístup niektorých štátov k riešeniu migračnej krízy v Európe, ktorý je založený viac na litere zákona (zmluvy) ako na duchu zákona (zmluvy), konkrétne princípu ľudskosti a ochrany ľudských práv osôb utekajúcich pred hrôzami vojny a prenasledovania.

⁵ V čase socializmu sa používal výraz „vláducej triedy“, ktorú predstavovala trieda robotníkov, roľníkov a pracujúcej inteligencie.

⁶ Niccolo Machiavelli v jeho práci „Vladár“ zo začiatku 16. storočia spomína 3 dobré formy vlády (monarchia, aristokracia, demokracia) a tri zlé formy vlády (tyrania, oligarchia, anarchia). Tieto sa striedajú vzhľadom na degradáciu vládnucich jednotlivcov, skupín alebo masy, ktorým zachutila moc. Dobrý panovník sa zmení na zlého tyrana, ktorého zvrhne elitná skupina dobrých aristokratov, ktorých vlada sa zvrhne na vládu oligarchie, ktorú zasa zvrhne dobrá vlada ľudu - demokracia, ale tá sa zasa zvrhne na zlú anarchiu, z ktorej treba vyvieť spoločnosť tak, že sa moci zasa ujme nejaký nový dobrý vládár. Striedanie dobrých a zlých vlád je plne aktuálne aj v 21. storočí.

Tak isto sa potvrdzuje, že efektívnosť existujúceho práva, jeho vymožitelnosť je: *po prvé*, priamoúmerná vôli jednotlivých štátov a medzinárodného spoločenstva ako celku tuto efektívnosť skutočne (nie virtuálne) presadzovať, a *po druhé*, nepriamoúmerná počtu prijímaných právnych noriem vo forme zákonov či medzinárodných zmlúv.

Inými slovami, pri stagnujúcej a/alebo znižujúcej sa vôli vládnucej moci presadzovať efektívnu vládu práva, iba samotný fakt, že sa zvyšuje počet prijímaných právnych noriem (nech sú akokoľvek legislatívne dokonale a sofistikovane zdôvodňované) automaticky neznamená, že sa tým zvyšuje aj rešpektovanie, uplatňovanie a ochrana práva ako regulačného prostriedku vnútroštátnych či medzinárodných vzťahov v duchu „vidiacej spravodlivosti“. Vždy rozhoduje hodnota hornej časti zlomku, teda miera, v akej je vládnuca moc ochotná rešpektovať a podporovať efektívny výkon vlády spravodlivosti a práva (Rule of Justice and Law).

Parlamenta niektorých štátov v súčasnosti každoročne „chrli“ stovky právnych predpisov, avšak celková vymožitelnosť práva zostáva na veľmi nízkej úrovni, pretože chýba vôľa vládnucej moci dôsledne ich interpretovať a uplatňovať v praxi. Napríklad vo vzťahu k boju s korupciou, neduhmi vo verejnom obstarávaní, s daňovými únikmi, vyrovnaním sa neduhmi minulosti atď.

Vzťah pojmov právo („Law“) a spravodlivosť („Justice“) štáty a právna prax často riešia v prospech primátu práva pred prirodzenou spravodlivosťou, a to predovšetkým v záujme udržania stability režimu či celkovej stability právneho systému. *Pereat mundus fiat reglamentum!* Napriek všetkému demokratickému smerovaniu právo teda zostáva na úrovni súhrnu právnych noriem vyjadrujúcich vôľu vládnucej moci. Bohužiaľ, bez ohľadu na to, či ide dobrú alebo zlú formu vlády. Litera zákona (zmluvy) často prevaluje ducha zákona (zmluvy) a odsúva ho do úlohy outsidera.

V oblasti tvorby, aplikácie a interpretácie medzinárodného práva je, zdá sa, potrebné prehodnotiť obsah a rozsah princípu suverenity národných štátov, princípu nezasahovania do ich vnútorných záležitostí ako aj princípu zákazu použitia sily, ktoré sú pozostatkami sveta rozdeleného na dva proti sebe stojace potichu sa tolerujúce bloky. V súčasnosti sa vyššie uvedené princípy medzinárodného práva zakotvené v článku 2 Charty OSN stávajú určitou prekážkou vývoja. Znemožňujú riešenie globálnych problémov ľudstva, pretože nevytvárajú dostatočný právny základ pre spoločný postup. Prehodnotenie obsahu a rozsahu uvedených princíпов medzinárodného práva by iba nasledovalo reálny vývoj, ku ktorému už dochádza, napríklad v súvislosti s prehĺbovaním integračného procesu v rámci EÚ.

Pri stagnácii procesu kodifikácie medzinárodného práva v zmluvnej oblasti, ťažisko kodifikácie a pokrokového rozvoja medzinárodného práva by sa malo presunúť do oblasti tvorby medzinárodných obyčají a/alebo všeobecných právnych zásad uznávaných civilizovanými národmi.

Nie je preto náhoda, že Valné zhromaždenie OSN už v roku 2012 privítalo informáciu, že Komisia pre medzinárodné právo zaradila do jej pracovného programu otázku dokazovania v oblasti medzinárodného obyčajového práva.⁷

Program Komisie pre medzinárodné právo⁸, tak aj pracovný program 6. Výboru VZ OSN⁹, obsahujú nové námety a otázky súvisiace s kodifikáciou a pokrokovým rozvojom medzinárodného práva.

⁷ Resolution 67/92 of 14 December 2012.

⁸ Komisia OSN pre medzinárodné právo v súčasnosti skúma najmä nasledujúce témy: Expulsion of Aliens; Obligation to extradite or prosecute (Aut dedere aut judicare); Protection of persons in the event of disasters; Immunity of State officials from foreign criminal jurisdiction; Subsequent agreements and subsequent practice in relation to the interpretation of treaties; Most-Favoured-Nation clause; Provisional application of treaties; Identification of customary international law; Protection of

Tak isto nie je náhoda, že v posledných desaťročiach došlo k pokusom formulovať niektoré nové všeobecné právne zásady či pravidlá medzinárodného práva, a to na rôznej úrovni, s rôznou normatívnou kvalitou a rôznym úspechom. Sem možno zaradiť zásadu univerzálnej jurisdikcie, zásadu humanitárnej intervencie, zásadu *aut dedere aut judicare* alebo princíp záväzkov *erga omnes*. Predstavujú zárodky pokrokového rozvoja medzinárodného práva, zatiaľ viac na úrovni „soft law“, „embryonic law“ či „droit de naissance“ ako na úrovni „dôkazov všeobecnej praxe prijímanej za právo“, teda medzinárodnej obyčaje. Napomôcť hľadaniu riešení by mohlo kreatívne posudzovanie úlohy a normatívnej kvality rozhodnutí medzinárodných organizácií a konferencií univerzálnej povahy pôsobiacich na vládnej úrovni, predovšetkým OSN.

Pokiaľ ide o pomocné pramene medzinárodného práva, tak úsilie reagovať na absenciu vhodnej právnej úpravy sa prejavuje ako vo zvýšenej rozhodovacej činnosti súdov, tak v náuke najviac kvalifikovaných odborníkov na medzinárodné právo. Zvyšuje sa sudcovská a súdna aktivita medzinárodných sudov a Európskeho súdu pre ľudské práva, ako aj súdov Európskej únie.

Rastie počet odborných publikácií venovaných aj problematike dokazovania v oblasti medzinárodného obyčajového práva. Pri prechodnej absencii základných prameňov práva dochádza k nutnosti „glosovať“ a „postglosovať“ právne normy medzinárodného práva, ktoré vznikli v období zaniknutého bipolárneho sveta. Takto sa v Európe glosovali právne normy zaniknutej Rímskej ríše, v čase, keď ešte neexistovali právne normy nového spoločenského systému.

Absencia vhodnej právnej úpravy môže viesť k potrebe ešte viac využívať v medzištátnej praxi princíp „ex aequo et bono“, samozrejme, ak sa na tom štáty dohodnú v zaujme spoločného riešenia globálnych problémov ľudstva.

Pokiaľ ide o osobitnú problematiku identifikácie medzinárodnej obyčaje, súčasný stav prác Komisie OSN pre medzinárodné právo možno stručne zhrnúť nasledovne: Ako už bolo vyššie spomenuté, táto otázka bola zaradená do pracovného programu Komisie v roku 2012 na jej 64. zasadnutí.

Za osobitného spravodajcu pre túto tému bol určený Michael Wood, ktorý v rokoch 2013 – 2015 tri správy. V roku 2016 predložil Komisii v poradí 4. Správu a dodatok k správe,¹⁰ ktoré Komisia posúdila v dňoch 19. – 24. 5. 2016.¹¹

Z hľadiska sémantického je zaujímavé rozlišovanie pojmov „medzinárodné obyčajové právo“ a „osobitné medzinárodné obyčajové právo“ v návrhoch záverov Komisie.¹² Tak isto sa žiada uviesť, že pôvodný názov témy bol „Tvorba a dokazovanie v medzinárodnom obyčajovom práve (Formation and evidence of customary international law). V roku 2013 bol

---

the environment in relation to armed conflicts; Protection of the atmosphere; Crimes against humanity; Jus cogens. Do dlhodobého programu práce Komisie sú zaradené napríklad témy: Ownership and Protection of wrecks beyond the limits of national maritime jurisdiction; Jurisdictional immunity of international organizations; Protection of personal data in transborder flow of information; Extraterritorial jurisdiction; The fair and equitable treatment standard in international investment law; General principles of law; International agreements concluded with or between subjects of international law other than States or international organizations; Recognition of States; Land boundary delimitation and demarcation; Compensation under international law; Principles of evidence in international law. Zdroj: <http://legal.un.org/ilc/>

⁹ Napríklad, v rezolúcii 26/93 z 12.12.2001 VZ OSN rozhodlo na základe odporúčania 6. výboru VZ OSN o zriadení ad hoc výboru pre prípravu medzinárodného dohovoru proti reprodukčnému klonovaniu ľudských bytostí (Ad Hoc Committee on an International Convention against the Reproductive Cloning of Human Beings).

¹⁰ A/CN.4/695 resp. a/CN.4/695/Add. 1.

¹¹ Stav k 15. 8. 2016.

¹² Porovnaj text Časti 7 návrhu záverov (A/CN.4/L.872).

názov témy zmenený na „Identifikácia medzinárodného obyčajového práva“ (Identification of customary international law). Obsah a rozsah pojmu „medzinárodná obyčaj“ používaný v materiáloch Komisie v zásade neprekračuje definíciu tohto pojmu v článku 38 ods. 1 písm. b Štatútu Medzinárodného súdneho dvora. Okrem vlastného textu Komisia musí zohľadniť aj širší kontext analyzovaných materiálov, to znamená všetky relevantné dokumenty súvisiace s prípravou, prijímaním a uplatňovaním príslušných dokumentov, všetky relevantné pravidlá medzinárodného práva ako aj všeobecnú prax štátov a dostupné doplnkové prostriedky výkladu.¹³

Z hľadiska systematického rozboru je vhodné spomenúť, že poloha skúmanej otázky v systéme medzinárodného práva sa primárne nachádza vo všeobecnej časti systému venovanej problematike prameňov medzinárodného práva, avšak z hľadiska celkového kontextu má svoje miesto aj v častiach venovaných problematike pravidiel a zásad medzinárodného práva, kodifikácii medzinárodného práva, mierového riešenia sporov, medzinárodnoprávnej zodpovednosti a sankcií. Taktiež ju možno lokalizovať v jednotlivých častiach osobitnej časti systému medzinárodného práva, venovaných problematike štátu (územie, obyvateľstvo, ochrana ľudských práv a základných slobôd, suverenita, sukcesia a pod.), medzinárodných organizácií, zmluvnému právu, diplomatickému a konzulárnemu právu, i právu ozbrojených konfliktov.

Ide teda o prierezovú tému s implikáciami na celý systém medzinárodného práva.

Okrem vlastného textu Komisia musí zohľadniť v rámci systematickej analýzy aj širší kontext analyzovaných materiálov, to znamená všetky relevantné dokumenty súvisiace s prípravou, prijímaním a uplatňovaním príslušných dokumentov, všetky relevantné pravidlá medzinárodného práva ako aj všeobecnú prax štátov a dostupné doplnkové prostriedky výkladu.

Pokiaľ ide o logický rozbor zatiaľ dostupných návrhov či formulácií právnych textov, je ešte predčasné robiť nejaké závery o vnútorných protirečeniach textu z hľadiska pravidiel výrokovej či predikátovej logiky, pretože príslušné právne formulácie sú v štádiu *nascitura*.

Pokiaľ ide o právny rozbor témy, tak z osobitným spravodajcom predložených správ¹⁴ ako aj zo správ Komisie,¹⁵ memoránd Sekretariátu,¹⁶ z informácií jednotlivých vlád,¹⁷ ako aj stanovísk 6. výboru (právny) VZ OSN je možné identifikovať hlavné okruhy právnych otázok.

V rokoch 2014 – 2016 predložilo komentáre a informácie k otázke Identifikácia medzinárodného obyčajového práva len 15 členských štátov OSN, z toho niektoré poskytlí informácie a komentáre opakovane.¹⁸ Slovenská republika sa zatiaľ v písomnej forme nevyjadrila. Malý počet zainteresovaných štátov naznačuje nižší záujem, napriek tomu, že medzi nimi sú aj USA, Ruská federácia a Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska.

---

¹³ Porovnaj články 31 – 33 Viedenského dohovoru o zmluvnom práve.

¹⁴ A/CN.4/663; A/CN.4/672; A/CN.4/682; A/CN.4/695 + Add. 1.

¹⁵ ILC Report, A/67/10 2012 chap. VIII, paras. 156-202; ILC Report, A/68/10 2013 chap. VII, paras. 63-107; ILC Report, A/69/10 2014 chap. X., paras. 133-185; ILC Report, A/70/10 2015 chap. VI, paras. 55 -107.

¹⁶ A/CN.4/659 a A/CN.4/691.

¹⁷ V rokoch 2014 – 2016 predložili informácie: Belgium, Botswana, Cuba, the Czech Republic, El Salvador, Germany, Ireland, the Russian Federation, the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and the United States of America (2014); Austria, Belgium, the Czech Republic, Finland, Germany, the Republic of Korea and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland (2015); Switzerland (2016).

¹⁸ Stav k 15. 8. 2016.

V roku 2016 Komisia prijala v prvom čítaní návrh 16 záverov zoradených v 7 častiach.¹⁹

Prvá časť (Úvod) obsahuje návrh Záveru 1 (Rozsah), v zmysle ktorého sa navrhované závery týkajú spôsobu akým sa má určiť existencia a obsah medzinárodného obyčajového práva.

Druhá časť (Základný prístup) obsahuje návrhy záverov 2 a 3. Návrh záveru 2 (Dva konštitutívne prvky) vymedzuje všeobecnú „štátnu prax“ a „Opinio juris“ ako konštitutívne prvky potrebné pre to, aby sa mohla určiť existencia a obsah pravidla medzinárodného obyčajového práva. Návrh záveru 3 (Posúdenie dôkazu dvoch konštitutívnych prvkov) vyžaduje, aby sa pre účel potvrdenia toho, či existuje všeobecná prax a toho či je táto prax prijímaná za právo (Opinio juris), zohľadňoval všeobecný kontext, povaha pravidla a osobitné okolnosti súvisiace s dôkazom. Každý z obidvoch konštitutívnych prvkov musí byť potvrdený osobitne. To si vyžaduje posúdenie dôkazov pre každý prvok.

Tretia časť (Všeobecná prax) obsahuje návrh záverov 4 až 8. Návrh záveru 4 (Požiadavka praxe) konštatuje, že v prvom rade je to prax štátov, ktorá prispieva k tvorbe alebo formulácii pravidiel medzinárodného obyčajového práva. V určitých prípadoch prispieva k tvorbe alebo formulácii pravidiel medzinárodného obyčajového práva aj prax medzinárodných organizácií. Konanie iných hráčov sa nepovažuje za prax pre účel tvorby alebo formulácii pravidiel medzinárodného obyčajového práva, avšak môže byť relevantná pri posudzovaní praxe štátov a medzinárodných organizácií. Návrh záveru 5 (Konanie štátu ako štátna prax) zahrňuje ako štátnu prax konanie štátu pri výkone exekutívnych, legislatívnych, súdnych alebo iných funkcií. Návrh záveru 6 (Formy praxe) konštatuje, že prax môže mať širokú škálu foriem. Zahrňuje fyzické aj ústne úkony. Za určitých okolností môže spočívať aj v nekonaní. Formy štátnej praxe sú napríklad diplomatické akty a korešpondencia; konanie v súvislosti s rezolúciami prijatými medzinárodnou organizáciou alebo na medzivládnej konferencii; konanie v súvislosti s medzinárodnými zmluvami, konanie exekutívy, vrátane operatívne postupy „na mieste“; legislatívne a administratívne akty; a rozhodnutia národných súdov. Nie je vopred stanovená žiadne poradie rôznych foriem praxe. Návrh záveru 7 (Posudzovanie štátnej praxe) vyžaduje, aby sa zohľadnila všetka dostupná prax konkrétneho štátu, ktorú treba posudzovať ako celok. Ak prax konkrétneho štátu nie je jednotná, je možné znížiť váhu, ktorá je jej prikladaná. Návrh záveru 8 (Prax musí byť všeobecná) predvída, že relevantná prax musí byť všeobecná, to znamená musí byť dostatočne rozšírená a reprezentatívna, ako aj konzistentná. Za podmienky, že prax je všeobecná, nevyžaduje sa jej osobitné trvanie.

Časť 4 (Prijímaná za právo (Opinio juris) obsahuje návrh záverov 9 a 10. Návrh záveru 9 (Požiadavka prijatia za právo (Opinio juris)) konštatuje, že prijatie za právo (Opinio juris) znamená, že predmetná prax musí byť vykonávaná s vedomím legálneho práva alebo povinnosti. Všeobecná prax prijímaná za právo (Opinio juris) musí byť odlišená od obyčajných zvyklostí alebo tradícií. Návrh záveru 10 (Formy dôkazov prijatia za právo (Opinio juris) konštatuje, že tieto formy môžu byť rôzne. Zahrňujú napríklad: verejné vyhlásenia v mene štátu oficiálne publikácie; vládne legálne stanoviská; diplomatickú korešpondenciu; rozhodnutia vnútroštátnych súdov; zmluvné ustanovenia; a konanie v súvislosti s rezolúciami prijatými medzinárodnými organizáciami alebo na medzivládnych konferenciách. Za podmienky, že štáty mali reagovať a okolnosti vyzývali k nejakej reagicii, môže zlyhanie štátu v rámci trvania praxe slúžiť ako dôkaz prijatia za právo (Opinio juris).

Časť 5 (Význam niektorých materiálov pre identifikáciu medzinárodného obyčajového práva) obsahuje návrh záverov 11 až 14. Návrh záveru 11 (Zmluvy) konštatuje, že zmluvné ustanovenie môže vyjadrovať medzinárodné obyčajové právo ak bolo preukázané, že toto

---

¹⁹ A/CN.4/L.872 - Identification of customary international law, Text of the draft conclusions provisionally adopted by the Drafting Committee.

zmluvné ustanovenie: (a) kodifikovalo pravidlo medzinárodného obyčajového práva existujúceho v čase uzatvorenia zmluvy; (b) vyústilo do kryštalizácie pravidla medzinárodného obyčajového práva, ktoré sa začalo tvoriť pred uzatvorením zmluvy, alebo (c) podnietilo všeobecnú prax prijímanú za právo (*Opinio juris*), čím sa sformulovalo nové pravidlo medzinárodného obyčajového práva. Samotná skutočnosť, že nejaké pravidlo je uvedené vo viacerých zmluvách môže, avšak nevyhnutne nemusí, znamenať, že takáto zmluva vyjadruje pravidlo medzinárodného obyčajového práva. Návrh záveru 12 (Rezolúcie medzinárodných organizácií a medzivládnych konferencií) konštatuje, že takéto rezolúcie sami o sebe nemôžu vytvoriť pravidlo medzinárodného zmluvného práva. Takáto rezolúcia môže poskytnúť dôkaz pre určenie existencie a obsahu pravidla medzinárodného obyčajového práva alebo môže prispieť k jeho vytvoreniu. Ustanovenie takejto rezolúcie môže vyjadrovať pravidlo medzinárodného obyčajového práva, len ak je preukázané, že toto ustanovenie zodpovedá všeobecnej praxi prijímanej za právo (*Opinio juris*). Návrh záveru 13 (Rozhodnutia súdov a tribunálov) konštatuje, že tieto rozhodnutia, osobitne rozhodnutia Medzinárodného súdneho dvora, pokiaľ sa týkajú existencie a obsahu pravidiel medzinárodného obyčajového práva, sú pomôckou pre určenie týchto pravidiel. Ak je to primerané, je možné prihliadnuť ako na pomôcku pri určovaní pravidiel, na rozhodnutia vnútroštátnych súdov, týkajúce sa pravidiel medzinárodného obyčajového práva. Návrh záveru 14 (Náuka) konštatuje, že náuka najviac kvalifikovaných odborníkov rôznych národov môže slúžiť ako pomôcka pri určovaní pravidiel medzinárodného obyčajového práva.

Časť 6 (Pretrvávajúci oponent) obsahuje návrhy záverov 15 a 16. Návrh záveru 15 (Pretrvávajúci oponent) konštatuje, že ak štát vyslovil námietky proti pravidlu medzinárodného obyčajového práva v čase jeho tvorby, takéto pravidlo nemožno uplatňovať voči oponujúcemu štátu pokiaľ trvá na jeho námietkach. Námietky musia byť jasne vyjadrené, musia byť oznámené ostatným štátom a neustále uplatňované.

Časť 7 (Osobitné medzinárodné obyčajové právo) obsahuje návrh záveru 16 (Osobitné medzinárodné obyčajové právo), v zmysle ktorého pravidlo osobitného medzinárodného obyčajového práva, či regionálne, miestne alebo iné, je pravidlo, ktoré sa aplikuje iba medzi obmedzeným počtom štátov. Pre určenie existencie a obsahu pravidla osobitného medzinárodného obyčajového práva je potrebné preukázať, či medzi dotknutými štátmi existuje všeobecná prax prijímaná za právo (*opinio juris*).

Záver

Predbežná analýza textu dokumentu potvrdzuje, že kodifikácia a pokrokový rozvoj medzinárodného práva v oblasti dokazovania medzinárodného obyčajového práva v podobe medzinárodnej zmluvy na úrovni „hard law“, je, zdá sa, v nedohľadne.²⁰ Obsah dokumentu viac odráža snahu kodifikovať ako pokrokovovo rozvíjať medzinárodné obyčajové právo. Potvrdzuje sa tak, že pretrvávajú všeobecné negatívne vývojové trendy v oblasti tvorby, aplikácie a interpretácie medzinárodného práva. Najmä stagnáciu a fragmentáciu kodifikačného procesu.

Normatívna kvalita výsledného dokumentu bude minimálna, pokiaľ dokument zostane na úrovni formulovania návrhov záverov a pokiaľ otázka *juris cogentis* bude posudzovaná mimo rámec súčasných prác.

Zotrúvaním na téze o pomocnom charaktere súdnych rozhodnutí a náuky najviac kvalifikovaných odborníkov pri určovaní právnych pravidiel Komisia pre medzinárodné právo neprekročila vlastný tieň, pokiaľ ide o pokrokový rozvoj medzinárodného práva. Koniec koncov, viac možno ani nemohla urobiť, vzhľadom na relatívny nezáujem členských

---

²⁰ Dokument má zatiaľ len normatívne nezáväznú podobu návrhu záverov.

štátov o problematiku medzinárodného obyčajového práva. Tento nezáujem dostatočne ilustruje text časti 6 dokumentu, ale aj časť 5, najmä záver 11, ktorý znižuje úroveň medzinárodného obyčajového práva, na ktoré odkazujú ustanovenia medzinárodných zmlúv v tom zmysle, že odkazy na medzinárodné obyčajové právo ešte nemusia automaticky znamenať dôkaz existencie príslušných pravidiel medzinárodného obyčajového práva.

Za viac čiastočný ako opatrný pokrok možno zaznamenať v otázke rozhodnutí medzinárodných organizácií a medzivládnych konferencií, ktoré rozmnožujú počet subjektov, ktoré sa za určitých podmienok môžu zúčastniť na tvorbe noriem medzinárodného obyčajového práva.

Za zaujímavý, hoci nie úplne nový prvok, v texte možno považovať to, že dokument Komisie v časti 7 nevyklučuje možnosť vzniku osobitného „regionálneho“ či dokonca „miestneho“ medzinárodného obyčajového práva. Takéto riešenie môže viesť k vytváraniu viacerýchloštných regiónov vo svete, napríklad v priestore Európskej únie, kde sa otázkam ochrany ľudských práv a základných slobôd prikladá vyšší význam ako v iných oblastiach. Napríklad v priestore NATO (členom je Turecko s jeho problémami v oblasti rešpektovania ľudských práv a základných slobôd), v priestore Európy od Atlantiku po Ural, Európy od Brestu po Brest-Litovsk, či Európy od Vladivostoku po San Francisco. Nehovoriac o oblastiach v Afrike či Ázii.

Na druhej strane, už samotná skutočnosť, že sa na pracovný stôl Komisie pre medzinárodné právo vôbec dostala otázka dokazovania v oblasti medzinárodného obyčajového práva, nasvedčuje, že zo strany jednotlivých štátov i medzinárodného spoločenstva pretrvávajú pozitívne snahy pokrokovito rozvíjať medzinárodné právo v súlade s budúcimi potrebami. Pravidlá medzinárodného obyčajového práva pre to vytvárajú optimálne prostredie. Samozrejme len za podmienky dobromyseľného výkladu medzinárodných zmlúv, ku ktorému nabáda zmluvné štáty článok 31 Viedenského dohovoru o zmluvnom práve. Ako je známe, Viedenský dohovor kladie pri interpretácii textu medzinárodnej zmluvy na prvé miesto práve princíp dobromyseľnosti výkladu. Až potom nasleduje sémantický rozbor, systematický rozbor, doplnkové prostriedky výkladu a pravidlá výkladu textu vo viacerých jazykových mutáciách originálneho textu.

Možno konštatovať, že ide o zložitú, komplexnú, multidisciplinárnu a mnohorozmernú tému, ktorú navyše ovplyvňujú mnohé mimoprávne faktory. Nie je preto reálne očakávať skoré výsledky kodifikačných prác v tomto smere.

V podmienkach globalizácie nemá konjunkcia Spravodlivosti a Práva uplatňovaná na báze „vidiacej spravodlivosti“ inú alternatívu. Súčasnú populárnu koncepciu vlády práva (Rule of Law) uplatňovanú na báze „slepej spravodlivosti“ považujeme za prekonaný vývoj.

Je otázne, ako chcú tichí oponenti pokrokového rozvoja medzinárodného práva prostredníctvom medzinárodnej občeje zabezpečiť vytvorenie dostatočnej základne pre právnu reguláciu mnohých vážnych výziev, ktoré prináša prudký vývoj v oblasti materiálnych prameňov medzinárodného práva? Pokiaľ to nemajú byť právne prostriedky regulácie a riešenia, tak potom aké to budú prostriedky?

Medzinárodní právnici na túto otázku nevedia a ani nemôžu odpovedať. Koniec koncov, právo je len jedným z viacerých prostriedkov vnútornej a zahraničnej politiky štátov.

Použitá literatúra:

1. Šmigová, K.: Pramene medzinárodného práva. In VRŠANSKÝ, P., VALUCH, J. a kol.: Medzinárodné právo verejné. Všeobecná časť. Bratislava: EUROKÓDEX, 2012, ISBN 978-80-89447-71-8
2. RAZ, J.: Rule of Law and its Virtues. In: The authority of law: Essays on law and morality, Oxford: Oxford University Press, 1979, ISBN 9780198253457.

Dokumenty:

3. Rezolúcia VZ OSN 67/92 zo 14. 12. 2012
4. Rezolúcia VZ OSN 26/93 z 12.12.2001
5. A/CN.4/695 resp. A/CN.4/695/Add.1
6. A/CN.4/663; A/CN.4/672; A/CN.4/682; A/CN.4/695 + Add. 1
7. ILC Report, A/67/10 2012 chap. VIII, paras. 156-202;
8. ILC Report, A/68/10 2013 chap. VII, paras. 63-107;
9. ILC Report, A/69/10 2014 chap. X., paras. 133-185;
10. ILC Report, A/70/10 2015 chap. VI, paras. 55-107;

Kontakt:

doc. JUDr. Peter Vršanský, CSc.

Právnická fakulta

Univerzita Komenského v Bratislave

Šafárikovo nám. 6

P. O. Box 313

810 00 Bratislava 1

Slovenská republika

e-mail: peter.vrsansky@flaw.uniba.sk

PRÍLOHA

**Zoznam publikačnej činnosti
prof. JUDr. Stanislava Mráza, CSc.**

Skupina A2 - Ostatné knižné publikácie (ACA, ACB, BAA, BAB, BCB, BCI, EAI, CAA, CAB, EAJ, FAI)

ACB Vysokoškolské učebnice vydané v domácich vydavateľstvách

Počet záznamov: 5

ACB01 0196481

MRÁZ, Stanislav - POREDOSH, František - VRŠANSKÝ, Peter. *Medzinárodné verejné právo*. Recenzenti: Anton Kopšo, Zoltán Valentovič. 1. vyd. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, Vydavateľské oddelenie, 2003, dotlač 2005. 379 s. Učebné texty Právnickej fakulty. ISBN 80-7160-175-6.

ACB02 0042558

LIPKOVÁ, Ľudmila - ADÁMKOVÁ, Katarína - BALHAR, Vít'azoslav - CSABAY, Marek - GREŠŠ, Martin - HANSENOVÁ, Heda - HROMADA, Ivan - KURUCZ, Milan - MATTOŠ, Boris - MRÁZ, Stanislav - POLAKOVIČ, Jozef - RUSIŇÁK, Peter - TOMKOVÁ, Beáta. *Európska únia*. Bratislava : Sprint vfra, 2006. 402 s. ISBN 80-89085-65-2.

ACB03 0219512

MRÁZ, Stanislav. *Medzinárodné právo verejné*. Recenzenti: Michal Gašpar, Jaroslav Chovanec, Anton Kopšo. 1. vyd. Banská Bystrica : Právnická fakulta UMB Banská Bystrica ; Zvolen : Bratia Sabovci, 2007. 564 s. [40 AH]. ISBN 978-80-8083-451-7.

ACB04 0093706

MRÁZ, Stanislav. *Diplomatické a konzulárne právo*. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2009. 228 s. ISBN 978-80-225-2688-3.

ACB05 0130359

MRÁZ, Stanislav. *Medzinárodné právo verejné*. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2011. 280 s. [19,694 AH]. ISBN 978-80-225-3148-1.

BAB Odborné monografie vydané v domácich vydavateľstvách

Počet záznamov: 7

BAB01 0021803

SVOBODA, Jaromír - BABIAKOVÁ, E. - CIBULKA, Ľubor - FICOVÁ, Svetlana - GAJDOŠÍKOVÁ, Ľudmila - GRÚŇ, Ľubomír - KUBÍČEK, Pavol - MAMOJKA, Mojmír - MRÁZ, Stanislav - PATAKYOVÁ, Mária - PROCHOTSKÝ, František - SCHRONK, Robert - STIFFEL, Harald - ŠVECOVÁ, Daniela - ŠVIDROŇ, Ján - ŽITŇANSKÁ, Lucia. *Slovník slovenského práva*. 1. novodobé vyd. Žilina : Poradca podnikateľ'a, 2000. 864 s. [29,5 AH]. ISBN 80-88931-06-1.

BAB02 c127473

MRÁZ, Stanislav. *Encyclopaedia Beliana : slovenská všeobecná encyklopédia v*

dvanástich zväzkoch. Druhý zväzok. Bell-Czy. Vedúca redakcie: Anna Prociková. Bratislava : Encyklopedický ústav SAV, 2001. 686 s. ISBN 80-224-0671-6.

BAB03 0001394

MRÁZ, Stanislav. *Encyclopaedia Beliana : slovenská všeobecná encyklopédia*. Tretí zväzok. Č - Eg. Vedúca redakcie: Anna Prociková. Bratislava : Encyklopedický ústav SAV, 2003. 702 s. Dielo zostavil a redakčne spracoval kolektív pracovníkov Encyklopedického ústavu Slovenskej akadémie vied. ISBN 80-224-0761-5.

BAB04 0034521

BALÁŽ, Peter - BELIČKOVÁ, Kornélia - BEŇOVÁ, Elena - ČAPLÁNOVÁ, Anetta - FRANCOVÁ, Zuzana - HONTYOVÁ, Kajetána - HORVÁTOVÁ, Eva - CHOVANCOVÁ, Božena - KOTLEBOVÁ, Jana - MIŠÚNOVÁ, Ema - NEUBAUEROVÁ, Erika - PIOVARČIOVÁ, Veronika - ŠLOSÁR, Rudolf - TKÁČ, Marián - VINCÚR, Pavol - MRÁZ, Stanislav. *Encyclopaedia Beliana : slovenská všeobecná encyklopédia*. Štvrtý zväzok. Eh - Gala. Bratislava : Encyklopedický ústav SAV, 2005. 698 s. Dielo zostavil a redakčne spracoval kolektív pracovníkov Encyklopedického ústavu Slovenskej akadémie vied. ISBN 80-224-0847-6.

BAB05 0073687

BALÁŽ, Peter - ČAPLÁNOVÁ, Anetta - FRANCOVÁ, Zuzana - HONTYOVÁ, Kajetána - CHOVANCOVÁ, Božena - KOTLEBOVÁ, Jana - LISÝ, Ján - MAJTÁN, Štefan - MIŠÚNOVÁ, Ema - MRÁZ, Stanislav - PETRIČOVÁ, Jarmila - PIOVARČIOVÁ, Veronika. *Encyclopaedia Beliana : slovenská všeobecná encyklopédia*. Piaty zväzok. Galb-Hir. Bratislava : Encyklopedický ústav SAV, 2007. 670 s. Dielo zostavil a redakčne spracoval kolektív pracovníkov Encyklopedického ústavu Slovenskej akadémie vied. ISBN 80-224-0982-7.

BAB06 0110056

BALÁŽ, Peter - ČAPLÁNOVÁ, Anetta - FRANCOVÁ, Zuzana - GRZNÁR, Miroslav - HOLKOVÁ, Vierošlava - HONTYOVÁ, Kajetána - HORVÁTOVÁ, Eva - CHOVANCOVÁ, Božena - KOTLEBOVÁ, Jana - MAJTÁN, Štefan - MIŠÚN, Juraj - MIŠÚNOVÁ, Ema - MRÁZ, Stanislav - PETRIČOVÁ, Jarmila - PIOVARČIOVÁ, Veronika - ŠLOSÁR, Rudolf - TKÁČ, Marián - VINCÚR, Pavol - ZORKÓCIOVÁ, Otília. *Encyclopaedia Beliana : slovenská všeobecná encyklopédia*. Šiesty zväzok. His - Im. Bratislava : Encyklopedický ústav SAV, 2010. 686 s. [34,40 AH]. Dielo zostavil a redakčne spracoval kolektív pracovníkov Encyklopedického ústavu Slovenskej akadémie vied. ISBN 978-80-970350-0-6.

BAB07 0183008

ČAPLÁNOVÁ, Anetta - GRZNÁR, Miroslav - HORVÁTOVÁ, Eva - CHOVANCOVÁ, Božena - KOTLEBOVÁ, Jana - MIŠÚNOVÁ, Ema - VIDOVÁ, Jarmila - VONGREJ, Marián - MRÁZ, Stanislav. *Encyclopaedia Beliana : slovenská všeobecná encyklopédia*. Siedmy zväzok. In - Kalg. 1. vyd. Bratislava : Encyklopedický ústav SAV, 2013. 682 s. [34,2 AH]. ISBN 978-80-970350-1-3.

BCI Skriptá a učebné texty

Počet záznamov: 1

BCI01 0060442

MRÁZ, Stanislav. *Medzinárodné právo verejné : (zvláštne časti)*. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2007. 225 s. ISBN 978-80-225-2325-7.

FAI Redakčné a zostavovateľské práce knižného charakteru (bibliografie, encyklopédie, katalógy, slovníky, zborníky...)

Počet záznamov: 1

FAI01 0191874

Current trends and perspectives in development of China - V4 trade and investment. International scientific conference. *Current trends and perspectives in development of China - V4 trade and investment : conference proceedings : international scientific conference, Bratislava, march 12 -14, 2014*. Editors: Stanislav Mráz, Katarína Brocková ; reviewers: Vít'azoslav Balhar, Martin Grešš. 1. vyd. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2014. 147 s. [7 AH]. ISBN 978-80-225-3894-7.

Skupina B - Publikácie v karentovaných vedeckých časopisoch (ADC, ADD, BDC, BDD, CDC, CDD, AGJ)

ADD Vedecké práce v domácich karentovaných časopisoch

Počet záznamov: 1

ADD01 0034159

LIPKOVÁ, Ľudmila - MRÁZ, Stanislav. Turecko a Európska únia. In *Ekonomický časopis : časopis pre ekonomickú teóriu a hospodársku politiku, spoločensko-ekonomické prognózovanie*. - Bratislava : Ústav slovenskej a svetovej ekonomiky SAV : Prognostický ústav SAV, 2005. ISSN 0013-3035, 2005, roč. 53, č. 6, s. 644-656.

Skupina C - Publikácie, ktoré nie sú karentované, ale sú registrované v databázach WoS alebo Scopus (ADM, ADN, BDM, BDN)

ADM Vedecké práce v zahraničných časopisoch registrovaných v databázach Web of Science alebo SCOPUS

Počet záznamov: 3

ADM01 0216251

BROCKOVÁ, Katarína - MRÁZ, Stanislav. Multilateral trade rules and environmental protection. - Registrovaný: SCOPUS. In *Actual problems of economics : scientific economic journal*. - Kyiv : National academy of management, 2016. ISSN 1993-6788, 175, no. 1, 2016, pp.182-190.

ADM02 0211034

MRÁZ, Stanislav - PYTEĽOVÁ, Klaudia. Prinuždenije meždunarodnogo prava v ramkach sistemy razrešenija sporov WTO. - Registrovaný: Scopus. In *Actual problems of economics : scientific economic journal*. - Kyiv : National Academy of Management, 2015. ISSN 1993-6788, 2015, no. 10, pp. 51-60.

ADM03 0222576

MRÁZ, Stanislav - LIPKOVÁ, Ľudmila - BROCKOVÁ, Katarína. Economic sanctions against Iran and their effectiveness. - Registrovaný: SCOPUS. In *Actual*

problems of economics : scientific economic journal. - Kyiv : National academy of management, 2016. ISSN 1993-6788, 2016, vol. 182, no. 8, pp. 22-28.

Skupina D - Ostatné publikácie (ACC, ACD, ADE, ADF, AEC, AED, AEG, AEH, AFA, AFB, AFC, AFD, AFE, AFF, AFG, AFH, AEM, AEN, BBA, BBB, BCK, BDA, BDB, BDE, BDF, BEC, BED, BFA, BFB, BGH, CBA, CBB, CDE, CDF)

ADE Vedecké práce v ostatných zahraničných časopisoch

Počet záznamov: 4

ADE01 0182999

MRÁZ, Stanislav. Jevropeizacija slovackogo publičnogo prava. In *Vestnik RGGU : naučnyj žurnal*. - Moskva : Rossijskij gosudarstvennyj gumanitarnyj universitet, 2013. ISSN 1998-6769, 2013, no 19, s. 148-154.

ADE02 0196514

MRÁZ, Stanislav. Muľtilingvističeskij faktor kommunitarnogo prava. In *Vestnik RGGU : naučnyj žurnal*. - Moskva : Rossijskij gosudarstvennyj gumanitarnyj universitet, 2014. ISSN 1998-6769, 2014, no 15, s. 116-122. [VEGA 1/1083/12].

ADE03 0206092

MRÁZ, Stanislav - BROCKOVÁ, Katarína. Otvetstvennoť za narušenije meždunarodnogo prava i ekonomičeskije sankcii. In *Revista Moldoveneascâ de Drept International și Relatii Internationale*. - Chisinau, The Republic of Moldova, 2015. ISSN 1857-1999, 2015, vol. 36, no. 2, s. 109-119.

ADE04 0221964

MRÁZ, Stanislav - ZUBRO, Tetyana. Ustanovlenije gosudarstvennych granic Čechoslovackoj respubliky pri jeje vzniknovenii posle Pervoj mirovoj vojny. In *Revista moldovenesca de drept international si relatii internationale* [elektronický zdroj]. - Chisinau : [Central editorial poligrafic al USM], 2016. ISSN 1857-1999, 2016, vol. 11, nr. 2, pp. 231-243 online.

ADF Vedecké práce v ostatných domácich časopisoch

Počet záznamov: 15

ADF01 0031112

MRÁZ, Stanislav. Vojnové zločiny. In *Medzinárodné vzťahy : vedecký časopis pre medzinárodné politické, ekonomické, kultúrne a právne vzťahy*. - Bratislava : Fakulta medzinárodných vzťahov EU, 2004. ISSN 1336-1562, 2004, roč. 2, č. 2, s. 24-32. Dostupné na : < ftp://193.87.31.84/0030726/MV2004-2.pdf >.

ADF02 0044408

MRÁZ, Stanislav. Úloha, postavenie a ciele Organizácie Spojených národov v procese supresie terorizmu. In *Medzinárodné vzťahy : vedecký časopis pre medzinárodné politické, ekonomické, kultúrne a právne vzťahy*. - Bratislava : Fakulta medzinárodných vzťahov EU, 2005. ISSN 1336-1562, 2005, roč. 3, č. 2, s. 18-29. Dostupné na : < ftp://193.87.31.84/0044105/MV2005-2.pdf >.

ADF03 0060503

MRÁZ, Stanislav. Vojnové zločiny. In *Medzinárodné vzťahy : vedecký časopis pre medzinárodné politické, ekonomické, kultúrne a právne vzťahy*. - Bratislava : Fakulta

medzinárodných vzťahov EU, 2005. ISSN 1336-1562, 2005, roč. 3, č. 1, s. 32-44.
Dostupné na : <ftp://193.87.31.84/0033352/MV2005-1.pdf>.

ADF04 0065525

MRÁZ, Stanislav. Terorizmus v globálnom kontexte a postoje moderného sveta voči nemu. In *Medzinárodné vzťahy : vedecký časopis pre medzinárodné politické, ekonomické, kultúrne a právne vzťahy*. - Bratislava : Fakulta medzinárodných vzťahov EU, 2006. ISSN 1336-1562, 2006, roč. 4, č. 2, s. 7-24. Dostupné na : <ftp://193.87.31.84/0065477/MV2006-2.pdf>.

ADF05 0063188

MRÁZ, Stanislav - JURÍK, Roman. Doložka najvyšších výhod v medzinárodnom obchode. In *Medzinárodné vzťahy : vedecký časopis pre medzinárodné politické, ekonomické, kultúrne a právne vzťahy*. - Bratislava : Fakulta medzinárodných vzťahov EU, 2007. ISSN 1336-1562, 2007, roč. 5, č. 1, s. 35-41. Dostupné na : <ftp://193.87.31.84/0062842/MV2007-1.pdf>.

ADF06 0063598

MRÁZ, Stanislav - BUDJAČ, Milan. Niekoľko úvah k bilaterálnym investičným zmluvám v právnom poriadku SR. In *Nová ekonomika : vedecký časopis Obchodnej fakulty Ekonomickej univerzity v Bratislave = Faculty of Commerce, University of Economics in Bratislava scientific journal*. - Nové Zámky : Secos, 2007. ISSN 1336-1732, September 2007, roč. 6, č. 3, s. 19-32.

ADF07 0066611

HURNÁ, Lucia - MRÁZ, Stanislav. Právna úprava nelegálneho prisťahovalectva v Európskej únii. In *Sociálno-ekonomická revue : vedecký časopis Fakulty sociálno-ekonomických vzťahov Trenčianskej univerzity Alexandra Dubčeka v Trenčíne = Faculty of Social and Economic Relations, Alexander Dubček University of Trenčín Scientific journal*. - Trenčín : Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne, 2007. ISSN 1336-3727, 2007, roč. 5, č. 1, s. 60-69.

ADF08 0084893

MRÁZ, Stanislav. Suverenita a nezávislosť štátu - Kosovo. In *Medzinárodné vzťahy : vedecký časopis pre medzinárodné politické, ekonomické, kultúrne a právne vzťahy*. - Bratislava : Fakulta medzinárodných vzťahov EU, 2008. ISSN 1336-1562, 2008, roč. 6, č. 1, s. 20-26. Dostupné na : <ftp://193.87.31.84/0106990/MV2008-1.pdf>.

ADF09 0120955

MRÁZ, Stanislav. Výhrady k medzinárodným zmluvám na pôde Komisie OSN pre medzinárodné právo. In *Medzinárodné vzťahy : vedecký časopis pre medzinárodné politické, ekonomické, kultúrne a právne vzťahy*. - Bratislava : Fakulta medzinárodných vzťahov EU, 2010. ISSN 1336-1562, 2010, roč. 8, č. 1, s. 91-104. Dostupné na : <ftp://193.87.31.84/0120808/MV2010-1.pdf>.

ADF10 0149637

MRÁZ, Stanislav. Medzinárodné kozmické právo. In *Medzinárodné vzťahy : vedecký časopis pre medzinárodné politické, ekonomické, kultúrne a právne vzťahy*.

- Bratislava : Fakulta medzinárodných vzťahov EU, 2011. ISSN 1336-1562, 2011, roč. 9, č. 2, s. 89-102. Dostupné na : <ftp://193.87.31.84/0149255/MV2011-2.pdf>.

ADF11 0164316

MRÁZ, Stanislav. 45. výročie Zmluvy o zásadách činnosti štátov pri výskume a využívaní kozmického priestoru vrátane mesiaca a iných nebeských telies. In *Medzinárodné vzťahy : vedecký časopis pre medzinárodné politické, ekonomické, kultúrne a právne vzťahy*. - Bratislava : Fakulta medzinárodných vzťahov EU, 2012. ISSN 1336-1562, 2012, roč. 10, č. 2, s. 119-130. Dostupné na : <ftp://193.87.31.84/0164235/MV2012-2.pdf>.

ADF12 0167116

MRÁZ, Stanislav. Vojnové trestné činy. In *Almanach : aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky* [elektronický zdroj]. - Bratislava : Fakulta medzinárodných vzťahov Ekonomickej univerzity v Bratislave, 2012. ISSN 1337-0715, 2012, roč. 7, č. 3, s. 138-151 online. Požaduje sa Microsoft Internet Explorer. Dostupné na : <ftp://193.87.31.84/0166965/A2012-3.pdf>.

ADF13 0183893

MRÁZ, Stanislav. Medzinárodnoprávna zodpovednosť za činnosť v kozmickom priestore. In *Almanach : aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky* [elektronický zdroj]. - Bratislava : Fakulta medzinárodných vzťahov Ekonomickej univerzity v Bratislave, 2013. ISSN 1337-0715, 2013, roč. 8, č. 4, s. 20-39. Názov z titulnej obrazovky. Požaduje sa Microsoft Internet Explorer. Dostupné na : <ftp://193.87.31.84/0183888/A2013-4.pdf>.

ADF14 0196172

MRÁZ, Stanislav. Vybrané inštitúty európskeho rozhodcovského konania. In *Almanach : aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky* [elektronický zdroj]. - Bratislava : Fakulta medzinárodných vzťahov Ekonomickej univerzity v Bratislave, 2014. ISSN 1339-3502, 2014, roč. 9, č. 3, s. 5-13 online. VEGA 1/1093/12. Dostupné na : <ftp://193.87.31.84/0196139/A2014-3.pdf>.

ADF15 0213797

MRÁZ, Stanislav. Neutralita v ozbrojenom konflikte. In *Almanach : aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky* [elektronický zdroj]. - Bratislava : Fakulta medzinárodných vzťahov Ekonomickej univerzity v Bratislave, 2015. ISSN 1339-3502, 2015, roč. 10, č. 4, s. 171-188 online. Dostupné na : <ftp://193.87.31.84/0213756/Almanach_4-2015.pdf>.

AEC Vedecké práce v zahraničných recenzovaných vedeckých zborníkoch, monografiách

Počet záznamov: 1

AEC01 0204230

MRÁZ, Stanislav. Europeanisation of the Slovak Public Law. In *Europeanisation of Public Law in Poland and Slovakia : praca zbiorowa*. - Bielsko-Biala : Wydawnictwo Wyższej Szkoły Finansów i Prawa w Bielsku-Bialej, 2014. ISBN 978-83-61310-29-7, s. 7-16.

AED Vedecké práce v domácich recenzovaných vedeckých zborníkoch, monografiách

Počet záznamov: 1

AED01 0038407

MRÁZ, Stanislav. Terorizmus a medzinárodno-právna zodpovednosť štátu. In Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov. *Almanach 2005*. - Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2005. ISBN 80-225-2061-6, s. 145-151.

AFC Publikované príspevky na zahraničných vedeckých konferenciách

Počet záznamov: 9

AFC01 0062420

MRÁZ, Stanislav. Základné pojmy a zvláštnosti medzinárodného cudzineckého práva. In *Pokroky v kriminalistice : sborník odborných sdělení z mezinárodní konference konané ve dnech 22.9. - 23.9.2004*. - Praha : Policejní akademie České republiky, 2004. ISBN 80-7251-171-8, s. 441-446.

AFC02 0061540

LIPKOVÁ, Ludmila - MRÁZ, Stanislav. Európa regiónov. In *Jak úspěšně podnikat v příhraničních regionech jihovýchodní Moravy : sborník : III. mezinárodní konference 2007 : 11. květen 2007, Luhačovice, Česká republika*. - Kunovice : Evropský polytechnický institut, 2007. ISBN 978-80-7314-111-0, s. 293-295.

AFC03 0072569

LIPKOVÁ, Ludmila - MRÁZ, Stanislav. Radikalismus v Afrike - příklad sudánského Dárfúru. In *Radikalismus a jeho projevy v současném světě : sborník z mezinárodní vědecké konference, 10. - 11. 5. 2007 v Kolíně*. - Kolín : Academia Rerum Civilium - Vysoká škola politických a společenských věd, s.r.o., 2007. ISBN 80-86879-08-9, s.164-180.

AFC04 0103655

MRÁZ, Stanislav. Primenimo li pravo na samoopredelenie v slučaje Kosovo? In *KSI Transactions on knowledge society: a publication of the Knowledge society Institute : Kosovo independence and challenges for the external relations of the European Union and Bulgaria*. - Sofia : Knowledge society institute, 2008. ISSN 1313-4787, December 2008, vol. 4, jan I, s. 8-11.

AFC05 0103401

MRÁZ, Stanislav. Prava človeka i međunarodnyj terorizm. In *60-letie Vseobščej deklaracii prav človeka a 15-letie Konstitucii Rossijskoj federacii - itogi i perspektivy : materialy IX Meždunarodnoj naučnoj konferencii, Moskva, 16 aprilja 2009 g.* - Moskva : Rossijskij gosudarstvennyj gumanitarnyj universitet, 2009, s. 30-42.

AFC06 0126316

MRÁZ, Stanislav. Pravosposobnosť Jevropejskogo sojuza na zaključenije međunarodnyh dogovorov. In *Effektivnost' zakonodatel'stva v sovremennyh social'no-ekonomičeskich uslovijach : materialy X. Meždunarodnoj naučnoj konferencii, Moskva, 15 aprilja 2010 g.* - Moskva : Rossijskij gosudarstvennyj gumanitarnyj universitet, 2010. ISBN 978-5-7281-1133-7, s. 32-39.

- AFC07 0136266
MRÁZ, Stanislav. Dvojnoje graždanstvo kak pravovaja problema. In *Modernizacija pravovoj sistemy Rosii: problemy teorii i praktiki : materialy XI Meždunarodnoj naučnoj konferencii, Moskva, 14 aprelja 2011 g.* - Moskva : Rossijskij gosudarstvennyj gumanitarnyj universitet, 2011. ISBN 978-5-7281-1190-0, s. 86-91.
- AFC08 0152625
MRÁZ, Stanislav. Pravovoj režim Arktiki: novyje vyzovy i razmery. In *Juridičeskaja nauka v pravovom pole Rossii: cennostnyje orientiry i perspektivy razvitija : Muromcevskije čtenija.* - Moskva : Izdatel'skij centr RGGU, 2012. ISBN 978-5-7281-1308-9, s. 134-145.
- AFC09 0182915
MRÁZ, Stanislav. Vlijanije meždunarodnogo i jevropejskogo prava na zakony Slovackej Respubliki. In *XXI vek: Rossija i mir v uslovijach kardinal'no menjajuščegosja obščestva : materialy meždunarodnoj naučno-praktičeskoj konferencii, Moskva, 15-17 aprelja 2013.* - Moskva : Izdatel'stvo MIEP, 2013. ISBN 978-5-8461-0243-9, s. 27-33.

AFD Publikované príspevky na domácich vedeckých konferenciách

Počet záznamov: 13

- AFD01 0046052
MRÁZ, Stanislav. Stručné porovnanie štrasburského a luxemburského mechanizmu ochrany ľudských práv. In *Hospodárska diplomacia v 21. storočí. Medzinárodná vedecká konferencia. Hospodárska diplomacia v 21. storočí.* - Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2005. ISBN 80-225-2087-X, s. 113-121.
- AFD02 0061351
MRÁZ, Stanislav. Vzťahy medzinárodného práva k nadväzujúcim spoločenským javom a systémom. In *Aktuálne problémy svetovej ekonomiky. Medzinárodná vedecká konferencia. Aktuálne problémy svetovej ekonomiky : zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie poriadanej pri príležitosti 75. narodenín prof. Ing. Viťazoslava Balhara, CSc.* - Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2005. ISBN 80-225-1975-8, s. 115-124.
- AFD03 0064866
LIPKOVÁ, Ľudmila - MRÁZ, Stanislav. Ozbrojené konflikty v Sudáne a ich ekonomické aspekty. In *Medzinárodné vzťahy 2006. Medzinárodná vedecká konferencia. Medzinárodné vzťahy 2006 : aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky* [elektronický zdroj]. - Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2007. ISBN 978-80-225-2353-0, s. 391-396. Názov z titulnej obrazovky.
- AFD04 0064972
MRÁZ, Stanislav. Americká zahraničná politika na pôde OSN. In *Medzinárodné vzťahy 2006. Medzinárodná vedecká konferencia. Medzinárodné vzťahy 2006 : aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky* [elektronický zdroj]. - Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2007. ISBN 978-80-225-2353-0, s. 495-508. Názov z titulnej obrazovky.

- AFD05   0082680
 MRÁZ, Stanislav. Právo na sebaurčenie a jednostranná secesia Kosova z hľadiska platného medzinárodného práva. In *Medzinárodné vzťahy 2007 : energetická politika EÚ a boj proti klimatickým zmenám* [elektronický zdroj]. - Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2008. ISBN 978-80-225-2576-3, s. 504-507. VEGA 1/4563/07.
- AFD06   0084464
 MRÁZ, Stanislav. Vedúci diplomatickej misie. In *Diplomatická služba členského štátu EÚ v procese európskej integrácie : zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie, ktorá sa uskutočnila v spolupráci s Friedrich Ebert Stiftung v rámci projektu aplikovaného výskumu "Politicko-právne, ekonomické a bezpečnostné aspekty fungovania zastupiteľského úradu Slovenskej republiky" (č. projektu - AV 4/0111/06)*. - Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2008. ISBN 978-80-225-2630-2, s. 176-184.
- AFD07   0104305
 MRÁZ, Stanislav. Medzinárodný terorizmus a ľudské práva. In *Medzinárodné vzťahy 2008 : aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky* [elektronický zdroj]. - Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2009. ISBN 978-80-225-2823-8, s. 539-547.
- AFD08   0117476
 MRÁZ, Stanislav. Vzťah medzinárodného a európskeho práva. In *Medzinárodné vzťahy 2009 : aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky* [elektronický zdroj]. - Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2010. ISBN 978-80-225-3025-5, s. 524-528. VEGA 1/4563/07.
- AFD09   0127797
 MRÁZ, Stanislav. Problém slovensko-maďarských vzťahov - dvojité štátne občianstvo. In *Medzinárodné vzťahy 2010 : aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky : zborník príspevkov z 11. medzinárodnej vedeckej konferencie : zámok Smolenice 2. - 3. december 2010* [elektronický zdroj]. - Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2011. ISBN 978-80-225-3172-6, s. 504-508.
- AFD10   0149672
 MRÁZ, Stanislav. Vnútroštátne ozbrojené konflikty. In *Medzinárodné vzťahy 2011 : aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky : zborník príspevkov z 12. medzinárodnej vedeckej konferencie : zámok Smolenice 1. - 2. december 2011* [elektronický zdroj]. - Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2011. ISBN 978-80-225-3357-7, s. 715-720. VEGA 1/0696/10.
- AFD11   0166800
 MRÁZ, Stanislav. Humanitárna intervencia. In *Medzinárodné vzťahy 2012 : aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky : zborník príspevkov z 13. medzinárodnej vedeckej konferencie : zámok Smolenice, 5. - 7. december 2012* [elektronický zdroj]. - Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2012. ISBN 978-80-225-3559-5, s. 389-393.
- AFD12   0199107
 MRÁZ, Stanislav. Je pričlenenie Krymu k Ruskej federácii porušením

medzinárodného práva? - Registrovaný: Web of Science. In International relations 2014 : contemporary issues of world economics and politics. International scientific conference. *International relations 2014 : contemporary issues of world economics and politics : conference proceedings : 15th international scientific conference : Smolenice Castle, 4th - 5th december 2014* [elektronický zdroj]. - Bratislava : Publishing house EKONÓM, 2014. ISBN 978-80-225-3980-7, s. 371-375 CD-ROM. VEGA 1/1083/12.

AFD13 0213495

MRÁZ, Stanislav. Kolektívna bezpečnosť v zmysle Charty OSN. In Medzinárodné vzťahy 2015. Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky. Medzinárodná vedecká konferencia. *Medzinárodné vzťahy 2015 : aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky : zborník príspevkov zo 16. medzinárodnej vedeckej konferencie : Zámok Smolenice, 3. - 4. december 2015* [elektronický zdroj]. - Bratislava : EKONÓM publishing, 2015. ISBN 978-80-225-4219-7, s. [509-515] CD-ROM.

BBB Kapitoly v odborných monografiách vydané v domácich vydavateľstvách

Počet záznamov: 1

BBB01 0063135

MRÁZ, Stanislav. Medzinárodné humanitárne právo. In *Vojenská osвета*. - Bratislava : Ministerstvo obrany SR, 2005. ISBN 80-88842-75-1, s. 54-103.

BCK Kapitoly v učebniciach a učebných textoch

Počet záznamov: 1

BCK01 0174330

MRÁZ, Stanislav. Medzinárodné právo a politika. In *Príručka k príprave na štúdium práva*. - Bratislava : Vydavateľstvo Procom, 2013. ISBN 978-80-85717-30-3, s. 233-290, [2,90 AH].

Skupina X - Nezaradené

GII Rôzne publikácie a dokumenty, ktoré nemožno zaradiť do žiadnej z predchádzajúcich kategórií

Počet záznamov: 1

GII01 0037961

MRÁZ, Stanislav. *Medzinárodné právo - regulujúci faktor medzinárodných vzťahov : odbor: 67-21-9 Medzinárodné vzťahy*. Oponenti: Ľudovít Tóth ... [et al.]. Bratislava : Ekonomická univerzita v Bratislave, 2005. 48 s. Habilitačné a inauguračné prednášky.

XXX Nezaradené

Počet záznamov: 9

XXX01 r020990

MRÁZ, Stanislav. Súčasné dimenzie medzinárodnej bezpečnosti a jej záruky. In *Medzinárodné otázky : časopis pre medzinárodné vzťahy, medzinárodné právo, diplomaciu, hospodárstvo a kultúru*. - Bratislava : Slovenský inštitút medzinárodných štúdií, 1996. ISSN 1210-1583, 1996, roč. 5, č. 1, s. 24-33.

- XXX02 r031547
MRÁZ, Stanislav. Imunity a výsady. In *Medzinárodné otázky : revue pre medzinárodnú politiku, právo, hospodárstvo a kultúru*. - Bratislava : Slovenský inštitút medzinárodných štúdií, 1997. ISSN 1210-1583, 1997, roč. 6, č. 4, s. 54-70.
- XXX03 0013297
MRÁZ, Stanislav. Medzinárodná zodpovednosť bojujúcich štátov. In *Medzinárodné vzťahy : vedecký časopis pre medzinárodné politické, ekonomické, kultúrne a právne vzťahy*. - Bratislava : Fakulta medzinárodných vzťahov EU, 2003. ISSN 1336-1562, 2003, roč. 1, č. 2, s. 83-96. Dostupné na : <ftp://193.87.31.84/0013025/MV2003-2.pdf>.
- XXX04 0036402
MRÁZ, Stanislav. Jednotlivec a medzinárodnoprávna subjektivita. In Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov. *Almanach 2003*. - Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2003. ISBN 80-225-1770-4, s. 120-125.
- XXX05 0062743
MRÁZ, Stanislav. Štruktúra medzinárodných organizácií. In *Almanach : aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky = actual issues in world economics and politics*. - Bratislava : Ekonóm, 2006. ISSN 1337-0715, 2006, roč. 1, č. 2, s. 5-10. Dostupné na : <ftp://193.87.31.84/0062500/A2006-2.pdf>.
- XXX06 0061176
MRÁZ, Stanislav. Postavenie a pobyt slovenských občanov na území Českej republiky a českých občanov na území Slovenskej republiky. In *Jak úspešne podnikat v príhraničných regiónoch juhovýchodní Moravy : sborník : III. mezinárodní konference 2007 : 11. květen 2007, Luhačovice, Česká republika*. - Kunovice : Evropský polytechnický institut, 2007. ISBN 978-80-7314-111-0, s. 25-27.
- XXX07 0063193
MRÁZ, Stanislav. OSN v tieni Spojených štátov. In *Medzinárodné vzťahy : vedecký časopis pre medzinárodné politické, ekonomické, kultúrne a právne vzťahy*. - Bratislava : Fakulta medzinárodných vzťahov EU, 2007. ISSN 1336-1562, 2007, roč. 5, č. 1, s. 51-59. Dostupné na : <ftp://193.87.31.84/0062842/MV2007-1.pdf>.
- XXX08 0069558
MRÁZ, Stanislav. Deti v medzinárodnom práve humanitárnom. In *Acta academica karviniensia*. - Karviná : Slezská univerzita v Opavě, Obchodně podnikatelská fakulta, 2007. ISSN 1212-415X, 2007, č. 1, s. 121-129.
- XXX09 0141898
PYTEĽOVÁ, Klaudia. *Právo medzinárodného menového systému ako súčasť medzinárodného ekonomického práva : dizertačná práca*. Školiteľ: Stanislav Mráz. Bratislava, 2011. 124 s.

Názov:

***Medzinárodné právo, medzinárodná politika
a medzinárodné vzťahy***

zborník vychádza pri príležitosti životného jubilea prof.
JUDr. Stanislava Mráza, CSc

Zostavovateľka zborníka:

Mgr. Eva Vlková

Rozsah:

107 strán

Formát:

Vydané v tlačenej podobe a vo forme elektronického
zborníka

Vydavateľ:

Vydavateľstvo EKONÓM

Rok vydania:

2016

ISBN 978-80-225-4312-5 (print)

ISBN 978-80-225-4313-2 (web)

ISBN 978-80-225-4313-2

